

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้คือ

ผลการศึกษาสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1

ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดที่รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจบริบทชุมชน และวิเคราะห์ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดที่รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนเกาะเกร็ด

ตอนที่ 2 บริบทเชิงการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด

ตอนที่ 3 ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด
ที่รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนเกาะเกร็ด

1. ประวัติความเป็นมา

“เกาะเกร็ด” เป็นย่านชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นทั้งชุมชนค้าขายและเป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือต่างๆ ที่จะเดินทางผ่านไปมายังอยุธยา รวมถึงวัดวาอารามต่าง ๆ บนเกาะเกร็ดล้วนมีความสวยงาม ล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาทั้งสิ้น แต่คงจะมาร้างคนเมื่อพม่ามายึดกรุงศรีอยุธยา หลังจากกอบกู้เอกราชได้พระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดให้ชาวมอญที่เข้ารับมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณเกาะเกร็ดแห่งนี้อีกครั้ง

แต่เดิมเกาะเกร็ดไม่ได้มีลักษณะเป็นเกาะ เป็นส่วนของแผ่นดินรูปโค้งลักษณะเป็นแหลมยื่นออกไปตามความโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยา มีชื่อมาแต่ก่อนว่า “บ้านแหลม” แต่ได้มีการขุดลอกคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นในส่วนที่เป็นแหลม ในเวลาต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางแรงขึ้น มีการกัดเซาะตลิ่งทำให้คลองขยาย แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นเกาะ ชื่อที่เรียกนั้น ชื่อเดิมเรียกว่า “เกาะศาลากุน”

ในสมัยอยุธยาเมื่อเรือสินค้าทั้งในและต่างประเทศผ่านเข้ามาตามลำน้ำเจ้าพระยาเพื่อจะไปยังอยุธยา เมื่อถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (พ.ศ.2251-2275) จึงพิจารณาเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องขุดคลองลัดตามลำน้ำเจ้าพระยาเพิ่มเติม เพื่อลดระยะทางและระยะเวลาในการคมนาคมขนส่งทางน้ำในสมัยนั้น รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้น จึงทรงมีพระราชดำริให้ขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงเกาะเกร็ดขึ้นบริเวณที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลโค้งอ้อมไปทางทิศตะวันตก แล้วไหลวกกลับมาทางทิศตะวันออกในปี พ.ศ.2265 ดังปรากฏในพระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาตอนหนึ่งว่า “...ในปีขาล จัตวาศก ทรงกรุณาโปรดให้พระธนบุรีเป็นแม่กองเกณฑ์พลนิยมนคนหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 คนเศษ ให้ขุดคลองเตร็ดน้อย ลึก 6 ศอก กว้าง 6 วา ยาวทางไกลได้ 39 วาเศษ ขุดเดือนเศษจึงแล้วเสร็จ...” เมื่อทำการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาได้แล้ว ทำให้เกิดการเดินเรือลัดได้เร็วขึ้น เรียกคลองในสมัยนั้นว่า “คลองลัดเกร็ดน้อย” ต่อมานิยมเรียกว่า “คลองลัดเกร็ด” ต้นคลองหรือปากคลองเรียกว่า “ปากเกร็ด” ต่อมาคลองลัดเกร็ดได้ถูกความแรงของกระแสน้ำเซาะตลิ่งพัง จนกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นแม่น้ำไป ที่ดินบริเวณที่เป็นแหลมยื่นออกไปจึงมีลักษณะเป็น “เกาะ” เรียกกันว่า “เกาะเกร็ด”

ในสมัยโบราณเรียกเกาะเกร็ดที่เป็นเกาะที่มีขนาดเล็กนี้ว่า “เกร็ดน้อย” (ที่เชิงรากจังหวัดปทุมธานี เรียกว่า “เกร็ดใหญ่” เพราะมีการขุดคลองลัดแล้วกลายเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่กว่าเกาะเกร็ด) อาจเป็นไปได้ว่าคนสมัยโบราณนิยมเรียกเกาะที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ว่า “เกร็ด” ต่อมาได้ตั้งอำเภอปากเกร็ด ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2427 เกาะสาละกุดจึงมีฐานะเป็นตำบล และมีชื่อเรียกว่า “ตำบลเกาะเกร็ด” เกาะนี้จึงได้ชื่อว่า “เกาะเกร็ด” จนมาถึงปัจจุบัน

ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตรงกับปี พ.ศ.2317 ได้โปรดเกล้าให้ข้าหลวงไปรับครอบครัวมอญมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่ปากเกร็ด (รวมทั้งในเกาะเกร็ด) และสามโคก จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากมอญแพ้สงครามกับพม่า เมื่อมอญสู้พม่าไม่ได้จึงอพยพครอบครัวมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดเกล้าให้เจ้าฟ้ามงกุฎ (รัชกาลที่ 4) ไปรับครอบครัวมอญ ซึ่งหนีภัยสงครามมาจากพม่ามาอาศัยอยู่ที่ด่านเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรี และได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยภูธร สมุหนายก ไปรับครอบครัวมอญเหล่านั้นมาอยู่ที่เมืองนนทบุรีบ้าง ปทุมธานีบ้าง เมืองเขื่อนขันธุ์ (พระประแดง) บ้าง ดังนั้น จึงมีชาวมอญอาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดและหลายท้องที่หลายตำบลในอำเภอปากเกร็ด เนื่องจากมีชาวมอญอพยพเข้ามาถึง 2 ครั้ง คือในปี พ.ศ.2317 และปี พ.ศ.2358 (หวน พันธุพันธ์, 2546: 58)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็มักจะเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานยังพระราชวังบางปะอินเสมอ กล่าวกันว่าทรงแวะพักเรือพระที่นั่งตามวัดต่างๆ บริเวณ

3. การคมนาคมและการเข้าถึง

3.1 การคมนาคมเข้าถึงเกาะเกร็ด

รถยนต์ สามารถเดินทางโดยรถยนต์มาที่ท่าแยกปากเกร็ด ตรงไปตามถนนแจ้งวัฒนะ ทางไปเทศบาลปากเกร็ด จากท่าแยกประมาณ 20 เมตร ก่อนถึงโรงหนังเมเจอร์ฮอลลีวูด เลี้ยวซ้ายเข้าถนนภูมิเวท ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ถึงวัดสนามเหนือจอดรถทิ้งไว้ที่วัด แล้วนั่งเรือข้ามไปเกาะเกร็ด ไปขึ้นเกาะเกร็ดที่วัดปรมัยยิกาวาส หรือไปที่วัดกลางเกร็ด นั่งเรือข้ามฟากไปขึ้นเกาะเกร็ดที่วัดป่าฝ้าย (เรือข้ามฟากบริการเวลา 05.00 - 21.30 น. ค่าโดยสารคนละ 2 บาท ที่วัดสนามเหนือมีบริการจัดที่จอดรถรถยนต์สำหรับนักท่องเที่ยว ค่าจอดรถคันละ 30 บาท

รถโดยสารประจำทาง สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง ให้ลงรถที่ป้ายโรงหนังเมเจอร์ฮอลลีวูด แล้วนั่งรถจักรยานยนต์รับจ้างไปที่ท่าเรือวัดสนามเหนือหรือวัดกลางเกร็ด ค่าโดยสารประมาณ 10 บาท

เรือ โดยเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยเรือด่วนเจ้าพระยา ออกจากท่าวัดสิงขร ลงที่ท่าน้ำจืดนนทบุรี ค่าโดยสารคนละ 22 บาท (เรือทัวร์) จากนั้นเช่าเหมาเรือหางยาวที่ท่าบ้านนนทบุรีไปที่เกาะเกร็ด หรือนั่งเรือรถประจำทางจากท่าบ้านนนทบุรีไปที่ท่าปากเกร็ด แล้วลงเรือที่วัดสนามเหนือหรือวัดกลาง เรือบริการระหว่างเวลา 08.30 - 18.30 น.

3.2 การคมนาคมภายในเกาะเกร็ด

ส่วนใหญ่ใช้ทางเท้าเป็นหลัก ซึ่งเป็นทางเท้าคอนกรีตรอบเกาะ ขนาดกว้างประมาณ 1.50 - 2.00 เมตร สร้างประมาณปี พ.ศ. 2520 เป็นถนนสายหลักเชื่อมโยงในแต่ละหมู่บ้าน และจะมีถนนสายย่อยลัดเลาะไปตามบ้านและสวน ถนนนี้จะขนานไปกับลำน้ำเจ้าพระยาและอยู่ริมแม่น้ำในหมู่ที่ 1, 5, 6 และ 7 ทั้งนี้ เนื่องจากถนนเป็นทางเท้าที่มีขนาดเล็ก ทำให้รถยนต์ไม่สามารถแล่นผ่านได้ การเดินทางบนเกาะส่วนใหญ่จึงใช้การเดินเท้า การขี่จักรยาน หรือรถจักรยานยนต์ส่วนตัว นอกจากนี้ ยังปรากฏรูปแบบการให้บริการของรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ประจำ 2 จุดหลักคือ บริเวณวัดปรมัยยิกาวาส และบริเวณท่าเรือป่าฝ้าย ส่วนการเดินทางทางน้ำ จะเป็นการนั่งเรือโดยสารหรือเรือส่วนตัว และส่วนใหญ่เป็นบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำและตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลักของตำบล ซึ่งจะทำให้เวลาในการเดินทางทางบกมากกว่าทางเรือ

4. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพื้นที่ริมน้ำเป็นที่ลุ่มมากกว่าตอนกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ทำให้พื้นที่ทั่วทั้งเกาะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากการทำสวน

ไม้ผลไม้ยืนต้นอยู่ทั่วไป ผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่ ก่อวย มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ บริเวณส่วนกลางของเกาะเกร็ดแต่เดิมเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า แต่ไม่มีการทำนามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เนื่องจากบริเวณกลางเกาะเป็นที่ดอนสูงกว่าบริเวณริมเกาะ การดึงน้ำเข้าสู่พื้นที่นาต้องอาศัยเครื่องสูบน้ำ อีกทั้งสภาพคูคลองภายในเกาะเกร็ดปัจจุบันตื้นเขิน ไม่มีการขุดลอกมาเป็นระยะเวลานาน การทำนาจึงไม่คุ้มกับการลงทุน ทำให้พื้นที่นาในอดีตกลายมาเป็นพื้นที่รกร้างเป็นผืนใหญ่ติดต่อกัน จากลักษณะของพื้นที่เกาะเกร็ดที่ค่อนข้างเป็นพื้นที่ลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณริมเกาะจึงทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย เกาะเกร็ดจึงประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วม ในช่วงซึ่งเกิดเป็นประจำทุกปีในช่วงฤดูน้ำหลากคือระหว่างเดือนกันยายนและเดือนพฤศจิกายน ประกอบกับลักษณะเนื้อดินที่เป็นดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี เมื่อเกิดการท่วมขังจึงทำให้การระบายน้ำค่อนข้างช้า

5. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของบริเวณเกาะเกร็ด มีลักษณะคล้ายคลึงกับภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอปากเกร็ด และจังหวัดนนทบุรี คือ เขตอากาศร้อนชื้นหรือมรสุมเมืองร้อน ฝนจะตกชุกในช่วงฤดูฝน และตกมากที่สุดในเดือนกันยายน บางปีเกิดพายุดีเปรสชันหรือฝนตกหนาแน่นติดต่อกันเป็นเวลานาน ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมทั้งบริเวณเกาะเกร็ด ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีของบริเวณเกาะเกร็ด ประมาณ 1,225 มิลลิเมตร หรือ 50.20 นิ้ว/ปี โดยมีการกระจายตัวของฝนในช่วงแต่ละเดือนมากกว่า 110 มิลลิเมตร อยู่ 1 ช่วง คือ ในช่วงระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคม เดือนที่ฝนตกมากที่สุด คือ เดือนกันยายน สำหรับในฤดูแล้งสภาพของพื้นดินไม่แห้งแล้งมากนัก เพราะพื้นที่เกาะอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสวนไม้ผล ไม้ยืนต้น และยังล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้สามารถเก็บความชุ่มชื้นได้ตลอดทั้งปี

6. สภาพแหล่งน้ำ

เกาะเกร็ดไม่ประสบปัญหาเรื่องแหล่งน้ำธรรมชาติและปริมาณน้ำที่นำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันหรือเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง เพราะเป็นพื้นที่ถูกล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา และยังมีคูคลองตามธรรมชาติที่แตกแขนงจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปตามพื้นที่ตามหมู่บ้านต่างๆ ทั้ง 7 หมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวน 8 คลอง ได้แก่ คลองวัดฉิม คลองวัดปรมย์ยิกาวาส คลองศาลากุล คลองชมพูลาย คลองโตะคำ คลองสระน้ำอ้อย คลองวัดจันทร์ และคลองวัดไผ่ล้อม และมีแหล่งน้ำใต้ดินเป็นบ่อน้ำบาดาลขนาดใหญ่ในหมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 7 แต่ถึงอย่างไรก็ตาม พื้นที่ของเกาะเกร็ดก็ยังมีปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค

7. ลักษณะการปกครอง

ชุมชนเกาะเกร็ด จัดอยู่ในเขตการปกครองของส่วนภูมิภาค ขึ้นกับอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แบ่งเนื้อที่ออกเป็น 7 หมู่บ้าน โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด รวมถึงกำนันและผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแล โดยมีเขตการปกครอง แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 เขตการปกครองตำบลเกาะเกร็ด จำแนกเป็นเนื้อที่ หลังคาเรือน และจำนวนประชากร

หมู่บ้าน	เนื้อที่ (ไร่)	หลังคาเรือน	ประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวม
1. บ้านลัดเกร็ด	216	227	475	575	1,050
2. บ้านศาลากุลนอก	359	265	542	585	1,127
3. บ้านศาลากุลใน	1,058	202	484	503	987
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	315	123	220	215	435
5. บ้านท่าน้ำ	291	255	418	500	918
6. บ้านเสาธงทอง	240	162	350	406	756
7. บ้านโอง่าง	146	101	169	208	377
รวม	2,625	1,335	2,658	2,992	5,650

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด (2554: 22)

8. สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรเกาะเกร็ดมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมเป็นชาวสวน อาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผา และอาชีพค้าขายสินค้าต่างๆ เช่น ของกิน ของใช้ ของที่ระลึก ส่วนอาชีพอื่น บางส่วนเป็นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างทำงานในโรงงาน บริษัท มีรายได้เฉลี่ย 35,000 บาทต่อคน ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ ในส่วนของหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน ปั้นเครื่องปั้นดินเผา ในหมู่ที่ 1, 2, 5, 6, 7 และสานแข่งปลาหมูหมู่ที่ 2, 3, 4, 5 เกษตรส่วนใหญ่ ทำสวนผลไม้อยู่ในหมู่ที่ 2,3,4,5 มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ร้อยละ 72.80 มีผลผลิตสูงสุด หมู่ที่ 5 สำหรับเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด เป็นหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมาช้านาน และทางราชการ ได้นำเครื่องปั้นดินเผารูปหม้อน้ำลายจิตรบ้านเกาะเกร็ดเป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด นนทบุรี

9. สถานศึกษา

9.1 โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง คือ

- โรงเรียนวัดศาลากุล ที่ตั้ง หมู่ที่ 3
- โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาवास (ขยายโอกาส) ที่ตั้ง หมู่ที่ 7

9.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง คือ

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศาลาลูก ที่ตั้ง หมู่ที่ 3
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าน้ำ ที่ตั้ง หมู่ที่ 5
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดปรมย์ยิกาวาส ที่ตั้ง หมู่ที่ 7

10. ការវិនិច្ឆ័យ

เกาะเกร็ดมีสถานีนานาชาติอยู่ 2 แห่งคือ

10.1	สถานีนามยัธศาลากุล	ที่ตั้ง	หน้าที่ 3
10.2	สถานีนามยัธคมะขามทอง	ที่ตั้ง	หน้าที่ 5

11. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

11.1 การตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากรในเกาะเกร็ดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณรอบ ๆ เกาะริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยภาคกลางตั้งแต่อดีต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมักเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะสามารถนำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูก อุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน สะดวกในการถ่ายเทของเสียลงแม่น้ำลำคลอง และใช้เส้นทางคมนาคมทางเรือเป็นหลักด้วย แสดงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการตั้งบ้านเรือนริมน้ำ การตั้งบ้านเรือนบริเวณเกาะเกร็ด สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) การตั้งบ้านเรือนแบบเกาะตัวยาวตามริมน้ำ แยกเป็นสองฝั่ง โดยยึดแนวทางเท้าเป็นหลักคือ ฝั่งริมแม่น้ำและริมทางเท้าด้านใน บ้านเรือนฝั่งริมน้ำจะมีทำน้ำเฉพาะของแต่ละบ้าน ตัวบ้านปลูกชิดกันเป็นกลุ่ม มีซอยเล็ก ๆ แยกเข้าถึงริมน้ำเป็นช่วง ลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของการปลูกเรือนริมน้ำที่พบในชุมชนชาวมอญเท่านั้นคือ การหันหน้าสกัดของเรือนออกสู่แม่น้ำ ซึ่งต่างจากชาวไทยที่จะหันด้านหน้าเรือนออกสู่แม่น้ำ ทำให้เรือนของชาวมอญหันขวากับลำน้ำอยู่เสมอจึงเป็นสาเหตุคำเรียกชาวมอญ “มอญขวาง” ขึ้น ส่วนบ้านที่ปลูกริมทางเท้าด้านในจะเหมือนกับบ้านเรือนปกติในชุมชนชนบทที่แต่ละบ้านมีบริเวณไม่มากนัก มีรั้วกันเฉพาะบ้าน และมีพื้นที่เล็กน้อยสำหรับ

ปลูกผักสวนครัว ลักษณะการเกาะกลุ่มของที่อยู่อาศัยมักรวมกันอยู่ใกล้สถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน และโรงงานเครื่องปั้นดินเผา เป็นชุมชนเล็ก ๆ ภายในร้านค้าขายอาหาร และร้านขายของชำ

2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตามพื้นที่ทำกิน เนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่ของประชากรคือ อาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามพื้นที่สวนของตน เพื่อสะดวกในการดูแลผลผลิตและบำรุงรักษาสวนผลไม้

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวทำให้เกิดสภาพสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรู้จักกันภายในกลุ่มละแวกบ้านของตน จากประวัติของเกาะเกร็ดซึ่งกล่าวถึงการเป็นพื้นที่อาศัยของชาวมอญที่อพยพเข้ามา ส่วนมากตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณหมู่ 1, 6 และ 7 ของเกาะเกร็ด ชาวมอญรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดที่นี่หรืออาศัยอยู่นานกว่า 10 ปี โดยถือเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความรู้สึกรักพื้นที่เนื่องจากอยู่มานาน กรรมสิทธิ์ที่ดินก็ได้มรดกตกทอดกันมา อีกส่วนเป็นคนที่เพิ่งเข้าอยู่อาศัยบริเวณนี้จากเหตุผลทางสังคมคือ การแต่งงาน และเหตุผลทางเศรษฐกิจคือมารับจ้างในโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ลูกจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

11.2 ประชากร

ประชากรในเกาะเกร็ดมีจำนวนทั้งสิ้น 5,650 คน แยกเป็นชาย 2,658 คน เป็นหญิง 2,992 คน และมีความหนาแน่นเฉลี่ย 1,391 คน/ ตารางกิโลเมตร จากจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล ซึ่งจำแนกตามการตั้งถิ่นฐานและเชื้อชาติได้ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, 2553: 22) ดังนี้

หมู่ที่ 2, 3, 4, 5 เป็นประชากรเชื้อชาติไทย และไทย-จีน คิดเป็นร้อยละ 50 ของประชากรทั้งตำบล

หมู่ที่ 1, 6, 7 และบางส่วนของหมู่ 5 เป็นประชากรชาวไทยเชื้อชาติรามัญ (มอญ) คิดเป็นร้อยละ 35 ของประชากรทั้งตำบล

หมู่ที่ 2, 3 ซึ่งเป็นบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำ เป็นประชากรชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งตำบล

11.3 ศาสนา

ประชาชนในตำบลเกาะเกร็ดส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 85 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือร้อยละ 15 นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, 2554: ระบบออนไลน์) บนเกาะเกร็ดมีศาสนสถานอยู่หลายแห่ง ซึ่งเป็นศาสนสถานประเภทวัด จำนวน 5 แห่งที่ยังสามารถเข้าร่วมประกอบศาสนกิจได้คือ วัดฉิมพลีสุทธาวาส (ตั้งอยู่หมู่ที่ 1) วัดศาลากุล (ตั้งอยู่หมู่ที่ 3) วัดเสาชงทอง (ตั้งอยู่หมู่ที่ 6) วัดไผ่ล้อม (ตั้งอยู่หมู่ที่ 6) และวัดปรมัยยิกาวาส (ตั้งอยู่

หมู่ที่ 7) นอกจากนี้ในพื้นที่ยังปรากฏวัดอีก 2 แห่งที่เป็นวัดร้างและไม่สามารถประกอบศาสนกิจได้ คือวัดป่าเลไลยก์และวัดมะขามทอง (ปัจจุบันเป็นพื้นที่ว่างเปล่า อยู่ในการดูแลของกรมศาสนา)

11.4 วัฒนธรรมชุมชน

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของประชากรในตำบลเกาะเกร็ด มีลักษณะเช่นเดียวกันกับประเพณีทั่วไปของภาคกลาง แต่ที่เห็นแตกต่างและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ดคือ ประเพณีการตักบาตรทางเรือ ประเพณีตักบาตรดอกไม้มะลิ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีรำเจ้า รวมถึงประเพณีสงกรานต์ ที่มีการตั้งโรงทาน แจกข้าวแช่ ทำบุญกลางบ้าน ส่วนในวันออกพรรษา มีการฟ้อนรำ เล่นดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน เช่น เล่นสะบ้า เล่นเพลงเรือ นอกจากนี้ยังมีอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีความสวยงาม และมีอาหารพื้นบ้านของชาวมอญ ตลอดจนมีภาษาพูดเป็นของตนเอง เป็นต้น

12. สภาพทางเศรษฐกิจ

12.1 เกษตรกรรม

การเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกรบนเกาะเกร็ดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้แก่ การทำนา และการทำสวนผลไม้ยืนต้น ต่อมาเกิดปัญหาการผันน้ำเข้าพื้นที่ ขาดแรงงานด้านเกษตรกรรม ผลผลิตที่ได้มีราคาต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน ทำให้อาชีพทำนา ทำสวน ได้ลดปริมาณลงอย่างมาก ปัจจุบันแทบจะไม่มีประกอบอาชีพนี้เลย พื้นที่เกษตรกรรมเดิมจึงกลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่า

12.2 อุตสาหกรรม

เกาะเกร็ดถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการเกษตรกรรม ห้ามมีโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้นอุตสาหกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่พื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ผู้ผลิตส่วนใหญ่ได้แก่ ชุมชนครัวเรือนมอญที่มีอาชีพปั้นครก ภาชนะ และหม้อน้ำลายวิจิตร เนื่องจากความงดงามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทำให้หม้อน้ำลายวิจิตรของเกาะเกร็ดได้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี ต่อมาอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาขยายตัวเข้ามาในหมู่ชาวไทย เกิดโรงงานที่สามารถผลิตเพื่อการส่งออกต่างประเทศ จำนวน โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผามีจำนวนเพิ่ม โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ภายนอกชุมชน บริเวณที่ชุมชนหนาแน่นริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่บริเวณท่ามะขามทองในหมู่ 5 ถึงบริเวณใกล้สถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการ ในหมู่ 2 แนวโน้มของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาเริ่มเปลี่ยนเป็นการปั้นกระถางต้นไม้กันมากขึ้นตามความต้องการของตลาดในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเครื่องปั้นดินเผาประเภทครกและหม้อน้ำลายวิจิตรก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่แต่น้อยมาก เพราะหาช่างฝีมือยาก และเป็นงานหัตถกรรมที่ประณีต ใช้เวลาและฝีมือสูง ปัจจุบันการปั้นจะมีอยู่เฉพาะหมู่ที่ 6 หมู่ที่ 1 และตั้งแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรม หมู่ที่ 7 เท่านั้น

ตอนที่ 2 บริบทเชิงการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด

ความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดเกิดจากการเป็นชุมชนมอญที่มีชื่อเสียงในการทำเครื่องปั้นดินเผา มีวัดเก่าแก่ที่งดงามด้วยศิลปกรรมมอญ อุดมสมบูรณ์ด้วยสารพัดข้าวแบบมอญและขนมหวานหลากชนิด รวมถึงงานประเพณีสำคัญที่มีเอกลักษณ์ต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ ในระแวกใกล้เคียง เช่น ประเพณีสงกรานต์เกาะเกร็ด ประเพณีตักบาตรทางน้ำ ประเพณีทำบุญออกพรรษา เป็นต้น สำหรับผู้ที่ชอบท่องเที่ยวทางน้ำมีเรือท่องเที่ยวพาชมทัศนียภาพ 2 ฟังก์ชันน้ำรอบเกาะเกร็ด ชมวัดเก่า สวนผลไม้ ซื้อผลิตผลทางการเกษตร อาหารท้องถิ่น และงานหัตถกรรมต่างๆ เพื่อเป็นของฝาก

1. ประเภทของการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด

การท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1.1 ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ การนั่งเรือชมทัศนียภาพรอบเกาะ การขี่จักรยานหรือเดินชมธรรมชาติภายในเกาะ เที่ยวชมสวนผลไม้

1.2 ประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ การเที่ยวพิพิธภัณฑวัดปรมาภิไศยและวัดต่างๆ

1.3 ประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน ได้แก่ การเที่ยวชมแหล่งเครื่องปั้นดินเผา การเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้าน การเที่ยวงานประเพณีที่สำคัญตามเทศกาลต่างๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจุบันประเภทการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดมี 3 ประเภทคือ ธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการล่องเรือชมทิวทัศน์ของเกาะเกร็ด เที่ยวชมวัดและแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา การเลือกซื้อผลิตผลทางการเกษตรกลับบ้าน และการรับประทานอาหารพื้นถิ่นจากร้านอาหารบนเกาะเกร็ด เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคบนเกาะเกร็ดมีอยู่เพียงพอแล้ว แต่ยังขาดเพียงถังรองรับขยะซึ่งมีจำนวนน้อย ทำให้มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาด บางครั้งทำให้เกิดความสกปรกไม่น่าดู

การเดินทางมาสู่เกาะเกร็ด นักท่องเที่ยวสามารถมาได้ทั้งทางรถยนต์และทางเรือ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่สนใจนั่งเรือเที่ยวรอบเกาะสามารถเช่าเรือได้ที่ท่าหน้าปากเกร็ด โดยคิดค่าบริการเป็นชั่วโมง เช่น $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง = 350 บาท / 2 ชั่วโมง = 400 บาท / 3 ชั่วโมง = 500 บาท

หรือติดต่อเรือชาวบ้านที่อยู่บนเกาะเกร็ดที่อุษิตชัยการช่าง โดยมีเรือบริการดังนี้

เรือนต์ขนาด 10 คน ราคา 500 บาท /2 ชั่วโมง

เรือนต์ขนาด 20 คน ราคา 800 บาท /2 ชั่วโมง

เรือนต์ขนาด 30 คน ราคา 1,500 บาท /2 ชั่วโมง

หรือใช้บริการนำเที่ยวรอบเกาะที่ทำน้ำปรมัยยิกาวาสซึ่งมีเวลาออกเป็นรอบได้อัตราค่าบริการ ผู้ใหญ่ท่านละ 40 บาท เด็ก (อายุต่ำกว่า 12 ปี) 20 บาท ใช้เวลาประมาณ 30-45 นาทีต่อรอบ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินชมเกาะ สามารถเดินชมสถานที่ต่างๆ ได้ภายในเวลา 1 ½ - 2 ชั่วโมง ทางทำรอบเกาะเป็นคอนกรีตริมทางทำจะมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึกเป็นระยะๆ

3. รูปแบบการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

รูปแบบการนำเข้ามาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นแบบไปเช้า-เย็นกลับ (day visit) ไม่มีการพักแรมค้างคืน (overnight lodging) เพราะเกาะเกร็ดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ นักท่องเที่ยวสามารถกลับเข้าพักที่พักในกรุงเทพฯ ได้ สำหรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเกาะเกร็ดในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1,000 คน และนิยมเดินทางมากเป็นพิเศษในช่วงเทศกาลสำคัญของเกาะเกร็ด เช่น งานประเพณีสงกรานต์ ประเพณีออกพรรษา ประเพณีแห่ผ้าห่ม เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, 2554: ระบบออนไลน์) ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเกาะเกร็ดมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางมากันเองกับเพื่อนหรือครอบครัว ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะเดินทางมาเป็นกลุ่ม โดยมีบริษัทนำเที่ยวพา

4. แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี และงานศิลปกรรมที่น่าสนใจ

4.1 วัดปรมัยยิกาวาส

เป็นพระอารามหลวงชั้นโทประเภทวรวิหาร ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 เดิมชื่อ “วัดปากอ่าว” ซึ่งคนมอญเรียกว่า “เพียมะเกียะเต็ง” เป็นวัดมอญที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถูกทิ้งเป็นวัดร้างหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2317 พระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญอพยพมาตั้งบ้านเรือนที่เกาะเกร็ด พระสุนทรราชารย์ (เถ่า) พระเถระผู้ใหญ่ฝ่ายมอญได้รวบรวมผู้มีจิตศรัทธาสร้างวัดขึ้นใหม่ สร้างเจดีย์ทรงรามัญชื่อ “เจดีย์ร่างกุ้ง” และท่านได้โปรดเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัด ต่อมารัชกาลที่ 5 โปรดให้บูรณะวัดใหม่ทั้งหมด ภายในพระอุโบสถมีศิลปะแบบตะวันตกและแบบตะวันออกผสมผสานได้อย่างกลมกลืนและสวยงาม ส่วนด้านหลังพระอุโบสถ

มีพระเจดีย์องค์ใหญ่จำลองแบบพระเจดีย์มูเตา จากเมืองหงสาวดี นอกจากนี้ วัดปรมย์ยิกาวาสยังเป็นวัดที่รักษาสมบัติอันมีค่าทางด้านพระพุทธศาสนาไว้ได้มาก เช่น เป็นที่ประดิษฐาน “พระนันทมุนินท์” พระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี เครื่องสังเค็ดในงานพระศพ ตลอดจนพระไตรปิฎกภาษามอญที่ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในประเทศ ภายในบริเวณวัด มีต้นสามกษัตริย์ โดยมีต้นโพธิ์ ต้นไทร และต้นหว้าขึ้นอยู่ร่วมกัน ร้อยรัดพันเกลียวอายุกว่า 100 ปี มีพระเจดีย์มูเตา (เจดีย์เอียง) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นของเกาะเกร็ด และยังเป็นที่ยี่รวมทำบุญในโอกาสสำคัญ เช่น วันทำบุญออกพรรษา การสวดแบบภาษามอญ เป็นต้น

ภาพที่ 3 พระเจดีย์มูเตา (เจดีย์เอียง) และ พระนันทมุนินท์ ณ วัดปรมย์ยิกาวาส

4.2 วัดไผ่ล้อม

ตั้งอยู่บนเกาะเกร็ด ด้านทิศเหนือของเกาะเกร็ด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา หมู่ที่ 6 เป็นวัดโบราณที่สร้างสมัยอยุธยาตอนปลาย มีอุโบสถที่งดงามมาก หน้าอุโบสถมีเจดีย์ขนาดเล็ก 2 องค์ รูปทรงเจดีย์ทรงรามัญประดับลายปูนปั้น คนมอญเรียกวัดนี้ว่า “เพี้ยะไ้” แปลว่าวัดกลาง (เนื่องจากวัดไผ่ล้อมตั้งอยู่กลางระหว่างวัดมอญอีก 2 วัด คือวัดปรมย์ยิกาวาสและวัดเสาธงทอง)

ประวัติความเป็นมา

เป็นวัดโบราณที่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา อาจจะเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่งบนเกาะเกร็ด แต่ได้เป็นวัดร้างไปตั้งแต่ พ.ศ. 2308 เพราะพม่าเข้าตีและยึดเมืองนนทบุรี จากนั้นเข้าตีกรุงศรีอยุธยาได้เมื่อปี พ.ศ. 2310 จึงไม่มีพระสงฆ์และชาวบ้านดูแลวัด ในปี พ.ศ. 2317 ได้มีคนมอญมาบูรณปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่ วัดไผ่ล้อมถึงมีพระสงฆ์อยู่ประจำวัดสืบมา แต่วัดคงมีสภาพ

ทรุดโทรมมาก เพราะมีชาวบ้านไม่มาก ประกอบกับวัดถูกทิ้งร้างมานาน ต่อมา อำแดงเตนได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2446

ในปี พ.ศ. 2527 พระปลัดวันชัย วายาโม ศิษย์พระราชอุคมมมงคลหรือหลวงพ่อดุตตะ วัดวังวิเวการาม อำเภอสังขละ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ได้ร่วมกับชาวบ้านพัฒนาวัดไผ่ล้อมจนมีสภาพดี ประกอบกับเกาะเกร็ด ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมอญที่สำคัญ วัดไผ่ล้อมจึงมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญที่วัดมาก วัดไผ่ล้อมเดิมเป็นวัดที่สังกัดคณะสงฆ์รามัญนิกาย ปัจจุบันสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

สิ่งน่าสนใจภายในวัด

1) **อุโบสถ** เป็นอาคารทรงโรง หลังคาลาด 2 ชั้น ก่ออิฐถือปูนขนาด 5 ห้อง กว้าง 7 เมตร ยาว 20 เมตร มีลักษณะรูปทรงและสัดส่วนงดงามมาก อุโบสถหันหน้าไปทางทิศเหนือทางแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นคตินิยมในการสร้างพระอุโบสถรุ่นโบราณ ที่ถือแม่น้ำเป็นหลัก ไม่ได้ถือทิศตะวันออกเป็นหลัก เช่นที่ถือปฏิบัติกันในสมัยหลังๆ หน้าบันไม้จำหลักลายดอกพุดตานใบเทศ ปิดทองประดับกระจกคันทวยไม้จำหลักปิดทองประดับกระจก เป็นคันทวยที่งามอ่อนช้อยมาก ช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ เป็นไม้ปิดทองประดับกระจกทั้งหมด รวมทั้งหน้าบันปีกนกจำหลักลายใบเทศปิดทองประดับกระจกเช่นกัน ซึ่งเป็นการบูรณะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ด้านหน้าและด้านหลังมีมุขคลุมชานชาลาทั้งสองด้าน เสารับมุขก่ออิฐถือปูน เป็นเสาเหลี่ยมย่อมุมบัวหัวเสา บัววงกลปูนปั้น รูปทรงงามปิดทองประดับกระจก ประตูด้านหน้าและด้านหลังด้านละสองประตู ชุ้มประตู ชุ้มหน้าต่าง เดิมเป็นชุ้มเรือนแก้วปูนปั้นปิดทองประดับกระจก แต่ปัจจุบันเป็นปูนรูปทรงไม่งามเหมือนของเดิม ผนังหุ้มกลองด้านหน้าระหว่างประตูทั้งสอง มีมณฑปปูนปั้นประดิษฐานพระพุทธรูป ผนังมณฑปด้านขวาและซ้ายของพระพุทธรูป เขียนภาพพระสาวกยืนพนมมือ ถวายสักการะด้านละหนึ่งรูป มณฑปนี้ได้สร้างขึ้นใหม่ ภาพเขียนดังกล่าว จึงไม่มีให้เห็นในปัจจุบัน เพราะผุพังถูกกะเทาะทิ้ง และโบกปูนทับใหม่ พระอุโบสถหลังนี้ ถึงจะมีการปรับปรุงซ่อมแซมไปบ้าง แต่ยังคงเห็นความงามของพระอุโบสถได้ และเป็นพระอุโบสถที่มีความงามหลังหนึ่ง เช่นเดียวกับพระอุโบสถวัดฉิมพลีสุทธาวาส

2) **เสมา** รอบพระอุโบสถเป็นเสมาขนาดเล็กอยู่ในชุ้มเสมาทั้งหมด กำแพงแก้วของเดิมก่ออิฐถือปูนเป็นกำแพงเตี้ยแบบกำแพงบัวหลังเจียด แต่ชำรุดมาก ได้สร้างกำแพงคอนกรีตขนาดสูง และมีชุ้มประตูกำแพงแก้วทั้งด้านหน้าและด้านหลังอุโบสถ

3) **พระเจดีย์คู่หน้าพระอุโบสถ** ด้านหน้าอุโบสถมีเจดีย์แบบมอญ 2 องค์ กล่าวคือ องค์ระฆังมีรูปทรงกลมคล้ายบาตรคว่ำมีลายปูนปั้นปิดลายใบเทศ ปิดรอบองค์ระฆังอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมมีปัลลยะแบบเจดีย์มอญทั่วไปมีการบูรณะสมัยรัชกาลที่ 3

4) พระธาตุรามัญเจดีย์ ด้านหลังอุโบสถเดิมมีพระธาตุรามัญเจดีย์ขนาดใหญ่ แต่ชำรุดปรักหักพัง ทางวัดได้สร้างพระเจดีย์องค์ใหม่ครอบองค์เจดีย์เดิม เมื่อปี พ.ศ. 2530 เป็นเจดีย์มอญที่มีความงดงาม องค์พระเจดีย์ประดิษฐานอยู่บนฐานใหญ่ รอบฐานในทิศทั้งแปด มีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปประจำวัดแบบมอญ ทั้ง 8 ทิศ กำแพงแก้วล้อมรอบพระธาตุรามัญเจดีย์ ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก มีซุ้มประตูแบบมอญทั้งสองด้าน

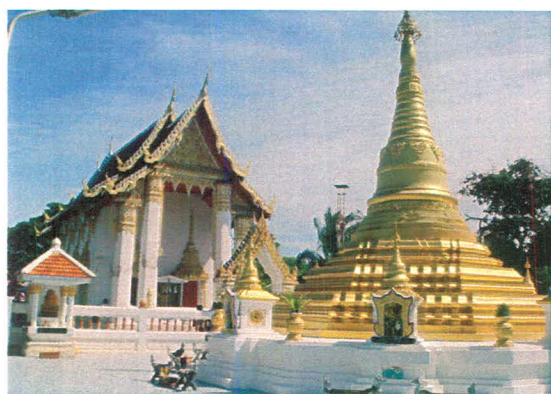
5) หอระฆัง ตั้งอยู่หลังพระธาตุรามัญเจดีย์อยู่ระหว่างศาลาการเปรียญ และศาลาบำเพ็ญบุญและที่พักสงฆ์ เป็นสถาปัตยกรรมแบบมอญทรงจัตุรมุข ยอดเป็นแบบยอดเจดีย์มอญ

6) ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยสองชั้น แต่หน้าบันเป็นรูปมุนษย์สี่หะ ซึ่งเป็นคติความเชื่อของคนมอญ วดมอญจะนิยมทำรูปมุนษย์สี่หะ มียันต์อักขระมอญ บันไดขึ้นศาลาด้านหน้าทำหลังคาคลุมตลอดตั้งแต่เชิงบันไดขึ้นไปตามแบบวัดมอญ

7) ศาลาบำเพ็ญบุญและที่พักสงฆ์ เป็นอาคารขนาดเดียวกับศาลาการเปรียญ สร้างในแนวเดียวกัน และมีหน้าบันคล้ายกัน กล่าวคือ มีรูปมุนษย์สี่หะและยันต์อักขระมอญ เป็นอาคารอเนกประสงค์ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และที่พักสงฆ์ ด้านหน้ามีบันไดขึ้นและหลังคาคลุมบันไดเช่นเดียวกับบันไดขึ้นศาลาการเปรียญ

8) หอสวดมนต์และหมู่กุฏิของเดิม ด้านทิศตะวันตกของอุโบสถเป็นที่ตั้งหอสวดมนต์ และหมู่กุฏิเก่า เป็นอาคารไม้ทั้งหมดมีหอสวดมนต์อยู่ตรงกลาง ทรงศาลาโถง ประดิษฐานพระพุทธรูปและเป็นที่พระสงฆ์มารวมสวดมนต์อยู่ตรงกลาง ทรงศาลาโถง ประดิษฐานพระพุทธรูป และเป็นที่พระสงฆ์มารวมสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น และฉันภัตตาหารของพระภิกษุสามเณร

9) หอระฆังเก่า เป็นหอระฆังเครื่องไม้ทั้งหมด หลังคาจัตุรมุขหน้าบันจำหลักลายก้านขด และรูปเสมากลางหน้าบันมีความสวยงาม ทั้งหอสวดมนต์ หมู่กุฏิ และหอระฆังอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก แต่ยังเห็นความอลังการของสถาปัตยกรรมโบราณเหล่านี้ได้

ภาพที่ 4 วัดไผ่ล้อม ณ หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด

4.3 วัดเสาชงทอง

ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 เดิมชื่อ “วัดสวนหมาก” สร้างในปี พ.ศ.2313 ได้รับวิสุงคามสีมา ในปี พ.ศ. 2319 สันนิฐานว่าผู้สร้างคือชาวมอญที่อพยพเข้ามาารุ่นแรก ได้รับการปฏิสังขรณ์ในช่วง ปลายรัชกาลที่ 4 โดยเจ้าจอมมารดาอัมพาในรัชกาลที่ 2 กรมหมื่นภูบาลบริรักษ์ และกรมขุนวรจักร ธรานุภาพ เจ้าจอมมารดาอัมพาเห็นว่า ไม่เคยมีต้นหมาก แล้วจึงเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดเสาชงทอง เสาชงคือเสาประดับรูปหงส์สัตว์มงคลของชาวมอญ วัดนี้รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จมาประทับแรมในปี พ.ศ.2440 คนมอญเรียกวัดนี้ว่า “เพี้ยะอาล้าต”

ภายในวัดเสาชงทองมี “พระพุทธรูปเจดีย์” ที่มีขนาดใหญ่และงามที่สุดในอำเภอ ปากเกร็ด เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองศิลปะสมัยอยุธยา ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ที่มีเจดีย์เล็ก เป็นบริวารโดยรอบอีก 12 องค์ ตั้งอยู่ด้านหลังอุโบสถ ภายในอุโบสถมีลายเพดานเป็นลายทอง เขียนลายกรวยเชิงงดงามมาก ตัวโบสถ์ได้ถูกซ่อมจนไม่เห็นเค้าเดิมโดยเฉพาะที่ซุ้มประตูและหน้าต่าง ซึ่งของเดิมมีความสวยงามมาก บานประตูหน้าต่างเขียนลายทองรดน้ำภาพต้นนารีผลได้ ถูกทาสีทับ หมด พระประธานในโบสถ์เป็นพระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัยองค์ใหญ่ ปัจจุบันถูกลักลอบขโมย ไปแล้ว นอกจากนี้ ด้านข้างพระอุโบสถยังมีเจดีย์อีก 2 องค์ เป็นทรงระฆัง (ทรงลังกา) กับทรงมะเฟือง ที่มีรูปทรงแปลกตา ไม่เหมือนเจดีย์องค์อื่นๆ คือมีองค์ระฆังเป็นทรงกลมสูงมีพู่

ภาพที่ 5 วัดเสาชงทอง ณ หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด

4.5 วัดป่าเลไลย์

ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ขณะนี้กลายเป็นวัดร้างและไปรวมเป็นวัดเดียวกับวัดฉิมพลี คงเหลือให้เห็นเพียง โบสถ์ และเจดีย์หน้าโบสถ์อีก 2 องค์ ภายในโบสถ์ยังพอใช้ได้สภาพทั่วไปยังดี เว้นแต่หลังคาที่ชำรุดมาก เพดานโบสถ์เขียนลายทองสวยงามมาก สภาพยังคงอยู่ บานประตูเขียนลายทองรูปเชือกวงกว้างหรือทวารบาลแบบจีนที่สวยงามมาก แต่ปัจจุบันลายได้ลบเลือนไปหมดแล้ว พระประธานเป็นพระปางมารวิชัยสัมฤทธิ์ขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอก ได้ถูกคนร้ายตัดแขนและขโมยไปทั้งองค์เช่นกัน

ภาพที่ 7 วัดป่าเลไลย์ ณ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะเกร็ด

4.6 วัดศาลาลูก

ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ชาวบ้านเรียกว่า “วัดเกาะศาลากุน” เป็นวัดเก่าที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ชื่อวัดสันนิฐานว่ามาจากชื่อของผู้สร้างศาลาถวายวัด คือเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) สมุหนายกในสมัยพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ 2 ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างภายในวัดเป็นของสร้างใหม่หมด แม้แต่ศาลาที่เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์มาสร้างไว้จนได้ชื่อว่าวัดศาลากุน ก็ไม่ปรากฏหลงเหลืออยู่ นอกจากเจดีย์หลังโบสถ์ 1 องค์ ซึ่งเป็นเจดีย์ที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย นอกจากนี้ มีหีบมุกและโต๊ะหีบมุกของหลวงพ่อดื้อเจ้าอาวาส ซึ่งท่านได้สร้างหีบมุกพร้อมโต๊ะหีบมุกใหญ่ที่ประดับมุกไฟอย่างดี และฝีมืองดงามมาก พร้อมเครื่องแก้วเจียรไนชุดใหญ่ ซึ่งนับเป็นงานศิลปะชั้นสูงที่มีความงดงามและมีคุณค่ายิ่ง

ภาพที่ 8 วัดศาลากุล ณ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะเกร็ด

4.7 ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านชาวมอญ “กวานอาม่าน”

“กวานอาม่าน” เป็นศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านจัดแสดงเครื่องปั้นดินเผาอยุธยาโบราณ โดยเฉพาะหม้อน้ำลายวิจิตรที่รวบรวมไว้ทั้งของเก่าและของใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด้วย ตั้งอยู่บริเวณสองข้างทางเดินรอบเกาะเกร็ดทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร เป็นบ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผาโดยเปิดให้ชมทุกวัน การปั้นเครื่องปั้นดินเผานั้นมีมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี นับเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดนนทบุรี ลวดลายประณีตสวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและถูกนำไปเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี

4.8 หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา

ตั้งอยู่สองข้างทางเดินรอบเกาะเกร็ดบริเวณหมู่ 1, 6 และ 7 เป็นหมู่บ้านผลิตเครื่องปั้นดินเผา ภาชนะของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระถาง ครก โอ่งน้ำ เป็นต้น

4.9 เตาเผาโบราณ

ริมทางเดินภายในหมู่บ้าน จะพบเตาเผาโบราณสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่เจ้าของเลิกใช้แล้ว และยังเก็บรักษาไว้หลายจุด ทั้งนี้ ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้เตาเผาแบบใหม่ ซึ่งเป็นเตาเผาไฟฟ้า แต่ก็มีผู้ผลิตบางรายยังคงใช้เตาเผาแบบเก่าอยู่

4.10 คลองขนมหวาน

บริเวณคลองขนมหวานและคลองอื่นๆ รอบเกาะเกร็ด ชาวบ้านจะทำขนมหวานจำพวกทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เม็ดขนุน ฯลฯ บริการทั้งขายปลีกเป็นของฝากและขายส่ง นอกจากนี้ ยังสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชมอีกด้วย

ทั้งนี้ สามารถล่องเรือรอบเกาะเกร็ด และเข้าไปเยือนคลองขนมหวาน ซึ่งสามารถใช้บริการเรือนำเที่ยวที่ท่าวัดปรมัยยิกาวาสและวัดกลางเกร็ด โดยเรือจะออกจากท่าเป็นเวลา

ค่าบริการ ผู้ใหญ่ 50 บาท ส่วนเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี 25 บาท เรือจะล่องไปรอบเกาะเพื่อชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ และพาเข้าคลองบางบัวทอง (คลองขนมหวาน) เพื่อให้ชมหมู่บ้านทำขนมและเลือกซื้อขนมหวาน จากนั้นเรือจะพาไปขึ้นที่วัดไผ่ล้อมเพื่อท่องเที่ยวเกาะเกร็ดตามอรัยาศัย

4.11 สวนผลไม้

บรรยากาศของย่านสวนในหมู่ที่ 2,3,4 และ 5 ของเกาะเกร็ดยังคงมีความร่มรื่นและให้ความเพลิดเพลินในการเที่ยวชม รวมทั้งผลไม้รสชาติดีให้เลือกซื้อด้วย

5. สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

นนทบุรีเป็นจังหวัดปริมณฑล ตั้งอยู่ในภาคกลาง มีเนื้อที่ประมาณ 622 ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านและแบ่งพื้นที่จังหวัดออกเป็น 2 ส่วน บนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แบ่งการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และอำเภอไทรน้อย โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนนทบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญนอกเหนือจากสถานที่ท่องเที่ยวในตำบลเกาะเกร็ด โดยแยกตามอำเภอ ดังต่อไปนี้

5.1 อำเภอเมืองนนทบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่

บ้านครมนตรี ตราโมท ดุริยางคศิลป์ (บ้านโสมส่องแสง) ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดุริยางคศิลป์ ดนตรีไทยพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้จัดตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2543 มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ประวัติ และผลงานของครมนตรี ตราโมท ให้ความรู้ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ตั้งอยู่บนซอยพิชยนันท์ 2 ถนนติวานนท์ 3 ตำบลตลาดขวัญ

พิพิธภัณฑสถานและศูนย์ฝึกอบรมการแพทย์แผนไทย เป็นอาคารทรงไทยแบบเครื่องก่อ 9 หลัง ออกแบบโดยศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับความเป็นมา วิวัฒนาการทางการแพทย์แผนไทย และนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีห้องอบสมุนไพร มีบริการนวดเพื่อการบำบัดและนวดเพื่อผ่อนคลายตั้งอยู่ในกระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์

วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร เดิมเรียก วัดเขมา หรือวัดเขินมา เป็นพระอารามหลวงเก่าแก่ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น พระมหาเจดีย์ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สักการะพระศรีอริยเมตตรัย และพระอินทร์แปลง เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ อัญเชิญมาจากพระราชวังจันทร์เกษม ภายในวัดมีพระตำหนักแดงและพระที่นั่งมูลมนทิยมงคล ป.พิบูลสงคราม เคยเรียนหนังสือที่วัดเขมาภิรตาราม

วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร รัชกาลที่ 3 ทรงสร้างขึ้นในนิเวศสถาน (บ้าน) เดิมของพระอัยกา (ตา) พระอัยกี (ยาย) ซึ่งพระอัยกา เป็นเจ้าเมืองนนทบุรี เป็นวัดเดียวในประเทศไทยที่มีกำแพงล้อมรอบวัดคล้ายพระบรมมหาราชวัง และแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณนี้ เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบในพระราชพิธีสำคัญ ภายในวัดมีพระอุโบสถที่สร้างด้วยสถาปัตยกรรมแบบไทย-จีน มีภาพเขียนฝาผนังอันสวยงาม ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ 3 และยังเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ไทยประเภทจักรๆ วงศ์ๆ

วัดโชติการาม เดิมชื่อ วัดสามจีน ภายในอุโบสถและวิหาร มีภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3 หน้าบันอุโบสถประดับด้วยเครื่องถ้วย และลายปูนปั้น เรื่องอุริทัตชาดกเป็นวัดที่ร่มรื่น อากาศเย็นสบาย เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน โทร. 08-4014-0048

วัดชมพูเวก เดิมชื่อ ชมพูวิเวก สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2300 โดยชาวมอญที่อพยพหนีพม่ามาตั้งรกรากบริเวณนี้ ภายในอุโบสถมีภาพพระแม่ธรณีบีบมวยผมที่งดงามที่สุดในโลก บริเวณวัดมีพระเจดีย์รามัญ เรียกว่า พระมูเคา สร้างโดยพระสงฆ์จากเมืองมอญ เมื่อพ.ศ. 2460 สันนิษฐานว่าภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และเป็นสถานที่ปลูกเสกเครื่องรางของขลังให้แก่ทหารก่อนออกรบในสมัยรัชกาลที่ 1

วัดปราสาท วัดนี้เคยเป็นค่ายทหารสมัยอยุธยา ภายในมีพระอุโบสถเก่าแก่ที่สร้างแบบมหาอุดและมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องทศชาติ โดยฝีมือช่างครูชั้นสูง สกุลช่างนนทบุรีบนศาลาการเปรียญ มีธรรมมาสน์ไม้สร้างในสมัยอยุธยา

วัดสังฆทาน เดิมชื่อ วัดสาริโซ มีหลวงพ่อโตเป็นพระประธาน เป็นวัดร้าง ที่สร้างก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 อดีตสถานที่แห่งนี้เป็นที่ถวายสลากภัตทุเรียน จึงเรียกวัดนี้ว่า วัดสังฆทาน ปัจจุบันวัดนี้มีอุโบสถแก้ว และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน

ศาลหลักเมืองเดิม สร้างเมื่อปี พ.ศ.2208 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นที่สถิตเทพยดา 3 องค์ ได้แก่ พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง

ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี หลังเก่า (พิพิธภัณฑสถานจังหวัดนนทบุรี) เดิมเป็นโรงเรียนราชวิทยาลัย กระทรวงยุติธรรม สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ตัวอาคารเป็นสถาปัตยกรรมโกธิกตอนต้น สร้างด้วยไม้สักทอง ประดับศิลปกรรมยุโรปสมัยไทย ด้วยลวดลายฉลุไม้วิจิตรงดงาม

อุทยานกาญจนาภิเษก เป็นอุทยานทางน้ำแห่งแรกของประเทศไทย สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในวโรกาสทรงครองราชย์ครบ 50 ปี อาคารที่เป็นจุดเด่น คือ วิมานสราญนวมินทร์ เป็นพลับพลาโถงเครื่องยอดแหลมตั้งอยู่กลางสระน้ำวิจิตรงดงาม และเป็นสถานพักผ่อนเริงร่าในการเสด็จมาประกอบพระราชพิธีต่างๆ

สวนทุเรียนนนท์ ชมสวนทุเรียนโบราณ อายุกว่า 100 ปี ที่มีรสชาติอร่อยที่สุดของกลุ่มผู้ปลูกทุเรียน ตำบลบางรักน้อย ชมวิธีการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม และชมอุปกรณ์การเกษตรแบบโบราณ ซึ่งหาได้ยาก

5.2 อำเภอบางบัวทอง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่

วัดบรมราชกาญจนาภิเษกอนุสรณ์ (วัดเล่งเน่ยยี่ 2) คนไทยเชื้อสายจีน 63 ตระกูลได้ร่วมกันสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในมหามงคลที่ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี โดยได้นำวัสดุก่อสร้างมาจากประเทศจีน และสร้างขึ้นตามแบบพุทธศิลป์ในราชวงศ์หมิงและชิง ก่อเกิดเป็นสถาปัตยกรรมที่งดงามล้ำค่าล้ำราชวังปักกิ่ง และองค์อนาคตประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิมที่แกะสลักจากไม้หอมต้นเดียว และองค์เทพสำคัญของลัทธิมหายาน

วัดบางไผ่ พระอารามหลวง ตามตำนานเล่าว่า ผู้สร้างคือ ผู้ที่อพยพจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 ภายในอุโบสถหลังเก่าเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำสมัยสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ. 2534 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระนามาภิไธยย่อ ม.ว.ก. ติดหน้าพระอุโบสถ ลักษณะเด่นของวัดนั้น มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม และศาลาไทยจัตุรมุขกลางน้ำที่งดงาม ประดิษฐานพระไตรปิฎก

บัววัดตอเรีย (บัวกระดังง์) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจที่สุดอีกแห่งหนึ่งที่นี่เป็นแหล่งที่ผลิตและจำหน่ายพันธุ์บัวกระดังง์ที่ใหญ่ที่สุด

พัฒนาฟาร์ม ศูนย์รวมและจำหน่ายพืชผักปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดนนทบุรี ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มีโรงเรียนผลิตพืชผักแบบไฮโดรโปนิก (ไร้ดิน) ที่มีหลังคาแบบเปิดใหญ่ที่สุดประเทศไทย

ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม้ดอกไม้ประดับ สมบัติบุรี เป็นตลาดค้าส่งและค้าปลีกไม้ดอกไม้ประดับ และพันธุ์ไม้นานาชนิด รวมทั้งอุปกรณ์ตกแต่งบ้านและสวนที่ครบวงจร

ศูนย์สาธิตการเลี้ยงแพะครบวงจร เป็นศูนย์สาธิตและถ่ายทอดการเลี้ยงแพะนม ครบวงจร มีการแสดงเทคโนโลยีด้านการเลี้ยงแพะ มีการสาธิตการรีดนม คู่มือการผลิตเครื่องสำอาง จากนมแพะ และยังเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชีวภาพที่ทำจากมูลแพะ

5.3 อำเภอบางกรวย มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่

วัดเพลง เดิมชื่อว่า วัดทองเพลง เป็นวัดร้างตั้งอยู่ตำบลบางขุน ริมคลองวัดสักใหญ่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีอุโบสถหลังใหญ่ เดิมมีสภาพชำรุดทรุดโทรม เหลือเพียงฝาผนังทั้ง 4 ด้าน ไม่มีหลังคา บานประตู หน้าต่าง มีต้นไทร ปกคลุมทั้งด้านหน้า และด้านหลัง รากไทรได้ยึดฝาผนังไว้ไม่ให้พังลงมา ดูแปลกตาคล้ายปราสาทขอม ปัจจุบันมีการปรับปรุงซ่อมแซม ในอุโบสถประดิษฐานหลวงพ่อดำติดต่อกับสอบถามเพิ่มเติมที่สำนักเทศบาลบางขุน

วัดโพธิ์บางโอ เป็นวัดเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ชมภาพกิจกรรมฝาผนัง ภาพปริศนาธรรมในอุโบสถ ได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยกรมหลวงเสนีบริรักษ์ (ต้นตระกูล เสนีวงศ์) พระโอรสในกรมพระราชวังหลัง เป็นผู้สร้าง ภายในวัดมีซุ้มเสมาเป็นวงกลม ตัวซุ้มเป็น หน้าต่าง 3 ช่อง หันหลังชนกันสามทิศ ทรงยอดโค้ง ส่วนยอดเป็นปูนปั้นงดงามรับบัวยอดซุ้ม และเชิงสิงห์เบื้องล่าง ซึ่งเป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย

วัดชะลอ สร้างในสมัยพระเจ้าสมัยอยู่หัวบรมโกศ จากการที่เสด็จทางชลมารคผ่าน ประกอบกับทรงมีพระสุบินว่า มีชายชาวจีนมาทูลว่าควรสร้างโบสถ์เป็นรูปเรือ วัดนี้มีอุโบสถสร้าง เป็นรูปเรือหงส์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก และในอุโบสถหลังเก่ามีพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยจำนวนมาก

วัดบางอ้อยช้าง ตั้งอยู่ในชุมชนชนสงฆ์อ้อยช้างให้กับช้างหลวงในสมัยกรุงศรี อยุธยา เคารพสักการะพระพุทธรูปปางแห่เดียวในโลก และพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสำริดอายุ เก่าแก่ 200 ปี ชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นที่รวบรวมโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยา

วัดบางไกรใน เดิมชื่อ วัดนายไกร ตั้งอยู่ริมคลองบางไกรนอก วัดบางไกรใน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อเป็นอนุสาวรีย์แก่นายไกรทองผู้ปราบชาละวัน มีศาลไกรทอง ซึ่งเป็นที่สักการะของประชาชน ภายในอุโบสถมีภาพเขียนสี รูปทวารบาลถืออาวุธ ค้ำขบว ฉากหลังเขียนภาพช่อดอกพุดตานใบเทศ

ถนนสายไม้ดอกไม้ประดับบางกรวย (ถนนบางกรวย-จอนอม) ศูนย์รวมพันธุ์ไม้ ดอกไม้ประดับนานาชนิด เป็นทั้งแหล่งผลิตและจำหน่ายตลอดสองข้างทาง ระยะทาง 17 กิโลเมตร ประกอบด้วย ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้หอม ไม้ผลนานาชนิด

5.4 อำเภอบางใหญ่ มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่

วัดเสาธงหิน เดิมชื่อ วัดสัก เหตุเพราะมีต้นสักมาก วัดแห่งนี้พระเจ้าตากสินได้มาตั้งทัพเพื่อไปทำศึกที่อยุธยา มีการนำธงประจำกองมาปักไว้ และเอาหินทับที่โคนเสากันล้มเมื่อได้ชัยชนะ พระองค์ก็ได้กลับมาทำการบูรณะและเปลี่ยนชื่อเป็นวัดเสาธงหิน

วัดสวนแก้ว เดิมชื่อวัดแก้ว เป็นวัดร้างมา 80 ปี จนกระทั่งหลวงพ่อเทียน จิตตฺโล ได้เข้ามาพำนัก ต่อมาพระพะยอม กัลยาโณ ได้เดินทางมาจากวัดสวนโมกขพลารามเพื่อขอทำโครงการบวชนาคฤศรที่วัดแห่งนี้ และได้พัฒนาวัดให้เป็นสวนโมกขพลารามในเมือง และจัดตั้งมูลนิธิวัดสวนแก้ว เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และเผยแพร่วัฒนธรรม

บ้านสวนศิลป์ไทยสบาย และศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางใหญ่ เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ผสมผสานงานศิลปกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบดั้งเดิม (สวนผลไม้เมืองนนท์)

วัดปรารงค์หลวง เดิมชื่อ วัดหลวง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพระเจ้าอู่ทอง กรุงศรีอยุธยาตอนต้น จุดเด่น คือ มีพระปรารงค์องค์ใหญ่ ก่ออิฐถือปูน ตั้งบนฐานบัวลูกฟักซ้อนกันสามชั้น เป็นพระปรารงค์เดี่ยวที่พบในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล พระประธานในอุโบสถนามว่า หลวงพ่อู่ทอง เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปิดทองปางมารวิชัย

วัดอัมพวัน เดิมชื่อ วัดบางม่วง วัดนี้มีฉาบเป็นศิลปกรรมแบบพม่า (ชเวดากอง) ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิ หอไตรกลางน้ำได้รับการยกย่องว่า เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่สมบูรณ์งดงามมาก

วัดราษฎร์ประคองธรรม เดิมชื่อ วัดค้างคาว สันนิษฐานว่า สร้างในสมัยสุโขทัย ตอนปลายภายในวัดประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ (หลวงพ่อบุญรอด) ในศาลาเจดีย์สามนาคหรือนครศรีอยุธยา นครปฐม และนครพนม

วัดต้นเชือก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2324 มีหลวงพ่อู่ทองเป็นพระประธานในวิหาร เป็นพระพุทธรูปที่ชาวบ้านและผู้เดินทางในสมัยโบราณให้ความเคารพนับถือ และสักการะมาโดยตลอด

สวนกล้วยไม้บางใหญ่ เป็นสวนกล้วยไม้ส่งออกต่างประเทศ ชมกล้วยไม้นานาพันธุ์ และเป็นศูนย์บรรจุหีบห่อกล้วยไม้เพื่อส่งออกและกล้วยไม้กระถาง

ถนนสายดอกไม้ มีดอกไม้ ต้นไม้ นานาพรรณ และอุปกรณ์ตกแต่งสวนทั้งสองฝั่ง ถนนกาญจนาภิเษก (ถนนสายตลิ่งชัน - สุพรรณบุรี) ได้รับฉายาว่า ถนนสายดอกไม้

5.5 อำเภอปากเกร็ด มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่

วัดกู้ สร้างด้วยศิลปะมอญ มีศาลสมเด็จพระนางเรือล่ม และพระตำหนักพระนางเรือล่ม ซึ่งเป็นอนุสรณ์สถานถึงสมเด็จพระนางเจ้าสุภัทราภาวภูมิรัตน์ อัครมเหสีในรัชกาลที่ 5 ซึ่งสิ้นพระชนม์ด้วยอุบัติเหตุเรือล่ม

วัดเกาะพญาเจ่ง เดิมชื่อ “วัดเกาะบางพุด” หรือ “วัดเกาะรามัญ” สร้างโดยพญาเจ่งแม่ทัพมอญที่อพยพหนีพม่ามาอยู่เมืองไทย ภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นศิลปะสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปปางปรีพพานยืนพระบาทออกนอกโลงศพตามคติความเชื่อของชาวมอญ และมีพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งความอาลัยรักของสมเด็จพระนางเจ้าสุภัทราภาวภูมิรัตน์

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เป็นสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระชนมายุ 80 พรรษา ลักษณะเป็นสวนน้ำ มีน้ำพุดนตรี นาฬิกาดอกไม้ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เป็นที่สันทนาการ สืบถามเพิ่มเติมได้ที่ สำนักงานเทศบาลนครปากเกร็ด

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เป็นสถานที่เผยแพร่พระธรรมตามแนวทางสวนโมกขพลาราม และพระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นอดีตเจ้าอาวาส ตั้งอยู่ที่ตำบลบางตลาด ริมถนนสายนนทบุรี-ห้าแยกปากเกร็ด

วัดกลางเกร็ด ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำลัดเกร็ด มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีพระประธานปางมารวิชัย หน้าตัก 3 ศอก มีพระพุทธรูปไสยาสน์ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญ และเป็นวัดเดียวในจังหวัดนนทบุรีที่มีเศวตฉัตรประดิษฐานหน้าพระอุโบสถ

สวนชวนชมปรีชา เนื้อที่กว่า 100 ไร่ เป็นสวนรวมชวนชมหลากหลายชนิด ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุด มีให้เลือกชมเลือกซื้อตลอดจนสาธิตการผลิตพันธุ์ใหม่ๆ

ศูนย์การแสดงสินค้าและประชุมอิมแพค เมืองทองธานี ศูนย์การแสดงสินค้าและการประชุมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เป็นสถานที่จัดงานแสดงสินค้า งานประชุม งานสัมมนาทั้งในระดับนานาชาติและในประเทศ รวมถึงการแข่งขันกีฬาและการแสดงบนเวที

5.6 อำเภอนนทบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่

หมู่บ้านบอนสีเฉลิมพระเกียรติ เป็นแหล่งปลูกบอนสี ราชินีแห่งไม้ใบกว่า 100 สายพันธุ์ สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพระชนมายุครบ 6 รอบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจ

ตลาดน้ำไทรน้อย เป็นแหล่งรวมอาหารพื้นบ้าน คาว-หวานในราคาถูก ผัก ผลไม้ ที่เป็นผลิตผลจากคนในท้องถิ่น ทั้งสะอาดและรสชาติอร่อย หรือจะนั่งเรือล่องคลองพระพิมลราช เพื่อดื่มด่ำเสน่ห์ของวิถีชีวิตไทยๆ พร้อมมีรถกะเทาะไว้บริการเข้าชมสวนเกษตร

วัดเสนีวงศ์ เป็นวัดที่ก่อสร้างผสมผสานการสร้างด้วยศิลปะไทย-จีน-มอญ รวมกันอย่างกลมกลืน แปลกตาหาชมได้ยาก และมีเจดีย์สมปรางธนา ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงรามัญที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

วัดไทรใหญ่ เดิมชื่อ “วัดมหานิโครธาราม” ที่แปลว่าต้นไทร ประดิษฐานหลวงพ่อบ้า พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ปางมารวิชัย สมัยอุทอง ฝีมือช่างหลวง มีทางเดินลอดใต้อุโบสถเพื่อเป็นสิริมงคล นอกจากนี้ยังมีพระมหากัจจายณะ และพระแม่โพสพด้วย

วัดคลองขวาง มีอุโบสถศิลปะปูนปั้นด้วยมือแห่งเดียวในประเทศไทย มีความกว้างโดยรอบ 13 เมตร ยกฐานสูงเทคอนกรีตตลอดแนวตัวอุโบสถ มีลักษณะทรงไทย มีเสาหาม สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้องเคลือบกาบกล้วย หน้าบันช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ คันทวย ภายนอกตกแต่งด้วยลายปูนปั้นไทยทั้งหมด พื้นที่ภายในปูหินแกรนิต บานประตูหน้าต่างแกะสลักเป็นลวดลายขุด มีความสวยงาม ฐานพระประธานตกแต่งด้วยลายปูนปั้นลายไทย ประดับด้วยเบญจรงค์ทั้งหมด ภายในอุโบสถเขียนเป็นจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องราวของพุทธประวัติที่สวยงามมาก

ทั้งนี้ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับเกาะเกร็ด ล้วนมีความน่าสนใจ น่าเที่ยวชมและศึกษาหาความรู้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นศาสนสถาน วัดวาอาราม และสวนพืชพรรณต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวกทุกแห่ง

6. งานประเพณีที่น่าสนใจ

เอ็ด ภิรมย์ (2548: 84 - 85) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของชาวเกาะเกร็ดไว้หลากหลายอย่าง ได้แก่

6.1 ประเพณีของวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายมอญ 12 เดือน .

เดือนเมษายน มีการแห่เป็งซังกราน (ข้าวแช่) ไปทำบุญตามวัด ปล่อยนก ปล่อยปลา สรงน้ำพระ การาวะผู้ใหญ่ แห่นางสงกรานต์ เป็นต้น

เดือนพฤษภาคม ชาวมอญนิยมไปทำบุญและรดน้ำต้นโพธิ์ ปลุกต้นโพธิ์ตามวัด เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน คือ ถวายน้ำสรงที่โคนต้นโพธิ์แทนถวายน้ำสรงพระบรมศพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะมีการแต่งกายของสาวมอญ

เดือนมิถุนายน ชาวมอญนิยมบวชลูกหลานเพื่อเป็นการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อทำใจให้ผ่องใส

เดือนกรกฎาคม ชาวมอญหล่อเทียนพรรษาและแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อไปถวายตามวัดต่างๆ ที่ตนนับถือตลอดจนถวายผ้าอาบน้ำฝนด้วย

เดือนสิงหาคม ชาวมอญนิยมทำบุญ ตั้งเป็นทุนมูลนิธิเพื่อเก็บดอกผลบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญถาวรต่อไป

เดือนกันยายน ชาวมอญนิยมตักบาตรน้ำผึ้งตามวัดที่มีพระสงฆ์มอญและหมู่บ้านชาวมอญทั่วไป นิยมตักบาตรน้ำผึ้งกันทุกๆ ปี

เดือนตุลาคม ชาวมอญทำบุญออกพรรษา ตักบาตรเทโวและตักบาตรดอกไม้

เดือนพฤศจิกายน ชาวมอญทำบุญทอดกฐินและผ้าป่า

เดือนธันวาคม ชาวมอญทำบุญด้วยผลผลิตของเกษตรกรรมใหม่ เช่น ข้าวใหม่ (ดำข้าวม่า) ผลไม้ซึ่งออกผลใหม่ๆ นำมาถวายพระ

เดือนมกราคม ชาวมอญทำบุญด้วยกาลทาน 5 ประการ คือ

1) ทำบุญกับพระอาคันตุกะ มาพักแรมตามวัดของตน เพื่อเป็นการปฏิสังขรณ์ต้อนรับพระสงฆ์

2) ทำบุญกับพระภิกษุซึ่งเดินทางไกลหรือออกธุดงค์ เพื่อปฏิบัติสมณธรรม

3) ทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์อาพาธซึ่งถือว่า ได้บุญล้นเลิศประเสริฐนัก

4) ทำบุญให้ทานแก่บุคคลซึ่งประสบทุกข์ภัย คือ ข้าวยากหมากแพงและสงเคราะห์ประชาชนประสบเคราะห์กรรมหนัก เช่น อัคคีภัย ภัยแล้ง เป็นต้น

5) ทำบุญให้ทานด้วยผลผลิตเกษตรกรรมใหม่ เช่น ข้าวใหม่ผลไม้ใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ชาวมอญทำบุญด้วยฟืนเพื่อให้พระภิกษุผิงไฟและถวายผ้าห่มกันหนาว ตลอดจนถวายข้าวยาสูบ เป็นต้น

เดือนมีนาคม ชาวมอญน้อมใจน้อมสการสักการะพระเจดีย์เลียบะเกิง ตลอดจนถึงงานสมโภชพระเจดีย์เลียบะเกิงที่เมืองย่างกุ้ง

6.2 ประเพณีการจุดลูกหนู

จุดลูกหนูเป็นดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง ซึ่งชาวมอญให้จุดศพพระสงฆ์ การจุดลูกหนูในการปลงศพพระยังเป็นที่นิยมในหมู่ชุมชนชาวมอญดั้งเดิม เนื่องจากชาวมอญเคารพนับถือพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การจัดพิธีอันเกี่ยวกับพระสงฆ์จะต้องกระทำด้วยความเคารพ ไม่นิยมจุดดอกไม้จันทน์เผาศพชาวมอญ ใช้เฉพาะการปลงศพพระเท่านั้น ไม่ยอมใช้จุดศพฆราวาส ปรasaรตเผาศพพระ พระสงฆ์จะไม่เผาร่วมกับฆราวาส จะต้องทำเมรุสำหรับเผาเฉพาะ อาจจะเป็น

ประรำ 4 เสา จนถึงปราสาท 1-9 ยอด และนิยมเผาไปกับศพ ซึ่งวัดที่เคยมีชื่อเสียงในการจัดลูกหนู ได้แก่ วัดสนามเหนือ (ตรงข้ามวัดปรมัยยิกาวาส ฝั่งปากเกร็ด) สามารถหาชมกระบอบลูกหนูและอุปกรณ์การผลิตได้ที่โรงทำลูกหนูใกล้พระวิหารวัดปรมัยยิกาวาส

6.3 ประเพณีสงกรานต์ (ปัวะห์ตะห์)

เป็นเทศกาลประจำปีที่สำคัญของชาวมอญ มีการทำบุญฉลองเหมือนคนไทย แต่เทศกาลของชุมชนชาวมอญใช้เวลาหลายวัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือน พฤษภาคมของทุกๆ ปี พิธีจะเริ่มจากการทำบุญฉลองวันสงกรานต์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือการแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน แห่สงกรานต์ และจบลงด้วยการทำบุญกลางบ้าน และการรำเจ้าประจำปีของแต่ละหมู่บ้าน การเตรียมงานจะเริ่มก่อนวันสงกรานต์ประมาณ 1 สัปดาห์ มีการเตรียมกวนขนม กาละแม กวนข้าวเหนียวแดง หรือข้าวเหนียวแก้ว ทำ “คนอมจิน” หรือขนมจิน ซึ่งเป็นอาหารของชาวมอญแต่โบราณ เพื่อเตรียมทำบุญด้วย สิ่งที่เขาไม่ได้สำหรับอาหารที่ต้องใช้ทำบุญในวันสงกรานต์ คือข้าวแช่ ชาวมอญเรียกว่า “เป็งชงกราน” สำหรับใช้ทำบุญในวันสงกรานต์ ชาวบ้านจะนำข้าวแช่นี้ ไปถวายพระสงฆ์ที่วัดในวันที่ 13 เมษายน ตั้งแต่เช้าตรู่ ซึ่งนิยมใส่หม้อดินเผา ทำให้ข้าวแช่เย็นและ มีกลิ่นหอมน่ารับประทาน นอกจากนี้ ที่ตำบลเกาะเกร็ดจะมีการจัดเป็นขบวนแห่เรียกว่า “แห่ข้าวแช่” ส่วนที่บ้านจะทำบุญบูชานางสงกรานต์ ที่มอญเรียกว่า “มีซห้ชงกราน” ด้วยการสร้างศาลเพียงตา หน้าบ้านและนำข้าวแช่ พร้อมเครื่องบูชามาวางไว้

ในตอนเย็นและเวลากลางคืนจะมีการละเล่นตามหมู่บ้านต่างๆ ส่วนมากจะจัดเป็น ที่เล่นส่ำมอญและการแสดงทะเลยมอญ การละเล่นส่ำมอญเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มๆ สาวๆ ได้มีโอกาสรู้จักสนิทสนมกันโดยอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ ในหมู่บ้านหนึ่งๆ อาจมีสถานที่เล่นส่ำมอญหลายแห่งก็ได้ ที่เล่นส่ำมอญแต่ละแห่งจะมีอาหาร เครื่องดื่ม เช่น น้ำแข็ง น้ำหวาน เม็ดแมงลักน้ำกะทิ ข้าวแกง ขนมจิน ซึ่งชาวบ้านจะช่วยบริจาคและช่วยกันทำที่บ้าน

หลังวันที่ 15 เมษายน จะมีการแห่นางสงกรานต์ ปล่อยปลา เช่นเดียวกันกับที่วัดพระประแดง แต่ทางเกาะเกร็ดจะมีการแห่น้ำหวาน ด้วยการนำน้ำหวานบรรจุขวดไปถวายพระตามวัดต่างๆ ซึ่งจะมีการจัดขบวนแห่กันอย่างยิ่งใหญ่

6.4 การทำบุญกลางบ้าน

หลังจากประเพณีสงกรานต์ (ปัวะห์ตะห์) คนมอญยังคงทำบุญและสนุกสนานกันต่อไปจนถึงวันทำบุญกลางบ้าน การทำบุญกลางบ้านนี้ ชาวมอญเรียกว่า “ปะห์กาวา อาไ้ห้กวาน” การทำบุญนี้จะทำกันในแต่ละหมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคล มีการเลี้ยงพระในตอนเช้า เมื่อทำบุญกลางบ้านแล้วการเฉลิมฉลองการขึ้นศักราชใหม่ และจะมีการทำบุญต่อเนื่องกันไป ด้วยการจัดพิธีทำบุญ สรงน้ำพระ โดยชาวบ้านจะทำพิธีสรงน้ำพระพุทธรูปและพระเจดีย์ที่สำคัญภายในวัด ซึ่งหลังจาก

การสรงน้ำพระแล้ว ชาวบ้านจะมาร่วมกันแห่หางหงส์และธงตะขาบไปไว้ที่วัด หางหงส์นี้จะทำด้วยผ้าสีคล้ายๆ ธง ยาวประมาณ 2 - 3 วา โดยชาวบ้านจะช่วยกันทำก่อนวันงาน เมื่อถึงวันงานจะนำมาเข้าขบวนแห่หางหงส์จากบ้านมาที่วัด และช่วยกันชักธงตะขาบขึ้นสู่ยอดเสาหงส์ ก่อนจะถึงขั้นนี้ ชาวบ้านจะทำพิธีบูชาพระเจดีย์ พระพุทธรูปสำคัญ พร้อมทั้งมีการสวดมนต์ จากนั้นจึงช่วยกันชักธงตะขาบขึ้นสู่ยอดเสาหงส์ในบริเวณวัด ซึ่งส่วนมากจะอยู่น้ำวัด

เมื่อการทำบุญให้ทานต่างๆ ผ่านมาจนถึงวันสรงน้ำพระนี้แล้ว คนมอญก็เชื่อว่าการร่วมเย็นเป็นสุขความเป็นสิริมงคลทั้งหลายจะมีพร้อมอยู่ในบ้านและเป็นของชาวบ้านทุกคน

6.5 ประเพณีทำบุญออกพรรษาของมอญ

ตุลาคม เดือน 11 พุทธศาสนิกชน ทั้งชาวไทย ชาวมอญ ถือว่างานทำบุญออกพรรษาเป็นงานใหญ่ที่มีความสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนกว่างานเทศกาลสงกรานต์ ชาวเกาะเกร็ดจะทำบุญออกพรรษากัน 3 วัน คือ วันขึ้น 14 ค่ำ, วันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ ของเดือน 11 จากนั้นจะมีการทำบุญเป็นพิเศษเป็นวัดๆ ไป ตามวัดที่สำคัญในท้องที่ ในวันนั้นจะมีการทำบุญปิดทอง ใหว่พระเวียนกันไปวันละ 1 วัน และเมื่อเทศกาลออกพรรษาใกล้เข้ามา ทุกบ้านจะเตรียมกวนขนมกระยาสารท หมักแป้งทำขนมจิ้น น้ำพริก น้ำยา แกงเผ็ดต่างๆ รวมถึงการตกแต่งบ้านเรือนและวัดวาอารามต่างๆ ให้สะอาดสวยงามกว่าปกติ โดยประเพณีต่างๆ ในวันออกพรรษาของชาวเกาะเกร็ดก็จะเริ่มขึ้นดังนี้

1) คนมอญจะทำบุญออกพรรษาดังแต่วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งจะมีประเพณีตักบาตรขนมจิ้นและตักบาตรกล้วยไข่ กระยาสารท โดยชาวบ้านจะทำขนมจิ้น น้ำพริก น้ำยา หรือแกงเผ็ด รวมทั้งกระยาสารท และกล้วยไข่ ออกจากบ้านแต่เช้ามืดไปที่วัด ใส่บาตรถวายพระ เมื่อทำบุญแล้วก็จะกลับมามีบ้าน เพื่อให้ทานต่อ กล่าวคือ นำอาหารที่ทำไว้ ไปแบ่งปันแก่เพื่อนบ้าน และผู้ที่เคารพนับถือ เจตนาและผลประโยชน์ของประเพณีนี้คือการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ และแสดงความผูกพันเอื้อเฟื้อต่อผู้ร่วมสังคม

2) ในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษานั้น หลังจากมีการทำบุญตักบาตรทางน้ำในตอนเช้าแล้ว ชาวบ้านจะจัดสำรับอาหารไปถวายพระที่วัดปรมัยยิกาวาส พระสงฆ์จากวัดต่างๆ บนเกาะเกร็ดจะเดินทางมาฉันเพลร่วมกันที่ศาลาการเปรียญ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลแล้ว จะเดินลงจากศาลาการเปรียญไปสู่อุโบสถ ชาวบ้านจะนั่งเรียงรายทั้งสองข้างทางเดิน เมื่อพระเดินผ่านมาก็ถวายรูปเทียน การถวายของแด่พระสงฆ์นี้ทางอำเภอปากเกร็ดคนนทบุรี จะถวายรูปและเรียกเป็นภาษามอญว่า “ซอนรูป” และในวันปิดทองใหว่พระแต่ละวัดนั้นจะมีการทำบุญเป็นพิเศษต่างหากคือ การตักบาตรข้าวเม่านทอด

6.6 ประเพณีตักบาตรทางน้ำ

บ้างเรียกว่า “ตักบาตรทางเรือ” ซึ่งชาวเกาะเกร็ดทำพิธีตักบาตรทางเรือทั้ง 3 วัน ในเทศกาลออกพรรษา คือขึ้น 14 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยช่วงเช้าเวลาประมาณ 7.30-8.00 น. ชาวบ้านที่มักจะเป็นวัยหนุ่มหรือวัยฉกรรจ์ จะนำเรือใหญ่ซึ่งประดับประดาตกแต่งให้งดงามทั้งเรือ โดยฝีพายจะออกมารับพระที่ท่าวัด ลำละ 1 องค์ ซึ่งมักจะเป็นพระหนุ่มเช่นกัน เมื่อนิมนต์ลงเรือแล้ว ก็จะพายเรือไปเทียบหัวบันไดทำน้าบ้านต่างๆ หรือตามท่าเรือ ซึ่งญาติโยมที่คอยใส่บาตรอยู่ เรือส่วนใหญ่จะนำพระมาส่งให้ฉันเพลที่วัด บางลำกลับไม่ทันอาจต้องฉันที่วัดอื่นๆ หรือฉันในเรือ ญาติโยมบางรายอาจพายเรือมาเทียบใส่บาตร

การตักบาตรทางเรือ เป็นกิจกรรมที่คนเฒ่าคนแก่ได้ทำบุญ คนหนุ่มคนสาว และเด็กๆ ได้สนุกสนาน หอยกล้อ ร้องเพลงโต้ตอบกันและทำความรู้จักมักคุ้นกัน นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า จากการที่เจ้าของเรือได้ไปรับพระนั้น มักจะเป็นผู้มีอาชีพที่ต้องใช้เรือในการทำมาหากิน การนำเรือออกไปรับใช้พระ จะมีนัยของการทำบุญเรือเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย และเหตุที่การตักบาตรทางเรือในระแวกปากเกร็ดนี้ เป็นประเพณีที่ชาวบ้านร่วมใจกันทำอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ก็เนื่องจากแต่ก่อนนั้น ชาวมอญแถบนี้มักจะค้าขายเครื่องปั้นดินเผาหรือสินค้าอื่นๆ ซึ่งต้องใช้เรือเป็นพาหนะลำเลียงขนสินค้า แต่หากไม่มีอาชีพเกี่ยวกับเรือ แต่เรือก็เป็นสิ่งที่อยู่กับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะชาวเกาะเกร็ดซึ่งจะไปไหนมาไหน ทั้งภายในเกาะและนอกเกาะก็ ต้องอาศัยเรือ ดังนั้น การทำบุญเกี่ยวกับน้ำเกี่ยวกับเรือ จึงมีความหมายเพื่อเป็นสิริมงคลต่อชีวิตของชาวเกาะเกร็ด

6.7 ประเพณีขนรูป

มักทำกันในวันออกพรรษา กลางวันคือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 หลังพระฉันเพลที่ศาลาแล้ว พระจะลงจากศาลา เดินเข้าสู่พระอุโบสถ เพื่อปวารณาออกพรรษา ตามเส้นทางจากศาลาถึงพระอุโบสถนั้น ชาวบ้านจะนั่งเรียงรายเป็นแถว เตรียมดอกไม้ รูปเทียน มาใส่บาตร เจตนาของประเพณีขนรูปนี้ ก็เพื่อให้วัดมีรูปเทียนไว้บริการผู้มีจิตศรัทธา ที่จะมาทำบุญในวันเพ็ญ แรม 3 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวัดปิดทองพระนอนประจำปี

นอกจากนี้ ยังมีพิธีกรรมที่น่าสนใจและแตกต่างจากที่อื่น กล่าวคือ ในเวลาเที่ยงคืนตรง (24.00 น.) ยามพระจันทร์ตรงศรีษะส่องแสงสว่างกระจ่างฟ้า ช่วงเวลานั้น ลำน้ำเจ้าพระยาจะนิ่งไม่ขึ้นและไม่ลง พระสงฆ์วัดต่างๆ จะประโคมระฆังกังวาน ซึ่งในเวลานี้ ถือกันว่าน้ำในแม่น้ำคือน้ำมนต์ เรียกสืบกันมาว่า “น้ำเพ็ญ” โดยผู้ใหญ่จะนำขันน้ำมาดักหยอดใส่โอ่ง นำมารดศรีษะตนเอง และลูกหลาน และอธิษฐานจิต ไล่สิ่งไม่ดีออกไปตามน้ำที่ล่องสู่พื้นดิน จากนั้น น้อมนำสิ่งดีงามมาสู่ชีวิตด้วยน้ำเพ็ญมงคลอันพิสุทธิ์

7. วัฒนธรรมที่น่าสนใจ

7.1 เพลงจ้าวขาว

เป็นเพลงเก่าแก่ของบั้งเกาะเกร็ด เป็นเพลงที่ใช้สำหรับบอกบุญชักชวนให้คนทำบุญร่วมกันในเทศกาลทอดกฐิน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ระดับในแม่น้ำลำคลองเอ่อล้นตลิ่ง ชาวบ้านจะบอกบุญทางเรือด้วยการพายเรือไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ พร้อมกับร้องเพลงบอกบุญเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญด้วยกันแต่ปัจจุบันการละเล่นเพลงเจ้าขาวได้หมดไป เนื่องจากมีคนร้ายสวมรอยเป็นผู้บอกบุญบุกขึ้นโจรกรรมบ้านที่อยู่ริมน้ำ

7.2 รำมอญ

เป็นนาฏศิลป์ที่เก่าแก่อย่างหนึ่งของมอญและคงอยู่สืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ชาวมอญเรียกรำมอญว่า “ปัว-หะเป็น” มีได้ในโอกาสงานมงคล เช่น งานสมโภชทางพุทธศาสนา หรืองานฉลองต่างๆ ตลอดจนในงานศพ โดยเฉพาะงานศพพระ ชาวบ้านจะนิยมรำถวายหน้าศพ เพราะถือว่าได้นิบุญ

การรำมอญ ผู้รำจะอาศัยจังหวะตะโพนมอญเป็นหลัก หน้าทับของการตีตะโพนมอญเมื่อลงจังหวะตีหน้าตะโพนด้านใหญ่ ผู้รำจะทิ้งมือให้ลงพอดีกับจังหวะตะโพนการเคลื่อนไหวตัวของผู้รำจะทำการเอนตัวอย่างอ่อนช้อยและกระเด้งตัวทีละน้อยตามจังหวะดนตรี ส่วนใหญ่จะใช้มือในการรำรำและเคลื่อนไหวตัวน้อยมาก ผู้รำจะเหยียดมือทั้งสองข้างออกรำรำในท่านิ่งอยู่กับที่

ผู้รำมอญเป็นสตรีแต่งตัวแบบมอญ โดยนุ่งผ้าซิ่นยาวกรอมข้อเท้า สวมเสื้อแขนกระบอกพาดสะไบไหล่เดียวหรือคล้องคอปล่อยชายสะไบให้ห้อยอยู่ข้างหน้าทั้งสองชาย จะใช้สีอะไรก็ได้แม้แต่ในงานศพ เพราะคนมอญไม่ถือว่าในงานศพต้องใส่สีดำ

7.3 การรำเจ้า

ถือเป็นงานประเพณีหมู่บ้านมอญถือปฏิบัติตั้งแต่เมื่ออยู่เมืองมอญตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน การรำเจ้านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานสงกรานต์มอญด้วยกล่าวคือ คนมอญจะถือว่างานสงกรานต์นั้นเป็นเทศกาลประจำปี การทำบุญจึงจัดอย่างยิ่งใหญ่และยืดเยื้อหลายวัน พิธีรำเจ้าประจำปีจะมีในวันทำบุญกลางบ้าน

การรำเจ้าของคนมอญถือเป็นเครื่องทำให้จิตใจของชาวบ้านกล้าแข็งเพื่อให้ใช้ชีวิตได้อย่างเป็นสุขและเป็นการร่วมทำบุญในงานเทศกาลสงกรานต์

8. งานศิลปกรรมที่น่าสนใจ

งานหัตถศิลป์ที่สร้างชื่อเสียงให้ชาวไทยเชื้อสายมอญบนเกาะเกร็ดคือ งานฝีมือช่างแกะ อันได้แก่ ช่างแกะดิน และช่างแกะกระดาศฝีมือเยี่ยมที่ทำสืบทอดกันมานานเกินกว่าร้อยปี สิ่งสำคัญคือเป็นงานที่ทำด้วยบุญ โดยไม่คิดค่าจ้างรางวัล ด้วยมีความศรัทธาต่อพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง ซึ่งงานศิลปกรรมที่น่าสนใจของชาวเกาะเกร็ด เช่น

8.1 งานแกะดิน

เป็นลวดลายบนภาชนะของใช้ที่สร้างขึ้นเพื่อถวายพระสงฆ์และเจ้านาย เช่น หม้อใส่ น้ำ ที่เรียกว่าหม้อกรันต์หรือหม้อน้ำลายวิจิตร ที่แกะดินเป็นลวดลายงดงามทั้งสามชั้นประกอบกัน ได้แก่ ตัวหม้อน้ำก้นกลม ทรงน้ำเต้า ทรงพิททอง หรือทรงอื่นๆ ฝาหม้อ และฐานรองหม้อ ที่เป็นลายฉลุโปร่ง มีช่องให้ลมผ่านได้เมื่อนำไปวางที่ใดจึงไม่ทำให้กระดานที่รองรับผุ เพราะความขึ้น การตกแต่งลวดลายหม้อน้ำลายวิจิตร มีทั้งสิ้น 3 วิธี นอกจากการแกะดินเป็นลวดลายแล้ว ยังมีการกลายลงบนหม้อน้ำด้วยแม่พิมพ์ และการใช้แม่พิมพ์กดลวดลายบนแผ่นดินบางๆ ที่เตรียมไว้แล้ว จึงนำลายไปติดบนหม้อน้ำ หม้อน้ำแต่ละใบอาจใช้เพียงวิธีเดียว หรือหลายวิธีร่วมกันก็ได้ แต่จะเน้นการตกแต่งที่ไหล่ ฐาน และฝาหม้อน้ำเป็นพิเศษ ความงามเป็นเลิศของหม้อน้ำลายวิจิตร เป็นที่เชิดหน้าชูตาจนได้รับเลือกเป็นสัญลักษณ์ตราประจำจังหวัดนนทบุรี

8.2 งานแกะกระดาศ

คืองานเครื่องกระดาศที่ช่างไทยเชื้อสายมอญแกะกระดาศแล้วคุณลายด้วยเครื่องมือพิเศษเฉพาะตัวของช่าง แล้วนำชิ้นส่วนต่างๆ มาประกอบกันเป็นหม (โถงศพพระมอญ) หงส์ ชงตะขาบ ปราสาท หรือฉากผนัง ตามที่ได้ออกแบบไว้ ปัจจุบันหาชมงานแกะกระดาศได้ที่ วัดปรมัยยิกาวาส

8.3 งานแกะคุณโลหะ

เป็นฉัตรครอบพระบรมธาตุมูเตาที่วัดปรมัยยิกาวาส สร้างด้วยโลหะไร้สนิม ที่มีคุณค่าสูงยิ่ง ด้วยลวดลายทางปรัชญาธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญโดยเฉพาะไม่ได้เลียนแบบลวดลายทางราชสำนักไทย หรือยอฉัตรเจดีย์ธาตุของพม่า ที่ซ่อนไว้ทางอาณาจักรล้านนา

8.4 งานแกะขนมตาล

ให้เป็นรูปหงส์หรือรูปสิงห์มอญตัวเล็กๆ ขนาดพอคำที่เคยใส่กระดังงายขาย ในย่านชาวมอญนั้น บัดนี้ ไม่พบว่ามียางขายอยู่แล้ว

9. อาหารมอญ

เกาะเกร็ดได้ชื่อว่าเป็นท้องถิ่นที่มีฝีมือในการประกอบอาหารอร่อยและมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว เพราะได้รับถ่ายทอดความรู้ด้านอาหารมาจาก 2 กระแสหลักคือ อาหารมอญโบราณและอาหารชาววังกรุงรัตนโกสินทร์

อาหารมอญโบราณในเกาะเกร็ดที่ยังหารับประทานได้เป็นปกติได้แก่ แกงกล้วยดิบ แกงเขียวหวานยอดมะพร้าว ข้าวแช่ เป็นต้น ส่วนอาหารชาววังที่ชาวเกาะเกร็ดทำรับประทานกันทั่วไปในท้องถิ่นได้แก่ แกงมัสมั่น แกงบวน ยำใหญ่ และหมี่กรอบ เหตุที่ชาวเกาะเกร็ดมีฝีมือในการทำกับข้าวชาววังเนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแห่งที่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ใช้เป็นที่พักระหว่างทางเสด็จประพาสพระราชวังบางปะอิน รวมทั้งมีการบำเพ็ญพระราชกุศลที่วัดปรมัยยิกาวาสซึ่งเป็นวัดหลวงอยู่เป็นประจำ จึงมีการถ่ายทอดวิชาอาหารชาววังมาสู่ชาวเกาะเกร็ดจนชำนาญ

อาหารเกาะเกร็ดยังมีอีกหลายอย่างเช่น แกงส้มมะตาด หน่อกะลา ซึ่งเป็นพืชเฉพาะถิ่นที่นิยมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยว ปัจจุบันหน่อกะลามีบทบาทในการเป็นอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยวสูงมาก ทั้งทอดมันใส่หน่อกะลา ก้วยเตี่ยวหน่อกะลา และหน่อกะลาสดที่วางจำหน่ายให้ซื้อกลับบ้าน

10. การแต่งกาย

หญิงชาวมอญแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาวทรงกระบอก คอกลม นุ่งผ้าซิ่นมีเชิง ห่มผ้าสไบเฉียง เก้าฝอมมัดด้วยมะลิร้อย ทัดดอกไม้สดที่หูข้างเดียวและสวมกำไลข้อเท้า ชายชาวมอญนุ่งโสร่งขาวกรอมเท้า สวมเสื้อผ้าป่าน คล้องคอด้วยผ้าขาวม้า ถ้าไปวัดจะใช้ผ้าขาวม้าห่มทับเสื้อแบบพาดสะไบไหล่เดียว

11. ศักยภาพ เอกลักษณ์ และจุดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

หากพิจารณาจากที่ตั้งของเกาะเกร็ด จะเห็นว่า เกาะเกร็ดตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก จึงทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานครตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวมายังเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก ซึ่งพิจารณาจากการเดินทางมายังเกาะเกร็ดจะพบว่า นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังเกาะเกร็ดได้หลายรูปแบบ ทั้งทางบก โดยเดินทางมาได้ทั้งรถประจำทาง รถยนต์ส่วนบุคคล รถรับจ้างสาธารณะ แต่เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำล้อมรอบตัวเกาะ และไม่มีสะพานสำหรับให้รถยนต์ข้ามเข้าไปในพื้นที่เกาะได้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยรถยนต์จึงต้องใช้พื้นที่จอดรถของวัดหรือสถานที่อื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงกับทำน้ำที่จะต้องลงเรือข้ามฟากมายังเกาะเกร็ด ซึ่งมีอยู่หลายทำน้ำ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเส้นทางและ

ทำน้ำที่สะดวกที่สุดสำหรับจอดรถและข้ามมายังเกาะเกร็ดได้ตามอัธยาศัย นอกจากนั้น นักท่องเที่ยว ยังมาสามารถเดินทางมายังเกาะเกร็ดทางน้ำได้ด้วยเรือหลากหลายประเภท เช่น เรือรับจ้างทั่วไป เรือบริการนำเที่ยว เรือข้ามฟาก และเรือส่วนบุคคล ซึ่งสามารถเดินทางมาจากกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี โดยใช้ลำน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาในการเดินทาง จะเห็นว่า การเดินทางมายังเกาะเกร็ด ถือได้ว่าค่อนข้างสะดวก ทำให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทาง มาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า เกาะเกร็ดมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยว ของพื้นที่ได้อย่างดี นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะเกร็ดสามารถเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน และโดยรอบเกาะเกร็ดได้มากมาย เช่น การเที่ยวชมศาสนสถานที่สำคัญของชุมชน พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การล่องเรือรอบเกาะ การจับจ่ายเลือกซื้อขนมหวาน การเดิน ในย่านค้าขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน การจิบจิบยานเที่ยวรอบเกาะลัดเลาะไปตามแหล่ง ท่องเที่ยวและชุมชนต่างๆ ในเกาะเกร็ด การชมการแสดงทางวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น การเยี่ยมชม ชุมชนทั้งเชื้อสาย ไทย มอญ และมุสลิม การเที่ยวชมสวนผลไม้ตามฤดูกาล การรับประทานอาหาร พื้นบ้าน การชมศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา และการพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ที่ให้บริการแบบชาวเกาะเกร็ดที่น่าสนใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ในเกาะเกร็ดที่หลากหลายเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด ได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

ภาพที่ 9 คลองลัดเกร็ด ซึ่งถูกขุดและทำให้กระแสน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเปลี่ยนทิศทาง ภายหลังคลองลัดเกร็ดกว้างขึ้น และทำให้พื้นที่มีลักษณะเป็นเกาะเกร็ดมาจนถึงปัจจุบัน

หากพิจารณาในด้านความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด จะเห็นได้ว่า เกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำ ซึ่งไม่ใช่เกาะกลางแม่น้ำ หากเกิดขึ้นจากการขุดคลองลัดเชื่อมแม่น้ำสายเดียวกันเพื่อย่นระยะการเดินทาง ต่อมากระแสน้ำไหลเข้าสู่คลองลัดมากขึ้น จนเกิดการกัดเซาะพังทลายของแนวฝั่งคลอง ทำให้ความกว้างของคลองขยายตัวเพิ่มขึ้น จนกว้างขวางมีลักษณะเป็นเหมือนแม่น้ำ ปัจจุบันแทบจะไม่เห็นเค้าของความเป็นคลองขุดในอดีต ถึงแม้จะมีการขุดคลองเพื่อย่นระยะทางของแม่น้ำสายเดียวกันนี้อีกหลายแห่ง เช่น การขุดคลองในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณที่เป็นปากคลองอ้อมนนท์กับปากคลองบางกรวยในปัจจุบัน และการขุดคลองบริเวณที่เป็นปากคลองบางกอกน้อยและปากคลองบางกอกใหญ่ในปัจจุบัน ซึ่งคลองที่ขุดขึ้นเหล่านี้มีการขุดตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ปัจจุบันคลองเหล่านี้กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา กว้างใหญ่ไม่เหลือเค้าของความเป็นคลองในอดีตอีกต่อไป แต่แม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมกลับลดความกว้างลงเหลือเพียงลักษณะของความเป็นคลอง จนในปัจจุบันเรียกแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนที่เป็นแม่น้ำอ้อมว่า คลองอ้อมนนท์ คลองบางกรวย คลองบางกอกน้อย และคลองบางกอกใหญ่เท่านั้น พื้นที่ที่ถูกน้ำล้อมรอบเหล่านี้ เป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่กว่าเกาะเกร็ดมาก จึงไม่เรียกพื้นที่เหล่านี้ว่าเป็นเกาะ เนื่องจากแม่น้ำอ้อมลดขนาดความกว้างลงเป็นคลอง และมีพื้นที่ใหญ่จนไม่มีลักษณะของความเป็นเกาะ จึงไม่เรียกพื้นที่เหล่านี้ว่าเป็นเกาะ นอกจากนั้น ในปัจจุบันมีการขุดคลองลัดโพธิ์ตามพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงดำริให้จัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมในแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนล่างของกรุงเทพมหานคร โดยให้น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านประตูน้ำของคลองลัดโพธิ์ ไปลงแม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้านหนึ่งในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้กระแสน้ำไหลออกทะเลในระยะทางที่สั้นลง ช่วยลดปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครได้เร็วขึ้น แม้คลองลัดโพธิ์นี้จะตัดพื้นที่บริเวณบางกอบัวให้มีน้ำล้อมรอบพื้นที่เช่นเดียวกับเกาะเกร็ด แต่ขนาดของคลองลัดโพธิ์ถูกจำกัดด้วยสิ่งก่อสร้าง เช่น ประตูระบายน้ำและคันคลองคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งจะทำให้ความกว้างของคลองไม่เพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้น บริเวณบางกอบัวจึงไม่น่าจะกลายเป็นเกาะอย่างเกาะเกร็ด ด้วยเหตุผลเหล่านี้ จึงทำให้เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่แห่งเดียวในประเทศไทยที่มีแม่น้ำล้อมรอบจนมีลักษณะเป็นเกาะ นอกจากนั้น เกาะเกร็ดยังมีฐานะเป็นตำบล ซึ่งไม่มีพื้นที่ของตำบลอยู่นอกเกาะ ทำให้เกาะเกร็ดเป็นเพียงตำบลเดียวในประเทศไทยที่มีพื้นที่เป็นเกาะที่มีแม่น้ำล้อมรอบ จึงอาจถือได้ว่าเหตุผลข้างต้นทำให้เกาะเกร็ดมีความเป็นเอกลักษณ์ในเชิงพื้นที่ที่ไม่เหมือนเกาะอื่นใดในประเทศไทย

หากพิจารณาจุดเด่นของเกาะเกร็ด ซึ่งนอกจากการเป็นเกาะที่มีแม่น้ำล้อมรอบแล้ว ในพื้นที่เกาะเกร็ดกลับไม่มีถนนสำหรับรถยนต์เพื่อการสัญจรไปมาภายในเกาะ มีเพียงถนนยกสูงหรือสะพานคอนกรีตและถนนขนาดเล็กสำหรับรถจักรยานและจักรยานยนต์สัญจรได้เท่านั้น

จึงทำให้เกาะเกร็ดไม่ค่อยได้รับปัญหาในด้านฝุ่นควันจากไอเสียรถยนต์ ประกอบกับพื้นที่เกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร มีประชากรสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นหย่อมบ้าน ทำให้เกาะเกร็ดมีลักษณะของพื้นที่สีเขียวโดยทั่วไป นอกจากนั้น การที่เกาะเกร็ดมีแม่น้ำขนาดใหญ่ล้อมรอบจึงทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่มีอากาศดีหายใจได้อย่างโล่งปอด เหมาะแก่การพักผ่อนและอยู่อาศัยและเหมาะสำหรับการพักผ่อนเพื่อรักษาสุขภาพร่างกายอีกด้วย

จุดเด่นอีกประการของเกาะเกร็ด คือ สิ่งที่เป็นของพื้นเมือง เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะโดดเด่นไม่เหมือนแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอื่นๆ เนื่องจากที่นี่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องใช้ในบ้านเรือนและภาชนะใส่น้ำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแม้รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้จะมีลักษณะไม่ต่างจากที่อื่นมากนัก แต่ส่วนที่เป็นจุดเด่นคือช่างปั้นที่เกาะเกร็ดนิยมใส่ลวดลายลงบนผิวงานเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ด้วย จนได้ชื่อว่าเป็นเครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตร ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้ จนกลายเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วย ความสำเร็จและความน่าสนใจของการประดิษฐ์ลวดลายเหล่านี้อยู่ที่ช่างปั้นของเกาะเกร็ดสามารถนำวัสดุเหลือใช้จากชิ้นส่วนต่างๆ ของเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น แกนหมุนที่เป็นพลาสติกของพัดลม นำมาดลงบนผิวของเครื่องปั้นดินเผา ทำให้เกิดเป็นลวดลายดอกพิกุล เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถนำวัสดุรอบตัวในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นลวดลายอื่นๆ ได้อีก นอกเหนือจากการใช้เครื่องมือสำหรับทำลวดลายเฉพาะที่ใช้กันทั่วไปอีกด้วย

ภาพที่ 10 เครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตรรุ่นปัจจุบันของเกาะเกร็ด

ในเรื่องอาหารการกิน ที่คนท้องถิ่นสามารถนำพืชพรรณพื้นบ้านมาประกอบอาหารจนเป็นจุดเด่นของเกาะเกร็ด ได้แก่ หน่อกะลา เป็นพืชมีหัวเป็นเหง้าคล้ายพืชตระกูลข่า ชอบขึ้นในพื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ และพื้นที่ของเกาะเกร็ดมีความเหมาะสมที่ทำให้หน่อกะลาแพร่พันธุ์เจริญเติบโตตามธรรมชาติกระจายอยู่ทั่วพื้นที่เกาะเกร็ด ถือเป็นพืชท้องถิ่นที่หาได้ง่ายในเกาะเกร็ด คนท้องถิ่นนำหน่อกะลามาประกอบอาหาร โดยใช้ส่วนของลำต้นลอกเปลือกออกและใช้แกนอ่อนบริเวณโคนก้านใบมาเป็นวัตถุดิบสำหรับเป็นส่วนประกอบในอาหารพื้นบ้านหลากหลายประเภทที่สำคัญและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว คือ การนำหน่อกะลามาเป็นส่วนประกอบในทอดมัน เรียกเป็นภาษาท้องถิ่นทั่วไปว่า “ทอดมันหน่อกะลา” โดยนำส่วนผสมของทอดมันหน่อกะลาลงทอดในกระทะจนสุกเหลืองหอม ทานกับน้ำจิ้มรสหวาน นอกจากความอร่อยของอาหารประเภททอดมันแล้ว ยังอาจสร้างความสงสัยให้กับผู้รับประทานและมักตั้งคำถาม ถามผู้ขายอยู่เสมอว่า “อะไรคือหน่อกะลา?” ซึ่งเป็นการสร้างจุดสนใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้ลิ้มลองรสชาติของทอดมันหน่อกะลา และอาจกลายเป็นลายแทงสำหรับนักท่องเที่ยวในการตามหาต้นหน่อกะลาที่เติบโตอยู่ตามธรรมชาติในเกาะเกร็ดอีกด้วย ซึ่งแม้ต้นหน่อกะลาจะแพร่พันธุ์กระจายอยู่ทั่วพื้นที่เกาะเกร็ด หากไม่รู้จักหรือไม่ใช่คนท้องถิ่น อาจมองผ่านต้นหน่อกะลาไปได้โดยง่าย นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดจะพบร้านค้าที่จำหน่ายทอดมันหน่อกะลากระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด นักท่องเที่ยวสามารถซื้อหามาทดลองรับประทานได้โดยง่าย ซึ่งถือเป็นอาหารราคาถูกและให้ความอร่อยในระดับท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของเกาะเกร็ด

ภาพ 11 ทอดมันหน่อกะลา และต้นหน่อกะลา ซึ่งเป็นพืชประเภทขิงข่า

เนื่องจากคนเกาะเกร็ดบางกลุ่มเป็นผู้คนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษคนไทย ที่มีฝีมือในการทำขนมหวานแบบไทยๆ จึงทำให้ในเกาะเกร็ดมีผู้ที่สามารถทำขนมหวานแบบไทยๆ หรือแบบไทยโบราณได้เป็นจำนวนมาก จนมีสถานประกอบการขนาดใหญ่และเล็กจำนวนมาก เช่นกัน จำหน่ายขนมหวานอยู่หลายแห่งและเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด แม้สถานประกอบการบางแห่งมีกิจการอยู่นอกเกาะเกร็ดแต่ในรายการท่องเที่ยวโดยเรือรอบเกาะ ได้บรรจุกิจกรรมการเยี่ยมชมบ้านทำขนมในคลองขนมหวานไว้ในการนำเที่ยวด้วย ขนมไทยโบราณที่หารับประทานได้ยากในที่อื่นๆ กลับซื้อหาได้อย่างสะดวกง่ายดายในเกาะเกร็ด เช่น ขนมจ่ามงกุฎ ขนมทองเอก ขนมกลีบลำดวน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีขนมหวานประเภททองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง และอื่นๆ อีกมากมายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อกันตามอัธยาศัย

เกาะเกร็ดยังมีจุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การอยู่ร่วมกันของคน 3 เชื้อสาย ที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี ซึ่งคน 3 เชื้อสายได้แก่ คนไทย ที่สืบเชื้อสายมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา ตั้งบ้านเรือนอยู่ตั้งแต่ยังไม่มีการขุดคลองลัดเกร็ด ซึ่งคนไทยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะตั้ง บ้านเรือนอยู่ในหมู่ที่ 4 และ 5 ของตำบลเกาะเกร็ด คนอีกกลุ่มหนึ่งคือคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งเป็น ชาวมอญที่สืบเชื้อสายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเช่นเดียวกัน โดยคนมอญเหล่านี้ได้อพยพเข้าตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยคนมอญเหล่านี้แยกตัวออกเป็นหลายกลุ่ม ส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี, อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะที่เกาะเกร็ดแห่งนี้ ถือเป็นชาวมอญที่ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมมอญมาจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มคนมอญ เหล่านี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ของตำบลเกาะเกร็ด ซึ่งหากพิจารณาจุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มคนในเกาะเกร็ด อาจถือได้ว่า คนมอญของเกาะเกร็ดเป็นจุดเด่นที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดเพื่อชมวิถีชีวิตของคนมอญ ดังจะเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอจุดสนใจด้านวัฒนธรรมมอญมากกว่าจุดสนใจด้านอื่นๆ ของเกาะเกร็ด และคนอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ชาวมุสลิม ที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนในเกาะเกร็ด โดยย้ายข้ามมาจากบ้านท่าอิฐ ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านใต้ของเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิมขนาดใหญ่ที่มีมัสยิด สำหรับประกอบ พิธีกรรมทางศาสนา โดยชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนในหมู่ที่ 2 และ 3 ของตำบลเกาะเกร็ด ซึ่งหากนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่างๆ ก็จะทำให้เข้าใจความเป็น ชนกลุ่มต่างๆ บนเกาะเกร็ดได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น คนทั้ง 3 กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มคนที่มีอัธยาศัย ไมตรีดีและมักแสดงออกถึงการให้การต้อนรับผู้มาเยือนในฐานะเจ้าบ้านที่ดีเสมอ

ภาพที่ 12 ชาวไทยเชื้อสายมอญ ในงานบุญวัดเสาชงทอง ณ หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะเกร็ด

12. สถานการณ์การท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด

12.1 การท่องเที่ยวที่ปรากฏในปัจจุบันในแต่ละหมู่บ้าน

เกาะเกร็ดมีฐานะเป็นตำบล โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบนบ้านล่างหรือบ้านมอญ หมู่ที่ 2 คลองสาตากุล หมู่ที่ 3 บ้านสาตากุล หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย หมู่ที่ 5 บ้านท่าหน้า หมู่ที่ 6 บ้านวัดเสาชงทอง และหมู่ที่ 7 บ้านโอง่าง ซึ่งหากพิจารณาการท่องเที่ยวที่ปรากฏในปัจจุบันในแต่ละหมู่บ้าน อาจพิจารณาได้ ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านัดเกร็ด ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของตัวเกาะ เป็นที่ตั้งของแหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาดั้งเดิมจำนวนมากของชาวมอญในเกาะเกร็ด ปัจจุบันเตาเผาเหล่านี้รกร้างไปหลายแห่ง ยังคงเหลือทำกิจการอยู่ไม่มากนัก และที่สำคัญยังเหลือเตาเผาที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด ซึ่งมีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมและดูงานอยู่เป็นประจำ มีวัดที่สำคัญอยู่ 2 วัด ได้แก่ วัดฉิมพลีสุทธาวาส และวัดป่าเลไลย์ ซึ่งเป็นวัดเก่าที่มีความน่าสนใจ และยังมีร้านอาหารแบบนั่งรับประทานในบ้านรวมทั้งร้านกาแฟห้อยขาที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมในหมู่ที่ 1 ได้ โดยการท่องเที่ยวในหมู่ที่ 1 สามารถเข้ามาได้จากท่าหน้าวัดปรมย์ยิกาวาสในหมู่ที่ 7 แล้วเดินมาทางใต้เข้าสู่หมู่ที่ 1 หรือเข้ามาทางท่าหน้าวัดป่าฝ้ายในหมู่ที่ 2 แล้วเดินเท้ามาทางเหนือเข้าสู่หมู่ที่ 1 ได้ทั้งสองทาง ระยะทางเดินไม่ไกลนัก และยังสามารถเช่าจักรยานขี่เที่ยวตามทางเดินเท้า

แคบๆ ในหมู่บ้านได้ และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่ที่ 1 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 3 ของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 2 บ้านคลองศาลากุล ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเกาะ เป็นที่ตั้งของท่าเรือวัดป่าฝ้ายที่เป็นท่าเรือข้ามฝากไปยังฝั่งปากเกร็ดที่ทำน้ำวัดกลางเกร็ด นักท่องเที่ยวบางส่วนนำรถยนต์มาจอดที่วัดกลางเกร็ดแล้วนั่งเรือข้ามฝากมาขึ้นที่ท่าน้ำวัดป่าฝ้ายของหมู่ 2 แล้วท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดต่อไปได้ ซึ่งหากจะเดินเที่ยวไปยังหมู่ 1 และไปยังหมู่ 7 ก็ไม่ไกลนัก สามารถเดินเท้าได้สะดวก หรือจะเลือกเช่าจักรยาน หรือมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว และยังสามารถท่องเที่ยวรอบเกาะได้ด้วย นอกจากนั้น หมู่ที่ 2 ยังเป็นที่ตั้งของสวนเกร็ดพุทธ ซึ่งเป็นพื้นที่ของเอกชนสำหรับการปฏิบัติธรรม แต่ก็เปิดให้นักท่องเที่ยวทั่วไปเข้าชมพื้นที่ได้ และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่ที่ 2 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 4 ของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 3 บ้านศาลากุน ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของตัวเกาะ เป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด รวมทั้งวัดศาลากุน ซึ่งเป็นวัดเก่าสร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และยังเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวมุสลิม ที่มีการจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมท้องถิ่นของชาวมุสลิม โดยจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้า เครื่องดื่มสมุนไพร เป็นต้น และที่ศูนย์ยังเป็นท่าน้ำสำหรับการข้ามฝากไปยังบ้านท่าอิฐ ที่อยู่ตรงข้ามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยากับเกาะเกร็ดทางด้านใต้ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางด้านใต้ไกลจุดเข้าถึงหลักของเกาะเกร็ดทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่ที่ 3 มีน้อยกว่าหมู่บ้านอื่นๆ และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่ที่ 3 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 7 อันดับสุดท้ายของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเกาะ เป็นกลุ่มหมู่บ้านของชาวเกาะเกร็ดที่มีเชื้อสายคนไทยแท้ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร เพาะปลูกและทำสวน แม้หมู่ที่ 4 จะตั้งอยู่ไกลจากจุดท่องเที่ยวหลักของเกาะเกร็ดมากที่สุด แต่เป็นที่ตั้งของบ้านขนมหวานที่เป็นจุดแวะของการนำเที่ยวล่องเรือรอบเกาะเกร็ดที่นำนักท่องเที่ยวไปแวะชมเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็ไม่สามารถเดินทางเข้าชมได้ด้วยทางถนนในเกาะเกร็ด ไปเที่ยวชมได้ทางเรือเท่านั้น ส่วนในหมู่บ้านมีการเปิดกิจการโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืนในเกาะเกร็ดด้วย รวมทั้งยังเป็นจุดที่มีท่าเรือข้ามไปยังวัดใหญ่สว่างอารมณ์ แต่ไม่มีเรือข้ามฝากให้บริการ และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หมู่ที่ 4 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 5 ของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 5 บ้านท่าน้ำ ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเกาะ เป็นกลุ่มหมู่บ้านของชาวเกาะเกร็ดที่มีเชื้อสายคนไทยแท้ และมีบางส่วนเป็นคนไทยเชื้อสายมอญอยู่บ้าง พื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร เพาะปลูก ทำสวน มีบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เช่นเดียวกับหมู่ที่ 4 เป็นที่ตั้งของสถานีอนามัยตำบลเกาะเกร็ด และท่าเรือมะขามทอง ซึ่งเป็นท่าเรือสำหรับข้ามฝากแม่น้ำเจ้าพระยาไปยังฝั่งตรงข้ามบริเวณท่าน้ำวัดบางจากได้ นอกจากนั้นยังมีจุดที่น่าสนใจ เช่น วัดจันทร์ เป็นวัดร้าง ไม่มีศาสนสถาน มีเพียงศาลาสำหรับทำบุญของหมู่บ้านเท่านั้น โดยหากมีการทำบุญก็นิมนต์พระสงฆ์จากวัดอื่นในเกาะเกร็ดมาประกอบพิธี มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน คือ พระต่อ ซึ่งเป็นพระพุทธรูป ที่ช่างพื้นบ้านได้ประกอบขึ้นจากชิ้นส่วนพระพุทธรูปเก่าที่มีอยู่เดิม ประดิษฐานไว้ในศาลาเพียงองค์เดียวเท่านั้น และยังมีวัดมะขามทอง ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับวัดจันทร์ อยู่อีกแห่งหนึ่งด้วย นอกจากนั้น ยังมีโรงสีเก่าที่เลิกกิจการไปแล้ว และเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาซึ่งก็เลิกกิจการไปแล้วเช่นกัน แต่ยังคงเหลือเค้าโครงของโรงสีและเตาเผาเดิมให้ได้ศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้ง เครื่องปั้น 2 เครื่องยนต์ ขนาดใหญ่ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯได้นำมามอบไว้ให้กับเจ้าของบ้านหลังหนึ่งบนเกาะเกร็ด และนำขึ้นไว้บนลานคอนกรีตริมแม่น้ำเจ้าพระยานักท่องเที่ยวสามารถขึ้นแวะชมได้ และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หมู่ที่ 5 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 6 ของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 6 บ้านวัดเสาธงทอง เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ และเป็นที่ตั้งของวัดสำคัญ 2 วัด ได้แก่ วัดเสาธงทอง และวัดไผ่ล้อม ซึ่งทั้ง 2 วัดเป็นวัดมอญ พระภิกษุที่สวดและเจริญพระพุทธมนต์ยังใช้การสวดเป็นภาษามอญร่วมกับภาษาไทย และภายในวัดยังมีสิ่งสำคัญหลายอย่าง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะเกร็ดและเข้ามาท่องเที่ยวยังหมู่ที่ 6 ให้ความนิยมในการเข้ามาสักการบูชาสิ่งสำคัญในวัดทั้ง 2 แห่งนี้ และเนื่องจากท่าน้ำวัดเสาธงทองตั้งอยู่ตรงข้ามกับท่าน้ำวัดบางจาก นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถยนต์ไว้ที่วัดบางจากแล้วนั่งเรือข้ามฝากเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดได้สะดวก ซึ่งนอกจากการเที่ยวชมวัดทั้ง 2 แห่งข้างต้นแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถเดินเลือกซื้อสินค้าพื้นบ้านและสินค้าอื่นๆ ที่มีความหลากหลาย โดยร้านค้าแต่ละร้านส่วนใหญ่เป็นบ้านของชาวบ้านและเปิดหน้าบ้านและในบ้านจำหน่ายสินค้าต่างๆ เรียงรายไปตามเส้นทางเดินเท้าต่อเนื่องไปยังหมู่ที่ 7 นอกจากนั้นบริเวณท่าน้ำวัดเสาธงทอง และท่าน้ำวัดไผ่ล้อม เป็นจุดจอดเรือนำเที่ยวขนาดใหญ่ที่นำนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานครและนนทบุรีมาเที่ยวทำและขึ้นท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ที่ 6 ก่อนข้างมาก และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หมู่ที่ 6 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอันดับ 2 รองจากหมู่ที่ 7 ของตำบลเกาะเกร็ด

หมู่ที่ 7 บ้านโองอ่าง ถือได้ว่าเป็นพื้นที่สำคัญที่สุดทางการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญที่สุดของเกาะเกร็ด คือ วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวง และเป็นวัดของชาวมอญ มีเจดีย์มูเตา ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงมอญที่ฐานทรวดตัวลงทำให้เจดีย์เอียงเล็กน้อย เป็นสัญลักษณ์ของเกาะเกร็ด รวมทั้งพระมหารามัญเจดีย์ และพิพิธภัณฑที่จัดแสดงของเก่าและเครื่องปั้นดินเผา หมู่ที่ 7 ถือเป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเกาะ ซึ่งนอกจากจะเป็นหมู่บ้านของชาวมอญแล้ว ยังเป็นย่านที่เปรียบได้กับตลาดของนักท่องเที่ยวที่สามารถจับจ่ายซื้อสินค้าท้องถิ่น เลือกรับประทานอาหารพื้นบ้านได้ตามอัธยาศัย และยังมีเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่ยังเปิดกิจการอยู่และต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเสมอ ประกอบกับเรือนำเที่ยวสามารถจอดเรือเทียบท่าที่วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหารท่าทิศเหนือได้ และมีท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาสซึ่งสามารถข้ามฝากด้วยเรือข้ามฝากไปยังฝั่งปากเกร็ดที่ทำน้ำวัดสนามเหนือ ซึ่งท่าเรือนี้ถือเป็นท่าเรือข้ามฝากหลักที่นำนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่สุดเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด และหากเปรียบเทียบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หมู่ที่ 7 น่าจะมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของตำบลเกาะเกร็ด

จากข้อมูลข้างต้นสามารถเรียงลำดับความนิยมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด โดยเรียงลำดับจากการได้รับความนิยมน้อยไปหาน้อย ซึ่งเรียงลำดับได้โดยมี หมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเข้ามาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาเป็นหมู่ที่ 6, 1, 2, 4, 5 และ 3 น้อยที่สุดตามลำดับ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดในปัจจุบันนั้น นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดในพื้นที่ของหมู่ที่ 7 มากที่สุด หมู่ที่ 7, 6 และ 1 จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของเกาะเกร็ดมากที่สุด

จากการศึกษาพื้นที่ของเกาะเกร็ด โดยพิจารณาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในภาพรวมจะพบว่า เกาะเกร็ดไม่มีถนนสำหรับรถยนต์ ไม่มีสะพานข้ามแม่น้ำจากภายนอกเข้ามายังเกาะเกร็ด ดังนั้นการเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดจึงจำเป็นต้องอาศัยเรือเป็นหลัก ทั้งเรือท่องเที่ยวเรือบริการสาธารณะ และเรือข้ามฝาก แต่เนื่องจากระยะทางของถนนรอบเกาะเกร็ดที่สามารถสัญจรด้วยรถจักรยานและรถจักรยานยนต์เท่านั้น มีระยะทางเพียงประมาณ 5 กิโลเมตร การท่องเที่ยวแบบเช่าจักรยานขี่รอบเกาะจึงทำได้ไม่ยาก ทั้งนี้พบว่า มีกิจการให้เช่าจักรยานเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุน้อย หรือหากนักท่องเที่ยวไม่อยากจะจักรยานก็สามารถใช้บริการของจักรยานยนต์รับจ้างได้เช่นกัน ถึงกระนั้นก็ยังพบว่า มีนักท่องเที่ยวบางท่าน สามารถเที่ยวรอบเกาะเกร็ดได้ด้วยวิธีการเดินเท้า แม้จะใช้เวลามากขึ้น แต่ก็ได้สัมผัสกับความเป็นเกาะเกร็ดมากขึ้นด้วย

ภาพที่ 13 เส้นทางเดินเท้าระหว่างหมู่ที่ 6 และ 7 ที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์

ในปัจจุบัน จะพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการเดินตามเส้นทางเดินเท้าที่เต็มไปด้วยร้านค้าและสิ่งสำคัญภายในวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ในหมู่ที่ 7 ก่อนข้างมาก แม้ช่วงเวลาของการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดจะสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ทุกวัน แต่จะมีเพียงวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ เท่านั้น ที่ร้านค้าต่างๆ จะเปิดให้บริการและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเน้นวันเสาร์และอาทิตย์มากกว่าวันศุกร์ ดังนั้นในวันหยุดสุดสัปดาห์ วันเสาร์และอาทิตย์ จะพบว่ามีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก

12.2 บทบาทของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ของพื้นที่หรือชุมชนใด ย่อมมีความสำคัญเนื่องจากผลจากการมีส่วนร่วมจะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพราะสิ่งที่ต้องการดำเนินการย่อมเกิดขึ้นจากการร่วมคิดจากหลายฝ่าย ซึ่งมีระบบการคิดเป็นขั้นตอนและช่วยกันเลือกสรรสิ่งที่เหมาะสมที่สุดมาดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุดด้วย เช่นเดียวกับชาวเกาะเกร็ด เมื่อมีการรวมตัวกันทำประชาคมและพบว่าในพื้นที่เกาะเกร็ดมีศักยภาพที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เกาะเกร็ดจึงได้มีโอกาสเปิดตัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดยเน้นการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมากจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เกิดจากการร่วมคิดของคนในชุมชนเอง ประกอบกับการมีผู้นำที่เข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความเป็นเกาะเกร็ดและความเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชน ทำให้เห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นของเกาะเกร็ดมีส่วนผลักดันให้เกาะเกร็ดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

ในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดและได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด โดยเน้นให้คณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนของคนในชุมชนแต่ละหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด นอกจากนั้นยังมีการจัดการประชุมสาธารณะในเชิงประชาพิจารณ์อยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งการอบรมประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ซึ่งได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น ทั้งชาวบ้านทั่วไปและเจ้าของกิจการร้านค้าต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดได้รับอภินิหารไมตรีที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของคนในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเสน่ห์ที่สำคัญยิ่งของเกาะเกร็ดที่สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนเป็นอย่างมาก ทั้งการสื่อสารด้วยวาจา การเชื้อเชิญให้ใช้บริการ และรอยยิ้มของคนท้องถิ่น ส่วนมืออยู่ในคนท้องถิ่นของเกาะเกร็ด ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสังเกตได้ง่ายจากการจีจรรยานที่เวิรเอบเกาะเกร็ด นักท่องเที่ยวจะได้รับรอยยิ้มต้อนรับอย่างดีจากชาวบ้านทั่วไป เมื่อนักท่องเที่ยวขึ้นรถจักรยานผ่านทางเดินแคบๆ จะพบว่าชาวบ้านหลีกทางให้นักท่องเที่ยวก่อนเสมอ และไม่พบว่า คนในท้องถิ่นจะแสดงความเคืองร้อนรำคาญใจแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะคนเกาะเกร็ดมีความเข้าใจการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของเกาะเกร็ดได้เป็นอย่างดี

ส่วนบทบาทของประชาชนท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการผ่านกระบวนการของการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดด้วย จะเห็นได้ว่านโยบายของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย ซึ่งนโยบายเหล่านี้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องแจ้งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านเข้าใจในแนวทางการดำเนินการ และนโยบายเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดต่อไปยังชาวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งหากเป็นนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น ก็อาจมีการจัดการประชุมชี้แจงและแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นและไม่ขัดต่อระเบียบปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

12.3 ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

ปัญหาเรื่องแรกที่เกิดกับท้องถิ่นทั่วไปที่เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งมักประสบกับปัญหาการละเลยวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมไป เช่นเดียวกับคนท้องถิ่นเกาะเกร็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของคนมอญ ถึงแม้ในปัจจุบันยังสามารถเห็นวัฒนธรรมอันงดงามของคนมอญในพื้นที่ของหมู่ที่ 1, 5, 6 และ 7 ส่วนใหญ่จะพบวัฒนธรรมของคนมอญในบริเวณวัดสำคัญในเกาะเกร็ด เช่น วัดปรมัยยิกาวาสวิหาร วัดไผ่ล้อม และวัดเสาธงทอง ในช่วงของการประกอบพิธีทางวัฒนธรรมตามปกติในวันสำคัญทางศาสนา โดยสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมมอญที่พบเห็นได้ เช่น เจดีย์ทรงมอญ ที่วัดปรมัยยิกาวาส โดยมีเจดีย์มูเตตา และมหารามัญเจดีย์ เป็นสิ่งแสดงถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนาได้เป็นอย่างดี และหากได้มีโอกาสเข้าร่วมเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา อาจได้ฟังการสวดเจริญพระพุทธมนต์ของพระภิกษุเป็นภาษามอญ ซึ่งหาฟังได้ยากแล้วในปัจจุบันได้ที่วัดไผ่ล้อม เป็นต้น และที่วัดเสาธงทอง ยังคงสามารถพบเห็นผู้คนเชื้อสายมอญเป็นจำนวนมากเข้าร่วมทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นความมั่นคงในการนับถือศาสนาพุทธของชาวมอญที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 14 เจดีย์มูเตตา ณ วัดปรมัยยิกาวาสวิหาร ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงรามัญและสัญลักษณ์ของเกาะเกร็ด

แต่หากมองในเรื่องวัฒนธรรมด้านการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของคนมอญ ซึ่งปัจจุบันยังพบเห็นได้ แต่เป็นการแสดงทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อแสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้ชม อาจถือเป็นเรื่องคืออยู่บ้างที่มีคนบางกลุ่มที่ยังมุ่งอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ของคนมอญเอาไว้อย่างเหนียวแน่น แม้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน จะถูกผู้ปกครองส่งออกไปเรียนในโรงเรียนภายนอกเกาะเกร็ด จนทำให้โรงเรียนภายในเกาะเกร็ดบางแห่งต้องปิดตัวลงไปอย่างน่าเสียดายเนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อยมาก การที่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสออกไปเรียนในโรงเรียนภายนอกเกาะเกร็ด แม้จะเป็นการพัฒนาทางการศึกษาที่ดี แต่การที่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกเกาะหรือภูมิลำเนาของตน ทำให้เวลาที่จะได้อยู่ท่ามกลางบรรยากาศในท้องถิ่นและซึมซับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนก็น้อยลง ทำให้ความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องสำคัญอันดับแรกของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ แต่เทคโนโลยีสมัยใหม่และสิ่งดึงดูดใจอื่นๆ กลับถูกให้ความสนใจมากกว่า รวมทั้งบางสิ่งบางอย่างก็ถูกนำเข้ามาใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ยิ่งห่างไกลวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมไปด้วย ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่คนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญและพยายามที่จะธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้ให้ได้

ปัญหาลำดับต่อไปเป็นเรื่องที่คนดั้งเดิมย้ายออกไปมีภูมิลำเนานอกเกาะเกร็ด ซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่สะดวกในการคมนาคมขนส่งและการเดินทางไปประกอบอาชีพ โดยเฉพาะบุคคลที่มีสถานที่ทำงานอยู่นอกเกาะเกร็ด ซึ่งอาจต้องเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์รับจ้างภายในเกาะ แล้วลงเรือข้ามฟาก จากนั้นต้องนั่งรถจักรยานยนต์รับจ้างจากท่าหน้าไปยังจุดต่อรถยนต์ไปยังสถานที่ทำงาน และต้องทำอย่างเดียวกันนี้ในตอนเดินทางกลับที่พัก ทางเลือกหนึ่งของคนเกาะเกร็ดคือการมีบ้านอีกหลังที่หาซื้อและตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเกาะเกร็ด ส่วนบ้านในเกาะเกร็ดก็ให้คนเช่าอยู่อาศัย และใช้เวลาในวันหยุดหรือวันที่ว่างเว้นจากการทำงานตามปกติเข้ามาพักที่บ้านในเกาะเกร็ด ถือเป็นการเข้ามาเยี่ยมคนเช่าที่อยู่ที่บ้านด้วย ดังจะเห็นได้ว่า การเดินเท้าท่องเที่ยวไปตามชุมชนหมู่ที่ 1 ของเกาะเกร็ดจะพบบ้านเรือนหลายหลังปิดบ้าน ไม่มีคนอยู่อาศัย หรือมีเฉพาะคนเช่าอยู่ในบ้านไม่กี่คน บรรยากาศเงียบสงบ แต่กลับดูไม่มีชีวิตชีวาหรือบรรยากาศของการเป็นชุมชนที่ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว นัก สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ อาจจะไม่ใช่ปัญหาของเกาะเกร็ดอย่างชัดเจนนัก เนื่องจากเป็นภาวะของความจำเป็นของคนในท้องถิ่น แต่การที่บรรยากาศของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยได้เห็นวิถีชีวิตท้องถิ่น จึงอาจสร้างความผิดหวังให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่นี้ได้

ปัญหาที่สำคัญอีกประการได้แก่ การเลิกกิจการของเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจากการสอบถามคนในท้องถิ่นพบว่า เดิมกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก จนทำให้มีกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผามากกว่า 20 แห่ง กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีคนมอญอาศัยอยู่ เช่น หมู่ที่ 1, 5, 6 และ 7 แม้ปัจจุบันการเผาเครื่องปั้นดินเผาในแบบของเกาะเกร็ดไม่ได้สูญหายไปเพราะ ไม่มีผู้สืบทอดฝีมือการทำเครื่องปั้นดินเผา แต่กลับพบว่า กิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาได้เลิกกิจการไปหลายเตา ซึ่งยังคงพบเห็นเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาเก่าร้างไปหลายต่อหลายเตา ผู้มาเยือนไม่สามารถพบเห็นวิถีของคนทำ

เครื่องปั้นดินเผาตามเตาเผาร้างเหล่านี้แล้ว คงเหลือประโยชน์ในการใช้เป็นสถานที่สำหรับถ่ายภาพเป็นที่ระลึกของนักท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดาย อีกทั้งกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่ยังประกอบกิจการอยู่ในปัจจุบันในเกาะเกร็ดนั้น มีแนวโน้มจะเลิกกิจการไปเรื่อยๆ จะยังคงเหลือแต่เพียงแหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้สำหรับจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมและผลิตเครื่องปั้นดินเผาในเชิงสินค้าของที่ระลึกมากกว่าการผลิตข้าวของเครื่องใช้จำนวนมากอย่างในอดีต สาเหตุสำคัญที่ทำให้กิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ดเลิกกิจการไป เนื่องจากความไม่สะดวกในการขนถ่ายผลิตภัณฑ์ การตลาดเชิงพาณิชย์ และแหล่งวัตถุดิบสำหรับการผลิต จึงพบว่า ผู้ประกอบกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาหลายรายไม่ได้เลิกกิจการ แต่ย้ายกิจการไปตั้งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผานอกเกาะเกร็ด โดยมีพ่อค้าบางคนรับซื้อเครื่องปั้นดินเผาจากเตาเผาเครื่องปั้นดินเผานอกเกาะเกร็ดนำเข้ามาจำหน่ายในร้านค้าในเกาะเกร็ดแทน ปัจจุบันเหลือกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาดั้งเดิมของเกาะเกร็ดไม่มากนัก คนในท้องถิ่นจึงควรให้ความสำคัญในการอนุรักษ์จุดเด่นที่เป็นสัญลักษณ์ของเกาะเกร็ด ให้คงฝีมือการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป

ภาพที่ 15 เตาเผาเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดที่เลิกกิจการไปแล้ว พบได้ในหมู่ที่ 1, 5, 6 และ 7

หากนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสดินเท้าท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ 7 ของเกาะเกร็ด จะพบว่า ตลอดทางเดินเท้าแคบๆ ทั้งสองฝากฝั่งทางเดินเป็นบ้านของคนท้องถิ่นที่เปิดเป็นร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้านานาชนิด ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นถนนคนเดินที่มีลักษณะใกล้เคียงกับการเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว และบริเวณจำหน่ายสินค้าของหมู่ 7 แห่งนี้ ถือได้ว่าเป็นบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากที่สุดของเกาะเกร็ด การเป็นพื้นที่สำคัญทางการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลให้คนในท้องถิ่นนำผลิตภัณฑ์และสินค้าประเภทต่างๆ มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อตามอัธยาศัย ประกอบกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลจาก

การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวว่า เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมมอญ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดจะได้พบกับวิถีชีวิตของคนมอญ เป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อได้เข้ามาเดินในหมู่ 7 จะพบว่า ผลิตภัณฑ์และสินค้าที่วางจำหน่ายตามร้านค้า ต่างๆ ส่วนใหญ่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยตรง แต่มีการรับสินค้าจากภายนอกเกาะเกร็ดนำมา จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวด้วย ทำให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ มีความหลากหลายมากพอสมควร ถึงแม้จะได้บรรยากาศของความเป็นตลาด แต่ก็ขาดความเป็นเอกลักษณ์ไป ถึงกระนั้นก็ยังมียุหลายร้านที่เปิดกิจการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และอาหารท้องถิ่น ที่ถือได้ว่ายังคงสามารถค้นหา ความเป็นท้องถิ่นได้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น คนในท้องถิ่นจึงควรให้ความสำคัญกับอัตราส่วนระหว่าง ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับสินค้าจากภายนอก เพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นท้องถิ่นให้มากขึ้น

ภาพที่ 16 ร้านค้าและทางเดินบริเวณหมู่ที่ 7

การประกอบกิจการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ กิจการต่างๆ เหล่านี้จะตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 และ 7 ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเท้าต่อเนื่องกัน นักท่องเที่ยวที่เดิน ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และสินค้าต่างๆ อาจไม่รู้สึกละเลยว่ เส้นทางเดินเท้านี้กินพื้นที่ ถึง 2 หมู่บ้าน เนื่องจากความต่อเนื่องของเส้นทางที่เต็มไปด้วยร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้านั้นเอง นอกจากนั้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าในหมู่ที่ 7 ยังมีร้านค้าที่ทำการจำหน่ายอยู่ใน บริเวณวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหารด้วย จากการสอบถามคนในท้องถิ่นพบว่า ผู้ประกอบการเหล่านี้ ไม่ได้เป็นคนที่มีภูมิลำเนาในเกาะเกร็ดทั้งหมด ยังมีบุคคลภายนอกนำสินค้าเข้ามาทำการค้าขาย ในเกาะเกร็ดอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งคนเหล่านี้เข้ามาเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เท่านั้น หรือมี

บางคนที่เช่าร้าน หรือซื้อบ้านเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากคนในท้องถิ่นเลย เนื่องจากมองเห็นผลกำไร ทางด้านการค้าที่จะได้รับในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว ปรากฏการณ์ เช่นนี้เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางไปเที่ยวกันมาก เช่น อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการย้ายภูมิลำเนาของ คนเกาะเกร็ดออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ นอกเกาะเกร็ด ทำให้ไม่มีคนในครอบครัวพักอาศัยที่บ้าน ในเกาะเกร็ด และหากตั้งอยู่ในทำเลที่ดีสำหรับการค้าขาย เช่นในพื้นที่หมู่ที่ 6 และ 7 เจ้าของบ้าน ก็อาจให้เช่าหรือขายให้แก่คนภายนอกที่ต้องการเข้ามาทำการค้าในเกาะเกร็ดไป แม้ในปัจจุบัน ยังพบว่า มีเพียงส่วนน้อย เมื่อเทียบกับเจ้าของกิจการที่เป็นคนท้องถิ่นเกาะเกร็ด และการขายบ้าน และที่ดินให้กับคนภายนอกเช่นนี้ก็ทำให้ราคาของที่ดินในเกาะเกร็ดบริเวณที่เป็นทำเลสำหรับ ทำการค้าขายจึงมีราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับราคาที่ดินเมื่อหลายปีก่อน เช่น บ้านไม้ สองชั้นริมน้ำหลังหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับเปิดเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ มีพื้นที่ประมาณ 50 ตารางวา ตั้งอยู่ใกล้กับวัดเสาธงทอง ซึ่งเป็นของคนขับเรือข้ามฟาก บอกขายไว้ที่ราคาประมาณ 2,400,000 บาท ซึ่งถือว่าสูงพอสมควรทีเดียว

ในเรื่องของการคมนาคมและการสัญจรภายในเกาะเกร็ด อาจไม่ถือว่าเป็นปัญหา ของคนเกาะเกร็ดบางกลุ่ม แต่สำหรับคนบางกลุ่มถือว่าเป็นปัญหาสำคัญทีเดียว การที่คนในท้องถิ่น ไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง ทำให้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนในเกาะเกร็ดย้ายภูมิลำเนา ไปตั้งบ้านเรือนอยู่นอกเกาะเกร็ด เนื่องจากถนนในเกาะเกร็ด ในหมู่ที่ 1 เป็นทางเดินเท้าสร้างด้วย คอนกรีตเสริมเหล็กลัดเลาะไปตามกลุ่มบ้านต่างๆ มีความกว้างไม่เกิน 1.5 เมตร มีเส้นทางที่เลี้ยว ไปมามาก ไม่สะดวกในการใช้พาหนะทุกประเภท ที่พอจะทำได้ก็เพียงการเดิน จักรยาน และ ขับรถจักรยานยนต์ ซึ่งก็ยากต่อการบังคับยานพาหนะต่างๆ ให้เลี้ยวไปตามเส้นทาง ส่วนในหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 บางส่วน เส้นทางเป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กเชื่อมต่อเป็น โครงข่ายเส้นทางมีความกว้าง ประมาณ 2.5 เมตร โดยมีเส้นทางหลักตัดจากจุดเริ่มต้นที่ทำน้ำป่าฝ้าย พาดผ่านไปตามภูมิประเทศ ของเกาะเกร็ด มีทางแยกไปยังบริเวณต่างๆ จากเส้นทางหลัก ซึ่งเส้นทางนี้จะมีความยาวไปจนถึง หมู่ที่ 5 บริเวณใกล้กับวัดจันทร์ จากนั้นก็เป็นทางเดินเท้าที่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็กแทนสะพาน คอนกรีตเชื่อมต่อกับเส้นทางในหมู่ที่ 6 เส้นทางนี้เป็นเส้นทางสัญจรสำคัญด้วยรถจักรยานยนต์ รับจ้าง เพื่อไปลงเรือข้ามฟากที่ทำเรือป่าฝ้าย แล้วไปขึ้นที่ท่าเรือวัดกลางเกร็ด เพื่อต่อรถยนต์ไปยัง ที่อื่นๆ ต่อไป และจากหมู่ 5 ไปหมู่ 6 เป็นเส้นทางผ่านหมู่บ้านไม่กว้างนัก แต่ขับจักรยานยนต์ ได้สะดวก ไปจนถึงวัดเสาธงทอง จากวัดเสาธงทองผ่านหมู่ที่ 7 ไปจนถึงวัดปรมย์ยึกว่าสรววิหาร เป็นทางเดินแคบๆ ที่ผ่านชุมชนมอญที่ตั้งบ้านเรือนหนาแน่น เป็นเพียงทางเดินแคบๆ กว้างไม่เกิน 1.5 เมตร ขับจักรยานยนต์ต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น แต่สำหรับในวันเสาร์อาทิตย์หรือ

วันหยุดนักขัตฤกษ์ ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ไม่สามารถใช้รถจักรยานและจักรยานยนต์ผ่านในเส้นทางนี้ได้ จากนั้นเป็นพื้นที่ของวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ที่กว้างขวาง ต่อไปจนถึงทำน้ำวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ที่นักท่องเที่ยวลงเรือข้ามฟากไปยังท่าเรือวัดสนามเหนือออกนอกเกาะเกร็ดไปยังพื้นที่อื่น และจากวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหารมีทางเดินเชื่อมต่อเข้าไปยังหมู่ที่ 1 ซึ่งมีลักษณะของทางเดินเช่นเดียวกับทางเดินในหมู่ที่ 1 นั่นเอง และทุกเส้นทางข้างต้นไม่สามารถใช้รถยนต์สัญจรได้ นอกจากนั้นยังไม่มีสะพานเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างภายในเกาะเกร็ดออกไปยังนอกเกาะเกร็ดด้วย

ภาพที่ 17 ทางสัญจรในช่วงที่เป็นสะพานคอนกรีตยกสูงในหมู่ที่ 2, 3, 4 บางส่วนของหมู่ที่ 5

สำหรับทางสัญจรในหมู่ที่ 6 และ 7 ในบริเวณจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าเป็นทางเดินเท้าที่แคบและในช่วงฤดูร้อน อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ทำให้อากาศร้อนอบอ้าว นักท่องเที่ยวหลายท่านให้ข้อมูลว่า สภาพของพื้นที่ สินค้า และอาหารที่จำหน่ายในเส้นทางมีความน่าสนใจ แต่ด้วยความแคบของทางเดินเท้าประกอบกับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ทำให้เดินได้ช้าลงและรู้สึกอึดอัดบ้าง รวมทั้งอากาศที่ร้อนอบอ้าว ทำให้บรรยากาศของการเดินเที่ยวขาดรรถรสไปมากทีเดียว

สำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว สิ่งสำคัญที่ทำให้บรรยากาศของการท่องเที่ยวมีความสุขมากขึ้น คือการที่นักท่องเที่ยวมีกำลังซื้อตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนก็มีความสามารถในการซื้อที่ต่างกัน รวมทั้งสนิยมในการใช้จ่ายที่ต่างกันด้วย แต่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เช่นเดียวกันกับเกาะเกร็ดเมื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้คนในท้องถิ่นเปิดกิจการสถานประกอบการต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์และสินค้า รวมทั้งอาหารการกินที่มีจำหน่ายในเกาะเกร็ดมีจำนวนมาก นักท่องเที่ยวบางท่านอาจพกพาเงินสดมาไม่มากนัก แต่เมื่อเข้ามาเห็นผลิตภัณฑ์และสินค้าที่น่าสนใจ อาจมีความต้องการที่จะเลือกซื้อสินค้านั้น ซึ่งบางครั้ง การใช้จ่ายเงินในแหล่งท่องเที่ยวด้วยเงินสดที่เตรียมมานั้นอาจไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องเบิกเงินสดจากแหล่งเงิน

เช่น เครื่องบริการเงินสดอัตโนมัติ ATM แต่เมื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดแล้วพบว่า ไม่พบจุดบริการที่อำนวยความสะดวกด้านการเงินแก่นักท่องเที่ยว ไม่มีเครื่องบริการเงินสดอัตโนมัติ ATM ดังนั้นจึงเป็นที่น่าเสียดาย เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการซื้อผลิตภัณฑ์หรือสินค้าท้องถิ่น แต่มีเงินไม่เพียงพอ และไม่มีเครื่องบริการเงินสดอัตโนมัติ ATM ทำให้ไม่เกิดการซื้อผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวผิดหวังที่ไม่ได้ซื้อ และผู้ขายก็อาจผิดหวังที่ไม่ได้ขายเช่นกัน

ปัญหาด้านขยะและสิ่งปฏิกูล เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กับแหล่งท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ทั้งนี้อาจประกอบด้วยปัจจัย 2 ด้านที่ทำให้เกิดปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล คือ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านระบบการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยของหน่วยงานที่รับผิดชอบและชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ในเกาะเกร็ดการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยเป็นความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นเวลาประจำอยู่แล้ว แต่ช่วงเวลาของการจัดเก็บไม่สามารถทำได้ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นอาจพบว่า บริเวณที่รองรับขยะที่ชุมชนจัดเตรียมไว้ในพื้นที่ท่องเที่ยวจะเต็มไปด้วยขยะเป็นจำนวนมาก บางครั้งอาจตกกระจายอยู่รอบที่รองรับขยะนั้นเนื่องจากเต็มจนล้น และผู้ทิ้งขยะขาดความรับผิดชอบ จึงปรากฏภาพของความสกปรกในบางจุดที่จัดตั้งที่รองรับขยะมูลฝอย ซึ่งก็จะสกปรกเพียงในช่วงที่มีปริมาณของขยะเป็นจำนวนมากและมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบไม่สามารถเข้าไปดำเนินการนำขยะออกมาจากบริเวณนั้นได้ ทั้งนี้การที่มีทางเดินเท้าแคบก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะเข้าไปนำขยะออกจากแหล่งท่องเที่ยวได้ยากในช่วงเวลาของการท่องเที่ยว แต่หลังจากที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับออกไปจากเกาะเกร็ดแล้ว เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบก็ดำเนินการจัดเก็บเรียบร้อยตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ภาพที่ 18 ขยะที่สะสมในที่รองรับขยะหมู่ที่ 7 ในช่วงวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ปัญหาน้ำท่วม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่จะถูกน้ำท่วมทุกปีเมื่อเข้าสู่ฤดูน้ำเหนือหลาก จนกลายเป็นสิ่งปัญหาปกติ ที่คนเกาะเกร็ดเข้าใจและพร้อมรับมือ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาน้ำที่ท่วมเกาะเกร็ด จะท่วมอยู่เป็นเวลานาน เมื่อมวลน้ำไหลผ่านแม่น้ำเจ้าพระยาลงใต้ไปยังกรุงเทพมหานคร น้ำที่ท่วมเกาะเกร็ด จะลดลง และกลับเข้าสู่ภาวะปกติในเวลาไม่นาน แต่ในปัจจุบันปัญหาน้ำท่วมทวีความรุนแรง และเกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งครั้งในช่วงเวลาหนึ่งปี แต่ครั้งเกิดปัญหาน้ำท่วมขังเป็นเวลานานขึ้น บางครั้งอาจนานถึง 3 เดือน ทำให้คนเกาะเกร็ดประสบปัญหาอย่างมาก มีแนวคิดในการแก้ปัญหาน้ำท่วม โดยทำประชาพิจารณ์ ซึ่งมีโครงการที่จะสร้างทำนบกั้นน้ำรอบตัวเกาะและมีประตูน้ำเพื่อบังคับระดับน้ำที่ไหลเข้าออกในเกาะเกร็ด แต่หากสร้างทำนบกั้นดังกล่าว จะทำให้บ้านเรือนที่อยู่ริมแม่น้ำได้รับปัญหา คือ ความสูงของทำนบจะสูงกว่าตัวบ้าน ทำให้การสัญจรจากทำน้ำหน้าบ้านทำได้ลำบาก และบดบังทัศนียภาพ ประกอบกับการสร้างประตูบังคับระดับน้ำ จะเกิดความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้านในเกาะกับครัวเรือนที่ตั้งอยู่ริมน้ำ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน อาจสร้างปัญหาให้กับคนเกาะเกร็ดได้ โครงการดังกล่าวจึงไม่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินโครงการ เนื่องจากยังขาดความเหมาะสม ปัญหาน้ำท่วมเกาะเกร็ดถือเป็นปัญหาสำคัญของเกาะเกร็ดที่มีผู้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมอย่างกว้างขวางทั่วทั้งเกาะเกร็ด แต่มีระดับและรูปแบบของผลกระทบต่างกัน และหากแบ่งการได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม อาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่อยู่อาศัย กลุ่มการเกษตร และกลุ่มการท่องเที่ยว กลุ่มของที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดน้ำท่วมก็จะเกิดปัญหา ได้แก่ การย้ายสิ่งของภายในครัวเรือนให้หนีน้ำท่วมไปเก็บไว้ยังที่สูง ปัญหาการเดินทาง และปัญหาการขับถ่าย ส่วนกลุ่มการเกษตร เมื่อเกิดน้ำท่วมก็จะต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าที่จะยกระดับความสูงของคันสวนให้สูงกว่าระดับน้ำท่วม เพื่อไม่ให้น้ำไหลเข้าไปท่วมขังในพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งจะทำให้พืชผลที่ปลูกไว้ได้รับความเสียหาย แต่ก็มีหลายแห่งที่ทำคันสวนให้สูงไม่พอหรือไม่แข็งแรงและพังลง ทำให้น้ำเข้าไปท่วมขังพืชที่ปลูกไว้ และเนื่องจากระยะเวลาน้ำท่วมในปัจจุบันท่วมอยู่เป็นเวลานาน ทำให้พืชที่ปลูกไว้เกิดรากเน่าตายไป บางสวนถึงกับล้มพืชที่ปลูกไว้เสียหายทั้งหมด ทำให้อาชีพการทำสวนได้รับผลกระทบและอาจเกิดการเปลี่ยนอาชีพหรือพืชที่ปลูกให้เหมาะสมมากขึ้น ดังจะพบว่า สวนทุเรียนของเกาะเกร็ดที่ได้ชื่อว่าเป็นทุเรียนเมืองนนท์ที่มีคุณภาพ ปัจจุบันเหลืออยู่ไม่มากนักที่ยังปลูกและดูแลรักษาอยู่ในพื้นที่เกาะเกร็ด สำหรับกลุ่มการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายผลิตภัณฑ์และสินค้าท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ปัญหาน้ำท่วมทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยวก็ทำให้คนเหล่านี้ขาดรายได้ ยิ่งหากน้ำท่วมเป็นเวลานาน ก็ทำให้ได้รับความเดือดร้อนมากขึ้นตามไปด้วย แต่ปัญหาน้ำท่วมอาจไม่ใช่ปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมของคนในเกาะเกร็ด

แต่ทว่าเป็นปัญหาระดับประเทศที่รัฐบาลต้องพยายามแก้ไขปัญหาน้ำท่วมแบบองค์รวม ส่วนคนเกาะเกร็ดก็ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาน้ำท่วมที่มีระยะเวลานานขึ้นต่อไป

ในเรื่องของการสาธารณสุขและพยาบาล แม้ว่าในพื้นที่เกาะเกร็ดจะมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ถึง 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกาะเกร็ด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศาลากุน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ซึ่งน่าจะเพียงพอสำหรับการให้บริการด้านสาธารณสุขและการพยาบาลผู้เจ็บป่วยได้เหมาะสมกับจำนวนประชากรในตำบล แต่เมื่อมีผู้ป่วยอาการหนักที่เกินกว่าโรงพยาบาลสาธารณสุขตำบลทั้ง 2 แห่ง จะให้การรักษาได้ จำเป็นต้องนำส่งโรงพยาบาลอย่างเร่งด่วนอาจทำได้ยากลำบากหรืออาจไม่ทันการณ์เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก แม้ภายในเกาะเกร็ดจะมีเรือเร็วอยู่บ้าง แต่หากเกิดเหตุการณ์ในยามค่ำคืน ก็ยากที่จะจัดหาคนขับเรือมาได้ทันทั่วทั้ง ซึ่งวิธีการนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลภายนอกเกาะเกร็ดในปัจจุบัน มักเรียกใช้บริการรถพยาบาล จากหมายเลขโทรด่วน 1669 โดยรถพยาบาลจะมารับผู้ป่วยอยู่ที่ท่าหน้าวัดกลางเกร็ด หรือวัดสนามเหนือ และขนย้ายผู้ป่วยจากบ้านไปยังท่าเรือข้ามฟาก และขึ้นรถพยาบาลนำส่งโรงพยาบาลอีกทอดหนึ่ง วิธีการนี้ใช้เวลามากกว่าผู้ป่วยจะเดินทางถึงมือหมออาจช้าไป ดังนั้น หากมีเรือเร็วที่มีการจัดเวรปฏิบัติการตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้บริการกับผู้ป่วยหนักจากเกาะเกร็ดที่สามารถเดินทางไปยังบริเวณที่ใกล้โรงพยาบาลมากที่สุด โดยทางแม่น้ำเจ้าพระยา ก็อาจช่วยรักษาชีวิตของผู้ป่วยหนักได้ทัน

การเมืองท้องถิ่นถือเป็นเรื่องปกติของระบบการปกครองในระดับท้องถิ่น ซึ่งการปกครองท้องถิ่นในระบบองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่ต้องดำเนินการในท้องถิ่นให้สอดคล้องประสานกับการดูแลประชาชนของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละชุมชน ซึ่งการปกครองท้องถิ่นจากคนหลายกลุ่มย่อมมีความเห็นไม่ตรงกันบ้าง นำไปสู่ความขัดแย้ง แม้จะไม่รุนแรง แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วย และหากมีการเชื่อมโยงการเมืองในระดับท้องถิ่นกับการเมืองระดับประเทศ ที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความคิดที่ไม่ตรงกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้นด้วย ที่สำคัญปัญหาทางการเมืองที่มีหน่วยราชการดูแลรับผิดชอบต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ สำหรับการเมืองท้องถิ่นของเกาะเกร็ดนั้น แม้บุคคลภายนอกจะรับรู้ได้ถึงความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในเกาะเกร็ด แต่ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนก็แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการร่วมงานกันได้ในระดับหนึ่ง เช่น การประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักวิจัยที่เข้ามาวิจัยในพื้นที่ในระดับดี ทำให้กลุ่มนักวิจัยได้รับข้อมูลและความสะดวกต่างๆ ในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง

ปัญหาต่างๆ ข้างต้น อาจเป็นเพียงปัญหาที่คนนอกพื้นที่ได้เข้ามารับรู้ปัญหาของเกาะเกร็ดในช่วงเวลาสั้นๆ ซึ่งอาจมีปัญห่อื่นๆ อีกที่ส่งผลกระทบต่อท้องที่ของเกาะเกร็ด อย่างไร

ก็ตามการดำเนินการใดๆ ในพื้นที่หนึ่งๆ ย่อมอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ และปัญหาต่างๆ เหล่านี้ย่อมต้องได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการด้วยวิธีของคนในชุมชนเอง ปัญหาต่างๆ ข้างต้นเป็นเพียงกระจกที่สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลภายนอกได้รับรู้ถึงปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วยตนเอง

12.4 ปัจจัยที่ช่วยรักษาวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้

การที่เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากเมื่อเน้นด้านวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวย่อมคาดหวังที่จะได้รับความพึงพอใจจากการได้สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ในเกาะเกร็ดมีโบราณสถาน วัด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชน อยู่หลายแห่ง สถานที่เหล่านี้แสดงออกได้อย่างดีถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่า ซึ่งนอกจากจะใช้ทุนทางสังคมเหล่านี้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว สถานที่เหล่านี้ควรได้รับการอนุรักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงสภาพดั้งเดิม ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในเกาะเกร็ดไว้ได้ทางหนึ่งด้วย

ไม่เพียงแต่พิจารณาในเรื่องของสิ่งก่อสร้างที่แสดงออกทางวัฒนธรรม หากต้องพิจารณาคนในชุมชนของแต่ละวัฒนธรรม ในเกาะเกร็ดมีกลุ่มคนอยู่อาศัยร่วมกัน 3 กลุ่ม คนไทย คนมอญ และคนมุสลิม ซึ่งแต่ละกลุ่มคนย่อมมีวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ถึงแม้จะอาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดร่วมกัน มีความสามัคคีและร่วมน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน แต่กลุ่มคนในแต่ละกลุ่มย่อมต้องพยายามรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ ไม่ให้วัฒนธรรมอื่นเข้ามากลืนวัฒนธรรมของตนไป ทั้งคนไทย มอญ และมุสลิม ต่างจึงต้องพยายามรักษาวัฒนธรรมของตนเองจากแรงกระตุ้นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคนสู่คนรุ่นต่อไป ซึ่งความจำเป็นในการสืบทอดวัฒนธรรมย่อมเป็นปัจจัยที่ช่วยรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้

นอกจากกลุ่มคนในเกาะเกร็ดจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางในการรักษาวัฒนธรรมของคนในเกาะเกร็ดแล้ว ยังมีบุคคลที่ทรงคุณค่าของชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ และผู้นำชุมชนท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต่างมีบทบาทสำคัญที่จะนำชุมชนให้พัฒนาก้าวไปข้างหน้าเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามสร้างความเข้าใจให้คนในแต่ละกลุ่มพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตน ไม่ให้เป็นคนลืมรากเพื่อการเติบโตและความมั่นคงของวัฒนธรรมท้องถิ่นในอนาคต

เครื่องข่ายองค์กรท้องถิ่น เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ ดังจะพบว่า ในเกาะเกร็ดมีเครือข่ายองค์กรท้องถิ่น เช่น กลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยว

เกาะเกร็ด ที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่มาจากคนในชุมชน ตัวแทนของชุมชน ที่สามารถกำหนดทิศทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนและดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นสู่การรักษาวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

12.5 ปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนนั้น เกาะเกร็ดได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในการสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด รวมทั้งยังมีองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้กำหนดให้ชุมชนตำบลเกาะเกร็ดเป็นชุมชนเตรียมประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ และเข้ามาดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดในเบื้องต้น โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งปัจจุบันยังดำเนินการอยู่โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดกำกับดูแลการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดด้วย

นอกจากนั้น การที่เกาะเกร็ดได้เปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้รับการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์จากหลายฝ่าย เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพฯ ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา) และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ เว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ดซึ่งมีมากกว่า 700 เว็บไซต์ ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถค้นหาข้อมูลของเกาะเกร็ดได้อย่างสะดวกสบาย และที่สำคัญคือ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดแล้วเกิดความประทับใจและบอกต่อคนรู้จัก ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกาะเกร็ดอีกทางหนึ่ง

บริษัทนำเที่ยว ที่มีรายการนำเที่ยวเกาะเกร็ด ถือเป็นผู้สนับสนุนการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่ง เนื่องจากธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินการจัดจำหน่ายรายการนำเที่ยวของบริษัท ซึ่งรวมถึงรายการนำเที่ยวเกาะเกร็ดด้วย ซึ่งบริษัทนำเที่ยวเหล่านี้ต้องนำข้อมูลของเกาะเกร็ดไปเสนอให้กับลูกค้า เพื่อเราให้เกิดการตัดสินใจซื้อรายการนำเที่ยว ซึ่งมีรายการนำเที่ยวที่โดดเด่น เช่น การนำเที่ยวทางน้ำโดยใช้เรือขนาดใหญ่ล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา และขึ้นท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด รวมไปถึงเจ้าของเรือเอกชนที่ให้บริการท่องเที่ยวทางเรือแบบรับจ้างสาธารณะทั่วไปและการบริการท่องเที่ยวพิเศษ ทั้งการท่องเที่ยวทางเรือจากกรุงเทพฯ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถซื้อบริการได้จากท่าเรือมหาสาร และการท่องเที่ยวทางเรือจากจังหวัดนนทบุรี ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถซื้อบริการได้จากท่าหน้านนทบุรี เป็นต้น

ภาพที่ 19 เรือนำเที่ยวเกาะเกร็ดที่ช่วยสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมายังเกาะเกร็ด

หากพิจารณาท่าเรือข้ามฟากเข้าสู่เกาะเกร็ด จะพบว่ามีท่าเรือหลายแห่งที่สามารถใช้เป็นช่องทางเข้าสู่เกาะเกร็ดด้วยเรือข้ามฟากที่สะดวกสบาย โดยมีท่าน้ำวัดสนามเหนือเป็นท่าน้ำสำคัญที่มีนักท่องเที่ยวใช้เป็นช่องทางเข้ามายังเกาะเกร็ดมากที่สุด โดยเข้าสู่เกาะเกร็ดที่ท่าน้ำวัดปริมย์อิกาวาสรรวิหาร นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยรถประจำทาง รถรับจ้างสาธารณะ และรถยนต์ส่วนบุคคล จะใช้พื้นที่ของวัดสนามเหนือเป็นที่จอดรถและลงเรือข้ามฟากเข้ามายังเกาะเกร็ด ส่วนท่าน้ำวัดกลางเกร็ด ที่อยู่ตรงข้ามกับท่าน้ำวัดป่าฝ้ายของเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่เป็นช่องทางเข้าออกของคนท้องถิ่นเกาะเกร็ด มีนักท่องเที่ยวเข้าสู่เกาะเกร็ดทางท่าน้ำนี้น้อยกว่าท่าน้ำวัดสนามเหนือ ส่วนท่าน้ำที่สำคัญอีกแห่ง ได้แก่ ท่าน้ำวัดบางจากที่นักท่องเที่ยวสามารถนำรถยนต์ส่วนบุคคลจอดไว้ลานวัดแล้วนั่งเรือข้ามฟากมายังเกาะเกร็ด ซึ่งจะขึ้นที่ท่าน้ำวัดเสาธงทอง นอกจากนั้น ยังมีท่าน้ำมะขามทอง ที่สามารถข้ามฟากมาจากวัดบางจาก ท่าน้ำคลองสระน้ำอ้อย ที่สามารถข้ามฟากมาจากวัดใหญ่สว่างอารมณ์ และวัดแสงสิริธรรม ท่าน้ำศูนย์หัตถกรรมหมู่ที่ 3 ที่สามารถข้ามฟากมาจากบ้านท่าอิฐ และท่าน้ำองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่สามารถข้ามฟากมาจากวัดเชิงเลน แม้นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงเกาะเกร็ดได้โดยใช้ท่าน้ำรอบเกาะเกร็ดทุกท่าน้ำ แต่โดยส่วนใหญ่ท่าน้ำเหล่านี้จะมีนักท่องเที่ยวเพียงส่วนน้อยที่ใช้เป็นช่องทางเข้ามายังเกาะเกร็ด ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเข้าสู่เกาะเกร็ดสามารถเข้ามาจากท่าน้ำได้หลาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าท่าน้ำที่เป็นช่องทางเข้าสู่เกาะเกร็ดเหล่านี้ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดได้เป็นอย่างดี

12.6 ทิศทางในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต

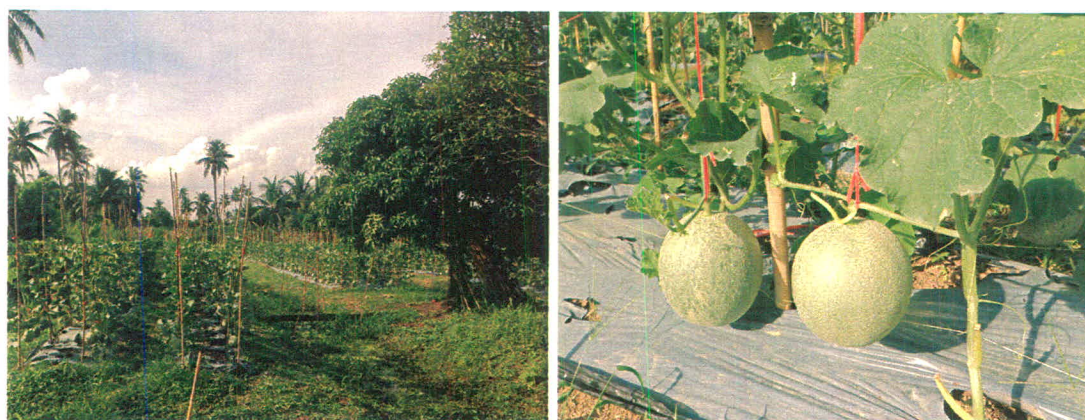
จากการที่เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก หลังไหลเข้ามาใช้พื้นที่ของเกาะเกร็ดในการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในเกาะเกร็ด แม้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีทั้งทางบวกที่ชัดเจนคือด้านเศรษฐกิจ ที่การท่องเที่ยวสามารถทำให้เกิดกระบวนการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น แต่ก็ยังพบว่ามีเปลี่ยนแปลงในทางลบด้วย ซึ่งสังเกตได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในเกาะเกร็ด โดยอาจจะระบุทิศทางการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคตในเรื่องวัฒนธรรมมอญ โบราณสถาน เครื่องปั้นดินเผา วิธีการเกษตรท้องถิ่น และการประกอบกิจการโฮมสเตย์

ในด้านวัฒนธรรมมอญ ซึ่งกำลังถูกละเลยจากเยาวชนท้องถิ่นที่รับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีจากภายนอก เป็นสาเหตุสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขและส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญสู่เยาวชน แม้วิถีชาวมอญยังคงปรากฏอย่างชัดเจนในพื้นที่เกาะเกร็ดในปัจจุบัน แต่ยังมีเค้าแสดงให้เห็นความเสี่ยงต่อการถูกลดความสำคัญลง โดยพบว่า ในปัจจุบันจะหาเยาวชนที่สืบเชื้อสายมอญในปัจจุบันพูดภาษามอญได้น้อยมาก คงมีเพียงผู้อาวุโสและพระภิกษุบางรูปเท่านั้นที่ใช้ภาษามอญได้ในปัจจุบัน ภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคน และจะเป็นที่น่าเสียดายหากไม่ได้รับการอนุรักษ์สืบต่อไป รวมทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและการประเพณีปฏิบัติตามแบบวัฒนธรรมมอญที่ควรได้รับการอนุรักษ์เช่นกัน ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีการรวมกลุ่มคนมอญเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของตน ด้วยการสอนการรำและการแสดงทางวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวิถีของชาวมอญในวันสำคัญทางศาสนาโดยเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการซึมซับวัฒนธรรมที่ดีงาม และสืบสานรักษาให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งควรชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมมอญ เนื่องจากสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด

ในด้านโบราณสถาน ซึ่งโบราณสถานในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นวัด โดยมีวัดที่ถูกสร้างขึ้นเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบันมีทั้งวัดที่สำคัญและวัดร้างกระจายอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ของเกาะเกร็ด เช่น วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร ที่เป็นพระอารามหลวง และเป็นวัดสำคัญที่สุดในเกาะเกร็ด มีศาสนสถานสำคัญภายในวัดหลายแห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 วัดไผ่ล้อม เป็นวัดที่ยังคงสืบสานวิถีวัฒนธรรมมอญไว้เป็นอย่างดี และวัดเสาธงทอง ที่เป็นวัดเก่าแก่ มีศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง รวมทั้งยังเป็นวัดที่ชาวมอญของเกาะเกร็ดนิยมมาทำบุญกันมากที่วัดนี้ ทั้งสองวัดนี้ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 วัดฉิมพลี ซึ่งรวมเอาวัดป่าเลไลยก์ซึ่งเป็นวัดร้างเข้าไว้ด้วยกัน ถือเป็นวัดสำคัญของหมู่ที่ 1 วัดศาลากุน เป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่ง แต่ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะเกร็ด โดยตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 นอกจากนั้นยังมีวัดร้างอีก 2 วัด คือ วัดจันทร์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 และวัดมะขามทอง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 โบราณสถานและวัดเหล่านี้ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ซึ่งโบราณสถานบางแห่งมีอายุ

เก่าแก่สร้างมานานเกิดการชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา เช่น เจดีย์มูเตา วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร สร้างขึ้นบริเวณปากคลองลัดเกร็ด เกิดการทรุดตัวทำให้องค์เจดีย์เอียงลงหาแม่น้ำ แต่ปัจจุบันเจดีย์องค์นี้ได้รับการบูรณะเสริมความแข็งแรงและคงสภาพการเอียงของตัวเจดีย์ ทาสีขาวและผูกผ้าแดง เค้นสะคุตตาม้าเหือน ซึ่งสามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากทำนน้ำวัดสนามเหนือ ถือเป็นจุดเด่นหรือจุดสังเกต Landmark ของเกาะเกร็ด การบูรณะเจดีย์มูเตานี้ น่าจะเป็นตัวอย่างอันดีในการอนุรักษ์โบราณสถานอื่นๆ ของเกาะเกร็ดต่อไป

ในด้านเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งถือเป็นงานหัตถกรรมฝีมือดีของคนเกาะเกร็ด ในอดีตเคยมีเตาเผาเครื่องปั้นดินเผายู่หลายแห่ง แต่ในปัจจุบันเลิกกิจการเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาหลายแห่ง กลายเป็นเตาร้าง ขาดการดูแลทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ซึ่งในส่วนของเตาเผานั้นควรทำประชาคมเพื่อหาทางอนุรักษ์ให้เป็นอนุสรณ์ของการเป็นแหล่งเผาเครื่องปั้นดินเผาสำคัญในเชิงศึกษาหาความรู้ แม้ว่าเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันที่เหลืออยู่ไม่กี่แห่งอาจจะปิดตัวลงในอนาคตอันใกล้นี้ แต่ก็ยังมีกลุ่มคนที่เห็นคุณค่าของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด ยังคงเปิดกิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และบางแห่งกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมท้องถิ่นด้านเครื่องปั้นดินเผา ที่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจในกิจกรรมการดูงานและการเรียนรู้ท้องถิ่น ส่วนช่างฝีมือแท้ๆ ที่มีความสามารถสืบทอดฝีมือจากอดีตที่เหลืออยู่ไม่กี่คนในปัจจุบัน ส่วนช่างฝีมือในปัจจุบันที่มีอายุน้อย ก็หาเยาวชนที่สนใจอย่างจริงจังได้น้อยคนเช่นกัน ถึงแม้จะพบว่า มีเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาทางด้านเซรามิก และรักการปั้นโดยกลับมาปั้นเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้เทคนิควิธีสมัยใหม่ ผสมผสานกับรูปลักษณ์ดั้งเดิม ก็ทำให้เครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตรของเกาะเกร็ดสามารถต่อชีวิตไปได้อีกระยะหนึ่ง ซึ่งชาวเกาะเกร็ดควรที่จะหาวิธีการส่งเสริมและหาคนรุ่นใหม่มาพัฒนาเป็นช่างฝีมือประจำท้องถิ่นต่อไป โดยใช้ช่างฝีมืออาวุโสรุ่นเก่าเป็นครูและยกย่องให้เป็นคนสำคัญของชุมชน จะช่วยให้สามารถรักษาวิถีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของเกาะเกร็ดไว้ได้

ภาพที่ 20 แคนตาลูปเป็นพืชเศรษฐกิจระยะสั้น เกษตรกรชาวเกาะเกร็ดนำเข้ามาปลูกแทนพืชสวนเดิม

ในด้านวิธีการเกษตรท้องถิ่น ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วมที่ยาวนานกว่าในอดีต ทำให้สวนผลไม้ล้มและพืชสำคัญของเกาะเกร็ดสูญหายไป ประกอบกับคนรุ่นใหม่ไม่มีใครต้องการทำสวนแล้ว เนื่องจากรายได้จากการประมงอื่นที่สามารถสร้างรายได้ให้มากกว่าและสะดวกสบายกว่าการทำสวน อีกทั้งสามารถหางานได้ง่ายตามความรู้และความสามารถที่ได้รับการศึกษาในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นงานที่อยู่ภายนอกเกาะเกร็ด ทำให้พื้นที่สวนผลไม้ในเกาะเกร็ดหลายแห่งขาดคนดูแล รกร้าง และไม่มีการพัฒนา แม้จะมีผู้อาวุโสที่ยังไม่เปลี่ยนวิธีการเกษตรแบบดั้งเดิมอยู่ แต่ก็ทำสวนไม่ไหวแล้ว เนื่องจากสุขภาพร่างกายและความเสื่อมสภาพของร่างกายตามอายุที่มากขึ้น แต่ยังพบว่า ยังมีพื้นที่บริเวณที่เหมาะสมสามารถสร้างคันกั้นน้ำป้องกันน้ำท่วมของเกษตรกรบางรายที่ยังสู้กับปัญหาน้ำท่วมได้อยู่ มีการทำสวนทุเรียนที่จะเห็นได้ว่าเป็นต้นทุเรียนที่มีอายุน้อยปลูกแทนต้นทุเรียนรุ่นเก่าถูกน้ำท่วมเสียหาย นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรบางรายเปลี่ยนไปเลือกปลูกพืชอายุสั้น ที่ให้ผลผลิตเร็ว เช่น แคนตาลูป ซึ่งก็ได้ผลดี และไม่ต้องกังวลเรื่องน้ำท่วมเนื่องจากเมื่อถึงฤดูน้ำหลากก็เว้นว่างการปลูก หรือ หาพื้นที่ปลูกนอกเกาะเกร็ดเพื่อให้สามารถมีผลผลิตตลอดทั้งปี ซึ่งถือเป็นการปรับวิธีการเกษตรในท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ดี

ภาพที่ 21 บรรยากาศของบ้านพักโฮมสเตย์ที่โอบล้อมด้วยสีเขียวของแมกไม้ในเกาะเกร็ด

ในด้านการประกอบกิจการที่พักแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งชาวไทยที่ส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่อาจประสงค์จะพักค้างแรมในเกาะเกร็ด จึงมีเจ้าของบ้านหลายแห่ง แบ่งพื้นที่ที่มีอยู่บางส่วนสร้างเรือนพักและให้บริการพักแรมแบบโฮมสเตย์ และแม้จะ

เรียกว่า โฮมสเตย์ แต่การให้บริการในปัจจุบันยังคงมีลักษณะของการให้บริการแบบบ้านพักทั่วไปมากกว่าการเป็นโฮมสเตย์ ซึ่งหากเจ้าของกิจการจะพัฒนาและศึกษารูปแบบกิจการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์อย่างจริงจัง น่าจะช่วยเพิ่มความน่าใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการออกแบบกำหนดการสำหรับผู้ให้บริการพักแรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตปกติของคนเกาะเกร็ด เพื่อให้ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตที่แท้จริง ทั้งกลุ่มคนมอญ และคนไทย ส่วนชาวมุสลิม อาจทำได้ยากเนื่องจากข้อกำหนดทางศาสนา แต่ก็สามารถกำหนดเป็นการศึกษาวิถีชีวิตเพิ่มเติมจากการพักแรมในบ้านของกลุ่มคนอื่นในเกาะเกร็ด ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดวิธีการให้บริการพักแรมแบบโฮมสเตย์ให้ชัดเจนและมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริงต่อไป

13. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

จากการสอบถามข้อมูลในด้านต่างๆ จากคนในท้องถิ่นเกาะเกร็ด ซึ่งได้รับข้อมูลที่น่าสนใจและมีความหลากหลาย โดยความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงแก้ปัญหาและพัฒนา ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ที่น่าสนใจ ดังนี้

การแก้ปัญหาน้ำท่วม มีผู้ให้ข้อมูลและแนวทางในการแก้ไข โดยวิธีสนับสนุนและกระตุ้นให้หน่วยงานราชการขุดลอกร่องน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่จังหวัดปทุมธานีไปจนถึงปากแม่น้ำในจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีการคำนวณการขุดร่องน้ำที่ความลึก 5 เมตร จะช่วยเพิ่มพื้นที่รับน้ำได้จำนวนมหาศาลและยังช่วยให้มวลน้ำไหลผ่านออกสู่อ่าวไทยได้เร็วขึ้น แล้วดินที่ขุดรอกขึ้นมายังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มพื้นที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมได้ด้วย แต่การดำเนินการต้องดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการดำเนินการ แต่หากทำได้คนเกาะเกร็ดคิดว่าน่าจะช่วยลดปัญหาน้ำท่วมเกาะเกร็ดได้

การแก้ปัญหามลพิษทางอากาศที่ร้อนอบอ้าวในบริเวณทางเดินเท้าในหมู่ที่ 7 ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากทางเดินที่แคบสองข้างทางเป็นบ้านของคนในชุมชนที่เปิดเป็นร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าต่างๆ ประกอบกับชุมชนได้ทำหลังคาถั่วกันแสงแดดตลอดแนวทางเดิน เมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาเดินอยู่ในพื้นที่จึงทำให้ร้อนอบอ้าวเพราะการถ่ายเทของอากาศไม่ดีพอ ซึ่งหากทางชุมชนมีแนวคิดจะแก้ปัญหาคด้วยการเพิ่มต้นไม้โตเร็วในพื้นที่ที่พอจะปลูกได้ นำหลังคาที่พาดกันแสงแดดระหว่างทางเดินออก ก็อาจช่วยในการระบายอากาศที่ร้อนอบอ้าวได้บ้าง แต่บางช่วงอาจต้องมีแสงแดดส่องเข้ามาได้เพราะไม่น่าจะปลูกต้นไม้ได้ตลอดแนว ซึ่งอาจต้องมีหลังคาในบางส่วนสลับกับการเปิดหลังคาออกในบริเวณที่ปลูกต้นไม้ไม่ได้ แนวคิดนี้อาจช่วยแก้ปัญหามลพิษทางอากาศที่ร้อนอบอ้าวให้เย็นลงในพื้นที่เดินท่องเที่ยวในหมู่ที่ 6 และ 7

ภาพที่ 22 บรรยากาศในเส้นทางเดินบริเวณหมู่ที่ 7 ในวันที่อากาศร้อนจะรู้สึกอบอ้าวและเหนื่อยเร็ว

การแก้ปัญหาการสัญจรรอบเกาะในวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ประสงค์เช่าจักรยานขี่รอบเกาะจะไม่สามารถทำได้เนื่องจากความหนาแน่นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินอยู่ในเส้นทางเดินเท้าบริเวณหมู่ที่ 6 และ 7 ของเกาะเกร็ด ในปัจจุบันมีข้อกำหนดห้ามไม่ให้ยานพาหนะใดๆ ผ่านหมู่ที่ 6 และ 7 ตั้งแต่เวลา 9.00-17.00 น. เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังเกาะเกร็ด ทางด้านวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร และเช่าจักรยานเพื่อขี่รอบเกาะ จะสามารถขี่จักรยานโดยใช้เส้นทางไปยังหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 เมื่อถึงวัดเสาธงทอง จะไม่สามารถขี่จักรยานผ่านหมู่ที่ 6 และ 7 กลับไปวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร ซึ่งเป็นการขี่จักรยานรอบเกาะได้ ต้องขี่จักรยานย้อนกลับทางเดิม หรือไม่ก็ต้องใช้วิธีเดินจูงจักรยานผ่านนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่จะผ่านหมู่ที่ 6 และ 7 ไปออกวัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งใช้เวลานานและมีความยุ่งยากมาก ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่เช่ารถจักรยานขี่รอบเกาะจากวัดเสาธงทอง ซึ่งจะใช้เส้นทางที่เริ่มจากหมู่ที่ 6 ไปยังหมู่ที่ 5, 4, 3, 2, 1 จนถึงวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร จากนั้นจะขี่จักรยานผ่านหมู่ที่ 7 กลับมายังวัดเสาธงทองไม่ได้ ต้องย้อนกลับทางเดิม นักท่องเที่ยวที่เช่ารถจักรยานโดยหวังจะขี่จักรยานรอบเกาะจึงไม่สามารถทำได้ ซึ่งอาจแก้ปัญหาโดยการเพิ่มเส้นทางคู่ขนานด้านในของพื้นที่ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นทางสัญจรที่เส้นทางเลียบทางเดินทำให้รถจักรยานและจักรยานยนต์สามารถขี่ผ่านหมู่ที่ 6 และ 7 ได้ ทำให้สามารถเดินทางด้วยจักรยานและจักรยานยนต์รอบเกาะตามความประสงค์ของนักท่องเที่ยวได้

ในปัจจุบันจะเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกิดขึ้นในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 และมีเพียงนักท่องเที่ยวจำนวนไม่มากนักเดินทางไปท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่เหลือ ซึ่งอาจถือได้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตเพียงพื้นที่เดียวของเกาะเท่านั้น และเนื่องจากเส้นทางสัญจรรอบเกาะมีเส้นทางหลักเพียงเส้นเดียว กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงไม่สามารถกระจายไปทั่วทั้งเกาะอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงมีแนวคิดในการสร้างเส้นทางที่ตัดจากหมู่ที่ 6 และ 7 ผ่านพื้นที่กลางเกาะไปยังหมู่ที่ 3 และ 4 เพื่อย่นระยะทางการเดินทางจากที่ต้องผ่านหมู่ที่ 5 หรือ หมู่ที่ 1 และ 2 ซึ่งมีระยะทางไกล ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในหมู่บ้านอื่นนอกเหนือจากหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ได้สะดวกขึ้น ก็จะช่วยให้เกิดการกระจายกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะเกร็ด ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง

ข้อมูลข้อเสนอแนะข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอที่น่าสนใจที่เกิดจากแนวคิดของคนในชุมชนเกาะเกร็ดเองและมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปดำเนินการเพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดได้ในอนาคต ซึ่งการเลือกดำเนินการใดๆ ก็ตามควรผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริงต่อไป

ตอนที่ 3 ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดที่รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาบริบทชุมชนและบริบทเชิงการท่องเที่ยวของตำบลเกาะเกร็ด พบว่า เกาะเกร็ด มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ศักยภาพและมีความหลากหลาย เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1. การพิจารณาการเป็นพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

แหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติ โดยมีสภาพเป็นพื้นที่ที่ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา การสัญจรทางน้ำยังถือเป็นวิธีการเดินทางที่สำคัญของคนในเกาะเกร็ด รวมทั้งสภาพที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีน้ำท่วมถึงไหลเข้าออกในพื้นที่เกาะเกร็ดทั่วบริเวณเกาะเกร็ดจึงมีพืชพรรณที่เจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ชื้นแฉะและมีน้ำขัง ประกอบกับบางส่วนของเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ดอน และตอนกลางของเกาะเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ทำให้ปรากฏสังคมพืชที่หลากหลาย และมีพืชชนิดที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น คือ หน่อกะลา พืชตระกูลขิงข่า ที่เจริญได้ดีในเกาะเกร็ดจนสามารถกระจายพันธุ์อยู่ทั่วพื้นที่เกาะเกร็ด นอกจากนั้นคนท้องถิ่นยังนำส่วนแกนของต้นหน่อกลามาประกอบอาหารได้ด้วยและยังเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลากหลาย เช่น นกน้ำ อย่างนกกวัก นกทุ่งอย่างนกกระยิบ หน่อออกเหลือง ตะกวด และเนื่องจากมีน้ำล้อมรอบทำให้เกาะเกร็ดอุดมไปด้วยปลาน้ำจืดนานาพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ของตำบลเกาะเกร็ด เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวไทย ชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ และชุมชนมุสลิม ที่ยังคงชีวิตด้วยวิถีวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มผสมผสานกับรูปแบบสังคมสมัยใหม่ที่ได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญที่ยังมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้น ด้วยคุณสมบัติในส่วนแรกนี้ จึงสรุปได้ว่า ตำบลเกาะเกร็ด มีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

2. การพิจารณาเรื่องการใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

เกาะเกร็ดเกิดจากการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อปี พ.ศ.2265 ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ คลองลัดดังกล่าวเรียกว่า "คลองลัดเกร็ดน้อย" หรือ "คลองเตร็ดน้อย" ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศเนื่องจากไหลทางตรงได้สะดวกกว่าและกัดเซาะตลิ่งทำให้คลองสายนี้ขยายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด แผ่นดินตรงแหลมจึงกลายเป็นเกาะ ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบุในโน้ตชื่อว่า เกาะศาลากุล ตามชื่อวัดศาลากุลที่สร้างโดยเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุล) ตั้งแต่สมัยธนบุรี ต่อมาเมื่อดังอำเภอปากเกร็ด จึงเรียกเป็น เกาะเกร็ด จนกระทั่งผ่านไปกระแสน้ำได้ค่อยๆ เซาะคลองน้อยให้ใหญ่ขึ้นจนถูกตัดขาดจากแผ่นดินกลายเป็นเกาะกลางแม่น้ำในที่สุด ปัจจุบัน

เกาะเกร็ดมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีองค์การปกครองท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด การเข้ามาอยู่อาศัยของคนในเกาะเกร็ดสืบได้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีโฉนดที่ดินทั่วทั้งเกาะเกร็ด จึงทำให้การใช้พื้นที่เกาะเกร็ดไม่ขัดต่อกฎหมายใด

จากคุณสมบัติสำคัญทั้งสองประการ กล่าวคือ การเป็นพื้นที่ธรรมชาติหรือพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นพื้นที่ที่มีการใช้พื้นที่โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ทำให้ตำบลเกาะเกร็ดผ่านข้อกำหนดเบื้องต้นทั้ง 2 ข้อ และสามารถดำเนินการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในขั้นตอนต่อไปได้

3. การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการจากคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล และกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนตำบลเกาะเกร็ด ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งหมด 10 คน ร่วมกันประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลเกาะเกร็ด เพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประยุกต์ใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกประเมินในแบบกรณีที่ 2 คือ แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่บ้างแล้วในปัจจุบัน โดยจะประเมิน 4 องค์ประกอบตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจากการประเมิน โดยใช้เกณฑ์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว ที่กำหนดเกณฑ์ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ค่าคะแนนที่มีคะแนนเต็ม ร้อยละ 100 โดยแบ่งระดับการประเมินออกเป็น 5 ระดับ คือ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 50 ถือว่ามีศักยภาพ ต่ำ ร้อยละ 51-60 ถือว่ามีศักยภาพ ปานกลาง ร้อยละ 61-70 ถือว่ามีศักยภาพ ดี ร้อยละ 71-80 ถือว่ามีศักยภาพ ดีมาก และมากกว่าร้อยละ 80 ถือว่ามีศักยภาพ ดีเยี่ยม และมีผลการประเมิน ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1.1) จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ 1.2) ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ 1.3) ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ 1.4) ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละหัวข้อ มีดังนี้

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 7.0 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70 ดังนั้น จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติในเกาะเกร็ด จึงอยู่ในระดับ ดี เกาะเกร็ดจึงเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่เกาะเกร็ดมีสัตว์ตามธรรมชาติชนิดพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มและพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วไป ซึ่งหาพบได้ไม่ยากนักทั้งในเกาะเกร็ดและพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนพืชที่แพร่กระจายพันธุ์ในพื้นที่เกาะเกร็ดและถือได้ว่าเป็นพืชสำคัญของเกาะเกร็ด คือ หน่อกะลา เป็นพืชตระกูลขิงข่า ซึ่งพบได้น้อยแห่งในประเทศไทยแต่ก็พบกระจายพันธุ์อยู่ทั่วพื้นที่เกาะเกร็ด นอกจากนั้น ธรณีสัณฐานของเกาะเกร็ดที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ทางเดินของน้ำไหลลดเลี้ยวอ้อมโค้งไปตามภูมิประเทศ จนเกิดเป็นส่วนคอด เมื่อขุดคลองเชื่อมส่วนคอดนี้ ทำให้กระแสน้ำส่วนใหญ่เปลี่ยนทิศทางไหลเข้าคลองขุดมากขึ้น ซึ่งในอดีตไม่มีการป้องกันการพังทลายของตลิ่ง ทำให้คลองขยายความกว้างขึ้น กลายเป็นทางน้ำขนาดใหญ่และเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาในที่สุด ทำให้ส่วนโค้งของแผ่นดินที่แม่น้ำเจ้าพระยาอ้อมไปนั้นกลายเป็นเกาะที่มีแม่น้ำล้อมรอบ แม้จะเป็นธรณีสัณฐานที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แต่ก็ยังไม่ปรากฏเกาะกลางแม่น้ำในลักษณะนี้ในพื้นที่ใดอีก

1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 5.0 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50 ดังนั้น ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติในเกาะเกร็ด จึงอยู่ในระดับ ต่ำ เนื่องจากเป็นแหล่งธรรมชาติที่คงสภาพเดิมในระดับปานกลาง โดยกึ่งหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือคัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ชุมชนในเกาะเกร็ดที่แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน กระจายตัวอยู่ในพื้นที่เกาะเกร็ดเป็นหย่อมๆ โดยมากจะตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำตามขอบพื้นที่เกาะเกร็ด ส่วนพื้นที่บริเวณกลางเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ในปัจจุบันเสื่อมโทรมเนื่องจากน้ำท่วม พืชสวนล้มตาย เจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปทำประโยชน์มากนัก และส่วนใหญ่ว่างเปล่า รวมทั้งไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ประกอบกับรอบเกาะเกร็ดมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลล้อมรอบ จึงได้รับอิทธิพลจากน้ำในแม่น้ำ

เจ้าพระยาโดยตรงตลอดเวลา ซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติได้ในระดับหนึ่ง ส่วนพื้นที่อยู่อาศัยตามชุมชนนั้น ถูกคนในชุมชนดัดแปลงเป็นที่อยู่อาศัย ทำเรือ โบราณสถาน วัดและสถานที่ราชการ

1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 8.8 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88 ดังนั้น ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติของเกาะเกร็ดจึงอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานและเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ชุมชนในเกาะเกร็ดเป็นชุมชนดั้งเดิมที่เป็นคนได้ที่เข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบกับการที่มีชาวมอญอพยพมาตั้งบ้านเรือนในเกาะเกร็ดสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกาะเกร็ดมีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่ทำให้สามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจได้ ซึ่งผู้คนที่มาอาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดนั้น ได้อาศัยแหล่งธรรมชาติในเกาะเกร็ดสำหรับการประกอบอาชีพ เช่น การประมงน้ำจืดทั่วไป การนำดินมาปั้นและเผาเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนเกาะเกร็ด นอกจากนั้นคนในเกาะเกร็ดต้องอยู่อาศัยในพื้นที่เกาะเกร็ดโดยสัมพันธ์กับระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งบางครั้งอาจประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นเวลานาน คนในเกาะเกร็ดที่ทำการเกษตรปลูกพืชสวน จำเป็นต้องทำท่อน้ำคันดินกั้นน้ำเข้าสวน ซึ่งถือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติโดยตรง

1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 6.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 64 ดังนั้น ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยวจึงอยู่ในระดับ ดี โดยจะมีสถิติของการเกิดเหตุอันตราย จะอยู่ที่ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปีเท่านั้น ซึ่งถือว่ามีความปลอดภัยค่อนข้างสูง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในเกาะเกร็ดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพื้นที่ธรรมชาติของเกาะเกร็ดที่อยู่กลางเกาะเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่มีเส้นทางเข้าถึง ส่วนรอบเกาะเป็นผืนน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยา มีการท่องเที่ยวทางน้ำโดยใช้เรือยนต์ ซึ่งมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุจากการท่องเที่ยว้น้อยมาก

จากการประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินได้คะแนนรวมเฉลี่ย 27.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เดิม จึงถือได้ว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับ ดี

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่

จากการประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 2.1) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว 2.2) การจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยว 2.3) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 2.4) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในแต่ละหัวข้อ มีดังนี้

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 2.7 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 54 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดด้านการใช้ประโยชน์จะเห็นว่า มีการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยวในระดับ ปานกลาง โดยในพื้นที่เกาะเกร็ดมีการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 1 ข้อ จาก 3 ข้อ ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ เมื่อได้มีการวิเคราะห์แล้ว พบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด ได้มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวค่อนข้างชัดเจน ซึ่งแม้ในหมู่ที่ 6 และ 7 จะมีการเปิดที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้าสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าท้องถิ่นซึ่งเปิดบริการเพียงในวันหยุดสุดสัปดาห์ ส่วนในวันธรรมดาที่เป็นที่พักอาศัยตามปกติ ส่วนในเรื่องของการกำหนดเวลาในการเข้าพื้นที่ และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ไม่มีการดำเนินการในเกาะเกร็ด

2.2 การจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยว พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 2.9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดด้านการจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยวจะเห็นว่า มีการจัดการด้านการบริการนักท่องเที่ยวในระดับ ปานกลาง โดยมีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคที่เหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ มากที่สุด รองลงมาเป็น การจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ มีการจัดเก็บและกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี การจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ และมีการจัดการด้านระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว น้อยที่สุด ตามลำดับ

2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คิดเป็นร้อยละ 60 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดด้านการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเห็นว่า มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับ ปานกลาง กิจกรรม

ส่วนใหญ่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ มากที่สุด รองลงมาเป็น การจัดการให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นและนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และมีการศึกษาวิจัย สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และการจัดการให้มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม น้อยที่สุด ตามลำดับ

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่
อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คิดเป็นร้อยละ 60 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดด้านการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวจะเห็นว่า มีการจัดการติดตามและประเมินผลในระดับ ปานกลาง โดยมีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบด้วย

จากการประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน ในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินได้คะแนนรวมเฉลี่ย 11.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเดิม จึงถือได้ว่า เกาเร็ดมีการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระดับ ปานกลาง

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

จากการประเมินการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 3.1) มีศูนย์บริการที่ให้อุปกรณ์แหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3.2) มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี 3.3) มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ และ 3.4) มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน โดยผลการประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในแต่ละหัวข้อ มีดังนี้

3.1 มีศูนย์บริการที่ให้อุปกรณ์แหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 2.9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดการมีศูนย์บริการที่ให้อุปกรณ์แหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในเกาเร็ด จึงถือได้ว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยจะเห็นว่ามีสื่อที่หลากหลาย

ประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสารในศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติมากที่สุด รองลงมา เป็นการมีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ และภาษาที่ใช้ในสื่อต่างๆ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ส่วนการได้รับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอัธยาศัยดีและสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ และสื่อมีความน่าสนใจและเป็นข้อมูลปัจจุบัน น้อยที่สุด

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี พบว่า ผลจากการประเมินได้คะแนนเฉลี่ย 1.1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 22 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี อยู่ในระดับ ต่ำ โดยจะเห็นว่า มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาเป็น การจัดระบบการทิ้งขยะที่มีการแยกประเภทและการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บและนำขยะออกจากพื้นที่ ส่วนการมีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงานและการแจกแจงปริมาณการใช้น้ำ ไฟฟ้า ขยะ ให้นักท่องเที่ยวทราบ ไม่มีการดำเนินการในเกาะเกร็ด

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ พบว่า ผลจากการประเมิน ได้คะแนนเฉลี่ย 3 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60 ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่ อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยจะเห็นว่า มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ และมีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มากที่สุด รองลงมาเป็น การจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านเป็นครั้งคราว ส่วนการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมในเกาะเกร็ด น้อยที่สุด ตามลำดับ

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน พบว่า ผลจากการประเมิน ได้คะแนนเฉลี่ย 1.9 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 38 ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดการมีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนจะอยู่ในระดับ ต่ำ โดยในพื้นที่เกาะเกร็ดมีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ โดยการเรียนรู้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่เชื่อถือได้เท่านั้น

จากการประเมินการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินได้คะแนนรวมเฉลี่ย 8.9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 44.5 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เดิม จึงถือได้ว่า เกากระ็ดมีการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในระดับ ต่ำ

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 4.1) ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว 4.2) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินในแต่ละหัวข้อ มีดังนี้

1) **ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว** พบว่า ผลจากการประเมิน ได้คะแนนเฉลี่ย 7.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดของชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว จะเห็นว่า อยู่ในระดับ ดีมาก โดยมีการส่งตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น มากที่สุด รองลงมาเป็น เรื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ส่วนการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ น้อยที่สุด ตามลำดับ

2) **ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว** พบว่า ผลจากการประเมิน ได้คะแนนเฉลี่ย 7.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74 ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดในการที่ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว จะเห็นว่า อยู่ในระดับ ดีมาก โดยชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง มากที่สุด รองลงมาเป็น รายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว รายได้จากการให้บริการด้านที่พัก และรายได้จากการแสดงศิลปพื้นเมือง ส่วนรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานโดยบริษัทนำเที่ยวหรือเจ้าของพื้นที่ น้อยที่สุด ตามลำดับ

จากการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวมพบว่า ผลการประเมินได้คะแนนรวมเฉลี่ย 14.6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เดิม จึงถือได้ว่า คนในชุมชนเกากระ็ดมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับ ดีมาก

จากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกากระ็ดในภาพรวมทั้งหมด พบว่า ได้คะแนนรวมเฉลี่ย 623 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1,000 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.3 เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือได้ว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกากระ็ด อยู่ในระดับ ดี ซึ่งผลการประเมินแสดงไว้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะเกร็ด

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด	ผู้ประเมิน (n = 10)		
	คะแนนที่ได้ (AxB)	คะแนน เต็ม	หมายเหตุ
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ			
1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	7	10	
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	5	10	
1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	8.8	10	
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	6.4	10	
รวม	27.2	40	
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน			
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	2.7	5	
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	2.9	5	
2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3	5	
2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลง ของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	3	5	
รวม	11.6	20	
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก			
3.1 มีศูนย์บริการที่ให้อินโฟมัลแหล่งท่องเที่ยว และความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2.9	5	
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงาน และการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	1.1	5	
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	3	5	
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	1.9	5	
รวม	8.9	20	
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว			
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว	7.2	10	
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	7.4	10	
รวม	14.6	20	
รวมทั้งหมด 4 ด้าน	62.3	100	ดี

ผลการศึกษสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2

ระดับศักยภาพของชุมชนเกาะเกร็ดในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินระดับศักยภาพของชุมชนเกาะเกร็ดในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 7 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 4 ทักษะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 5 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 6 ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ศาสนา อาชีพหลัก อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะครอบครัว ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เชื้อสาย การดำรงตำแหน่งในชุมชน และการเป็นสมาชิกองค์กรต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 37)

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 40.46 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 17 ปี และมีอายุสูงสุด 78 ปี ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่ง มีอายุอยู่ในช่วง 21-40 ปี (ร้อยละ 45.70) รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 39.10) และมีอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 8.70) ตามลำดับ

สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งสมรสแล้ว (ร้อยละ 58.70) รองลงมายังเป็น โสด (ร้อยละ 34.80) และหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ (ร้อยละ 4.30) ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (ร้อยละ 34.80) รองลงมามีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 23.90) และระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 17.40) ตามลำดับ

ศาสนาที่นับถือ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.70) รองลงมานับถือศาสนาคริสต์และอิสลามในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 2.20)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย (ร้อยละ 67.40) รองลงมาเป็นอื่นๆ เช่น เป็นนักศึกษา พ่อบ้าน-แม่บ้าน และไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร (ร้อยละ 17.40) และเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 8.70) ตามลำดับ

อาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด (ร้อยละ 32.60) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดคือ ขายสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน (ร้อยละ 21.70) และบริการอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 15.20) ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 13,991.30 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 1,600 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 125,000 บาท ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 34.80) รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 26.10) ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดคือ 8 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 45.70) รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน (ร้อยละ 28.30) และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 2 คน (ร้อยละ 15.20) ตามลำดับ

ลักษณะครอบครัว ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.80) มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

ภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 71.70) เป็นคนเกาะเกร็ดโดยกำเนิด นอกจากนี้ได้ย้ายมาจากจังหวัดอื่น โดยกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 84.60) ย้ายมาจากภาคกลาง รองลงมา ย้ายมาจากภาคตะวันตกและภาคใต้ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 7.70) ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 33.04 ปี โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุดคือ 1 ปี และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงสุดคือ 78 ปี ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 21-40 ปี (ร้อยละ 39.10) รองลงมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 30.40) และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 41-60 ปี (ร้อยละ 21.70) ตามลำดับ

เชื้อสาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีเชื้อสายเป็นคนไทย (ร้อยละ 82.60) รองลงมา มีเชื้อสายมอญ (ร้อยละ 10.90) และมีเชื้อสายไทยผสมมอญ (ร้อยละ6.50) ตามลำดับ

การดำรงตำแหน่งในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกในหมู่บ้าน (ร้อยละ 78.30) รองลงมาเป็นผู้ในกลุ่ม/ชมรม/สมาคมในหมู่บ้าน และเป็นคนนอกพื้นที่ที่เข้ามาค้าขายในชุมชน เกาะเกร็ด ในอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 6.50) นอกจากนี้ ดำรงตำแหน่งเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 4.30) ตามลำดับ

การเป็นสมาชิกองค์กร/ชมรม/กลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งไม่ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อเป็นสมาชิกขององค์กร/ชมรม/กลุ่มกิจกรรมใดๆ ภายในชุมชน (ร้อยละ 78.30) ส่วนที่เหลือได้เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปประดิษฐ์ (ร้อยละ 36.40) รองลงมาเป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 18.20) ในขณะเดียวกันได้เป็นสมาชิกกลุ่มบาติก กลุ่มจักรสาน ชมรมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดยั่งยืน และกลุ่มสายใยรัก ในอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 9.10)

ทั้งนี้ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 46 คนนั้น มีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล (n = 46)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	37.00
หญิง	29	63.00
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	3	6.50
21 - 40 ปี	21	45.70
41 - 60 ปี	18	39.10
มากกว่า 60 ปี	4	8.70
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 40.46 ปี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 13.85 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 17 ปี ค่าสูงสุด (max) = 78 ปี		
สถานภาพการสมรส		
โสด	16	34.80
สมรส	27	58.70
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	2	4.30
หม้าย	1	2.20

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล (n = 46)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	8	17.40
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	10.90
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	16	34.80
อนุปริญญา / ปวส.	4	8.70
ปริญญาตรี	11	23.90
สูงกว่าปริญญาตรี	2	4.30
นับถือศาสนา		
พุทธ	44	95.7
คริสต์	1	2.20
อิสลาม	1	2.20
อาชีพหลัก		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	8.70
พนักงานบริษัทเอกชน	2	4.30
เกษตรกร / ทำการประมง	1	2.20
ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	31	67.40
อื่นๆ (ว่างงาน/นักศึกษา/แม่บ้าน)	8	17.40
ธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่ทำเป็นอาชีพเสริม		
ไม่ประกอบอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยว	15	32.60
ผู้สาคิตเครื่องบินคินเผา / สาคิตการทาคินมหวาน	2	4.30
บริการอาหารและเครื่องคั้ม	7	15.20
ขายสินคาค้าของทึระลึก / พลิตภันคั้ชุมชน	10	21.70
บริการทึพคั้แบบโฮมสเตย์	2	4.30
จับจักรยานยนคั้รับจ้าง	6	13.00
บริการให้เช่ารถจักรยาน	1	2.20
นวดแผนไทย	1	2.20
จิตรกรรม (การวาดภาพ)	1	2.20
ทาคินสวน	1	2.20

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล (n = 46)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	12	26.10
5,001 - 10,000 บาท	16	34.80
10,001 - 15,000 บาท	12	26.10
มากกว่า 15,000 บาท	6	13.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 13,991.30 บาท ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 19,350.43 บาท		
ค่าต่ำสุด (min) = 1,600 บาท ค่าสูงสุด (max) = 125,000 บาท		
สมาชิกในครัวเรือน		
ไม่เกิน 2 คน	7	15.20
3 - 4 คน	21	45.70
5 - 6 คน	13	28.30
มากกว่า 6 คน	5	10.90
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.30 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.67 คน		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 คน ค่าสูงสุด (max) = 8 คน		
ลักษณะครอบครัว		
อยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว	45	97.80
อยู่กันหลายครอบครัว	1	2.20
ภูมิลำเนา		
เป็นคนเกาะเกร็ดโดยกำเนิด	33	71.70
ย้ายมาจากถิ่นอื่น	13	28.30
ย้ายมาจากจังหวัด (n = 13)		
ภาคกลาง	11	84.60
ภาคตะวันตก	1	7.70
ภาคใต้	1	7.70
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด		
ไม่เกิน 20 ปี	14	30.40
21 - 40 ปี	18	39.10
41 - 60 ปี	10	21.70
มากกว่า 60 ปี	4	8.70
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 33.04 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 19.40 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 ปี ค่าสูงสุด (max) = 78 ปี		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล (n = 46)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>เชื้อสาย</u>		
ไทย	38	82.60
มอญ	5	10.90
ไทย - มอญ	3	6.50
<u>การดำรงตำแหน่งในชุมชน</u>		
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	2	4.30
สมาชิก อบต.	1	2.20
ผู้นำกลุ่ม / ชมรม / สมาคมในหมู่บ้าน	3	6.50
คณะกรรมการหมู่บ้าน	1	2.20
สมาชิกในหมู่บ้าน	36	78.30
คนนอกพื้นที่	3	6.50
<u>เป็นสมาชิกองค์กร/ชมรม/กลุ่มกิจกรรมในชุมชน</u>		
เป็น	10	21.70
ไม่เป็น	36	78.30
<u>องค์กร/ชมรม/กลุ่มกิจกรรมในชุมชนที่เป็นสมาชิก (n = 10)</u>		
กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปประดิษฐ์	4	36.40
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	3	18.20
กลุ่มผ้าบาติก	1	9.10
กลุ่มจักสาน	1	9.10
ชมรมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดยั่งยืน	1	9.10
กลุ่มสายใยรัก	1	9.10

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ได้แก่ สื่อและความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด ความต้องการทำธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในชุมชนเกาะเกร็ด และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และการบริการการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดต่อไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เคยได้รับเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ่อยที่สุด จากการเข้าประชุม อบต./ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 28.30) ในขณะเดียวกัน สื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอื่นๆ ครั้ง จากรายการโทรทัศน์ (ร้อยละ 76.10) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลยคือ จากรายการวิทยุ และจากนิตยสาร/วารสาร/จุลสารในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 58.70) ตามลำดับ

สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เคยได้รับเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ่อยที่สุด จากเสียงตามสายของชุมชน (ร้อยละ 45.70) ในขณะเดียวกัน สื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นๆ ครั้ง จากรายการโทรทัศน์ (ร้อยละ 76.10) เช่นกัน ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเลยคือ จากรายการวิทยุ และจากนิตยสาร/วารสาร/จุลสาร ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 56.50) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สื่อหรือแหล่งข้อมูลข่าวสาร	ความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					
	เกือบทุกวัน		นานๆ ครั้ง		ไม่เคยเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>เกี่ยวกับการท่องเที่ยว</u>						
1. รายการโทรทัศน์	10	21.70	35	76.10	1	2.20
2. รายการวิทยุ	4	8.70	15	32.60	27	58.70
3. หนังสือพิมพ์	6	13.00	22	47.80	18	39.10
4. นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร	5	10.90	14	30.40	27	58.70
5. ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ/ใบปลิว	5	10.90	18	39.10	23	50.00
6. เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	7	15.20	29	63.00	10	21.70
7. กลุ่ม/สมาคม/ชมรมต่างๆ	5	10.90	17	37.00	24	52.20
8. เสียงตามสายของชุมชน	3	6.50	22	47.80	21	45.70
9. การเข้าร่วมประชุมอบต./ผู้ใหญ่บ้าน	13	28.30	23	50.00	10	21.70
<u>เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน</u>						
1. รายการโทรทัศน์	3	6.50	35	76.10	8	17.40
2. รายการวิทยุ	5	10.90	15	32.60	26	56.50
3. หนังสือพิมพ์	5	10.90	20	43.50	5	10.90
4. นิตยสาร/วารสาร/จุลสาร	2	4.30	18	39.10	26	56.50
5. ป้ายประชาสัมพันธ์/แผ่นพับ/ใบปลิว	4	8.70	21	45.70	21	45.70
6. ญาติพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว/เพื่อน	6	13.00	32	69.60	8	17.40
7. เจ้าหน้าที่รัฐ/ททท.	2	4.30	24	52.20	20	43.50
8. กลุ่ม/สมาคม/ชมรมต่างๆ	3	6.50	26	56.50	17	37.00
9. เสียงตามสายของชุมชน	21	45.70	19	41.30	6	13.00
10. การเข้าร่วมประชุมอบต./ผู้ใหญ่บ้าน	3	6.50	26	56.50	17	37.00

ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งมีความพึงพอใจภาพรวมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.80) รองลงมา มีความพึงพอใจในระดับน้อย (ร้อยละ 28.30) และมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 13.00) ตามลำดับ

ความต้องการทำธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งต้องการทำธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการของเกาะเกร็ดเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 45.70) และต้องการทำเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 43.50) ในอัตราส่วนที่เท่าเทียมกัน

ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดให้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.80) ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลเกาะเกร็ดให้ดีขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจและความต้องการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ให้ข้อมูล (n = 359)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด		
พึงพอใจมากที่สุด	3	6.50
พึงพอใจมาก	2	4.30
พึงพอใจปานกลาง	22	47.80
พึงพอใจน้อย	13	28.30
พึงพอใจน้อยที่สุด	6	13.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.99		
ความต้องการในการทำธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการของเกาะเกร็ด		
ไม่ต้องการ	5	10.90
ต้องการทำเป็นอาชีพหลัก	20	43.50
ต้องการทำเป็นอาชีพเสริม	21	45.70
ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดให้ดีขึ้น		
ไม่ต้องการ	1	2.20
ต้องการ	45	97.80

สถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดคือ แหล่งเตาเผาโบราณ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.06) รองลงมาคือเส้นทางจับจ่ายซื้อสินค้าของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.24) และวัดปรมัยยิกาวาส (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.23) ตามลำดับ ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อยที่สุดที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดคือคลองขนมหวาน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

สถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความสำคัญ
1. แหล่งเตาเผาโบราณ	4.67	0.52	มากที่สุด
2. เส้นทางจับจ่ายซื้อสินค้าของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน	4.24	0.97	มากที่สุด
3. วัดปรมัยยิกาวาส เช่น พระมหารามัญเจดีย์ พระเจดีย์มฤดาภิเศกจิตรกรรมฝาผนัง ภาพวิถีชีวิตชาวมอญในอดีต พิพิธภัณฑ์วัดปรมัยยิกาวาส	4.23	0.79	มากที่สุด
4. วัดฉิมพลีหรือวัดป่าฝ้าย เช่น เจดีย์ทรงมอญ พระประธานสมัยสุโขทัย เป็นต้น	4.15	0.73	มาก
5. วัดเสนาททองหรือเพ็ญชะลัด เช่น เจดีย์เก้ายอดทรงอยุธยา เป็นต้น	4.13	0.81	มาก
6. วัดศาลากุล เช่น เครื่องมุก เครื่องแก้ว และหีบศพมุก เป็นต้น	4.04	0.94	มาก
7. ศูนย์เครื่องปั้นดินเผา (กวนอาม่าน) เช่น พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่แกะสลักลวดลายมอญรุ่นเก่าและการสาธิตปั้นเครื่องปั้นดินเผา	4.02	0.80	มาก
8. สวนผลไม้	4.00	0.97	มาก
9. วัดไผ่ล้อม เช่น พระอุโบสถ และเจดีย์ทรงมอญ เป็นต้น	3.93	0.80	มาก
10. วัดป่าเลไลย์ เช่น บานประตูเขียนลายทองรดน้ำรูปเชี้ยววง เป็นต้น	3.87	1.00	มาก
11. คลองขนมหวาน	3.74	0.98	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	4.24	0.56	มากที่สุด

ระดับความสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญมากที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญมาก	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญปานกลาง	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญน้อย	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80

กิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ซึ่งกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดคือการจำหน่ายซื้อสินค้าหรือของที่ระลึก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.32) รองลงมาคือการทำบุญหรือสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนสถานต่างๆ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26) และเที่ยวชมการสาธิตต่างๆ เช่น การปั้นเครื่องปั้นดินเผา การทำขนมหวาน และการทำของที่ระลึก เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อยที่สุด ที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด คือการเป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับความสำคัญของกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

กิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนา	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
	($\bar{X}$)	(SD)	ความสำคัญ
1. จักรยานเที่ยวรอบเกาะ	3.39	1.08	มาก
2. นั่งเรือชมวิวทิวทัศน์รอบเกาะ	3.63	0.95	มาก
3. จำหน่ายซื้อสินค้า/ของที่ระลึก	4.32	0.76	มากที่สุด
4. ทำบุญ/ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนสถาน	4.26	0.80	มากที่สุด
5. ปิกนิก/รับประทานอาหารท้องถิ่น	3.78	0.84	มาก
6. ชมการสาธิตการปั้นเครื่องปั้นดินเผา การทำขนมหวาน การทำของที่ระลึก เป็นต้น	4.04	0.82	มาก
7. การพักผ่อนแบบโฮมสเตย์	3.46	0.98	มาก
8. เป็นคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	3.37	1.12	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.78	0.52	มาก

ระดับความสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญมากที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญมาก	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญปานกลาง	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญน้อย	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60
	ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดในระดับสูง (ร้อยละ 54.30) และรองลงมามีความรู้ในระดับ ปานกลาง(ร้อยละ 45.70) โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดต่ำสุดคือ 7 คะแนน และมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดสูงสุดคือ 19 คะแนน และ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้ในระดับต่ำ (0 - 6 คะแนน)	0	0.00
มีความรู้ในระดับปานกลาง (7 - 13 คะแนน)	21	45.70
มีความรู้ในระดับสูง (14 - 30 คะแนน)	25	54.30
ค่าต่ำสุด = 7 คะแนน		
ค่าสูงสุด = 19 คะแนน		

ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด หากพิจารณาผลการวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดว่า เกาะเกร็ดตั้งอยู่ในจังหวัด ปทุมธานี (ร้อยละ 93.00) รองลงมาได้แก่ บ้านท่าน้ำหลวง เป็นหนึ่งในเจ็ดหมู่บ้านของตำบลเกาะเกร็ด (ร้อยละ 91.30) และศูนย์เครื่องปั้นดินเผาหรือพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กวนอาม่าน” (ร้อยละ 82.60) ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าครึ่งมีความรู้เกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดว่า เกาะเกร็ดเป็นที่ตั้งของชุมชนเชื้อสายมอญมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย (ร้อยละ 43.50) และในบรรดาอ่างสระพุดประ โยชน์ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาของชาวเกาะเกร็ด อ่างที่มี ขนาดใหญ่ที่สุดเรียกว่า “อ่างกะเทิน” (ร้อยละ 32.60) ตามลำดับ

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถือเป็นหัวใจหรือองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ร้อยละ 95.70) รองลงมาได้แก่ รอยยิ้มและอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น ถือเป็นทรัพยากร

การท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน (ร้อยละ 91.30) และบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ถือเป็นกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนรูปแบบหนึ่ง (ร้อยละ 87.00) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อคำถาม	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด				
1. เกาะเกร็ดตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี	43	93.00	3	6.50
2. บ้านทำน้ำหลวง เป็นหนึ่งในเจ็ดหมู่บ้านของตำบลเกาะเกร็ด	42	91.30	4	8.70
3. ศูนย์เครื่องปั้นดินเผาหรือพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กวนอาม่าน”	38	82.60	8	17.40
4. การเดินทางมายังเกาะเกร็ด สามารถเดินทางด้วยรถยนต์มาถึงปากเกร็ด และลงเรือข้ามฟากที่ทำน้ำวัดสนามเหนือ ได้ที่เดียวเท่านั้น	35	76.10	11	23.90
5. ของสำคัญในวัดปรมัยยิกาวาส คือพระไตรปิฎกอักษรรามัญฉบับหลวง และเป็นฉบับเดียวในประเทศไทย	34	73.90	12	26.10
6. ชื่อ “เกาะเกร็ด” มีที่มาจากคำว่า “เตร็ด” หมายถึงลำน้ำเล็กลัดเชื่อมลำน้ำใหญ่สายเดียวกัน	31	67.40	15	32.60
7. ทองหยอดเป็นขนมหวานที่ได้รับการสืบทอดมาจากชาวโปตุเกส ซึ่งเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา	27	58.70	19	41.30
8. เกาะเกร็ดเป็นเกาะกลางลำน้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นเกาะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ	25	54.30	21	45.70
9. เกาะเกร็ดเป็นที่ตั้งของชุมชนเชื้อสายมอญมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย	20	43.50	26	56.50
10. ในบรรดาอ่างสระพุดประ โยชน์ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาของชาวเกาะเกร็ด อ่างที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเรียกว่า “อ่างกะเทิน”	15	32.60	31	67.40

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน</u>				
1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ถือเป็นหัวใจหรือองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	44	95.70	2	4.30
2. รอยยิ้มและอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน	42	91.30	4	8.70
3. บ้านพักแบบโฮมสเตย์ ถือเป็นกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนรูปแบบหนึ่ง	40	87.00	6	13.00
4. ควรมีการส่งเสริมให้นักลงทุนจากภายนอกเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากมีความรู้ความสามารถและมีเงินทุนในการดำเนินการ	31	67.40	15	32.60
5. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องคำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด	31	67.40	15	32.60
6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นได้แต่เฉพาะในชุมชนที่มีชนกลุ่มน้อยหรือชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ เท่านั้น	30	65.20	16	34.80
7. การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ควรมีมาตรฐานเดียวกันทั้งชุมชน โดยยึดตามข้อตกลงของชุมชน และภายใต้มาตรฐานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	30	65.00	16	34.80
8. นักท่องเที่ยวควรปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าคนในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยว	28	60.90	18	39.10
9. หลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน รายได้จากการท่องเที่ยวจะเป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น แต่จะไม่ใช่ว่ารายได้ของคนในชุมชน	26	56.50	20	43.50
10. มัคคุเทศก์ของบริษัทนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนย่อมมีความรู้ในการนำชมท้องถิ่นมากกว่าคนท้องถิ่นเนื่องจากมีบัตรประกอบอาชีพมัคคุเทศก์	25	54.30	21	45.70

ตอนที่ 4 ทักษะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมทั้งหมด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.42) โดยมีทัศนคติทางบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52) และต่อการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43) แต่ในขณะเดียวกัน กลับมีทัศนคติแบบกลางๆ คือ ไม่บวกและไม่ลบต่อผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.27) ทั้งนี้ หากพิจารณาเป็นรายปัจจัย ได้รับผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางบวกมากๆ ต่อประเด็นที่ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดการฟื้นฟู ถิ่นทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20) ในทำนองเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อประเด็นที่ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กับคนในชุมชนท้องถิ่น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20) รองลงมาคือการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน และลดการย้ายถิ่นและการตั้งถิ่นฐานภายนอกชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20) และการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20) ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติแบบกลางๆ ต่อประเด็นที่ว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดความวุ่นวายและไม่สงบ เนื่องจากการรบกวนของบุคคลภายนอก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.30) รองลงมาคือการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดปัญหาและผลกระทบเพิ่มมากขึ้น เช่น ปัญหาขยะ ยาเสพติด ลักทรัพย์ วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนแปลง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.98) และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้คนในชุมชนแก่งแย่งกันขายสินค้า และทำให้ชุมชนแตกความสามัคคีในที่สุด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.85) ตามลำดับ แต่กลุ่มตัวอย่างกลับมีทัศนคติทางลบหรือไม่เห็นด้วยในประเด็นเดียวเท่านั้นคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเสมือนการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อดึงดูดและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.43)

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางบวกมากๆ ใน 2 ประเด็นคือ การรักษากฎระเบียบและข้อบังคับในการรักษาความสะอาด รวมถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างเคร่งครัด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.30) และการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการกระจายผลประโยชน์แก่คนในชุมชนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.28) ในทำนองเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อประเด็นที่ว่า คนในชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดค่าบริการ รวมถึงกฎระเบียบและมาตรการต่างๆ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04) รองลงมาคือประเด็น หากมี

โอกาสหรือเวลาว่างพอ ท่านเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทันที เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวของมีประโยชน์และน่าสนใจ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02) และการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชนต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.91) ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติแบบกลางๆ ต่อประเด็นที่ว่า การเข้าร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ทำให้งานล่าช้าและเสียเวลา ดังนั้นควรเป็นหน้าที่ของ ผู้นำชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.15) และในประเด็นที่ว่า มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมาย ชุมชน ควรมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อของและจ่ายทิปให้ จำนวนมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.87) แต่กลุ่มตัวอย่างกลับมีทัศนคติทางลบหรือไม่เห็นด้วยใน 2 ประเด็นคือ ท่านรู้สึกอึดอัดและคับข้องใจมาก เมื่อถูกนักท่องเที่ยววิจารณ์การบริการของท่าน ทั้งๆ ที่ท่านตั้งใจให้บริการอย่างเต็มที่แล้ว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.26) และประเด็นที่ว่าท่านเป็นคนหนึ่ง ที่มีความภาคภูมิใจในการสื่อความหมายหรือบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนให้กับคนภายนอก ได้รับความรู้ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.91)

ทัศนคติต่อผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติใน 2 ทิศทางตรงกันข้ามกันคือ มีเพียงทัศนคติที่เป็นทางบวกและทางลบเท่านั้น กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางบวกต่อประเด็นที่ว่า ท่านชอบทำงานหรือร่วมกิจกรรมการพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชนกับผู้นำชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.72) รองลงมาคือประเด็น ผู้นำชุมชน สามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้เป็น อย่างดี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.65) และผู้นำชุมชนมีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ แต่ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างกลับมีทัศนคติทางลบหรือไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า ท่านคิดว่าผู้นำชุมชน มีความรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือเอกชนภายนอก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.65) และประเด็นที่ว่า ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ของชุมชนมากกว่าผู้นำชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.28)

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามทัศนคติต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ข้อความ	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ทัศนคติ
ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน			
1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนเกิดการฟื้นฟู ถิ่นพื้ทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้	4.52	0.62	บวกมาก
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กับคนในชุมชนท้องถิ่น	4.20	0.65	บวก
3. การท่องเที่ยวช่วยสร้างงานและรายได้แก่คนในชุมชน และลดการย้ายถิ่นและการตั้งถิ่นฐานภายนอกชุมชน	4.09	0.72	บวก
4. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ	3.74	0.83	บวก
5. ผลของการจัดการท่องเที่ยว ทำให้สภาพของชุมชนมีความเจริญ เป็นระเบียบ ปลอดภัย สะอาด และน่าอยู่มากขึ้น	3.65	0.92	บวก
6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมแบบจอมพลอมและไม่ใช่ของจริง	3.47	1.11	บวก
7. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดความวุ่นวายและไม่สงบ เนื่องจากการรบกวนของบุคคลภายนอก	3.30	1.05	กลางๆ
8. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดปัญหาและผลกระทบเพิ่มมากขึ้น เช่น ปัญหาขยะ ยาเสพติด ลักทรัพย์ วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนแปลง	2.98	1.04	กลางๆ
9. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้คนในชุมชน แกร่งแย่งกันขายสินค้า และทำให้ชุมชนแตกความสามัคคีในที่สุด	2.85	1.03	กลางๆ
10. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเสมือนการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อดึงดูดและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น	2.43	1.05	ลบ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.52	0.44	ทางบวก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ทัศนคติ
ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน			
1. การรักษากฎระเบียบและข้อบังคับในการรักษาความสะอาด รวมถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างเคร่งครัด	4.30	0.73	บวกมาก
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการกระจายผลประโยชน์แก่คนในชุมชนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม	4.28	0.69	บวกมาก
3. คนในชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดค่าบริการ รวมถึงกฎระเบียบและมาตรการต่างๆ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว	4.04	0.87	บวก
4. หากมีโอกาสหรือเวลาว่างพอ ท่านเต็มใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทันที เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวของมีประโยชน์และน่าสนใจ	4.02	0.71	บวก
5. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชน	3.91	0.89	บวก
6. ไม่เห็นมีความจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน เนื่องจากทำให้สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณ	3.57	1.11	บวก
7. การเข้าร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ทำให้งานล่าช้า และเสียเวลา ดังนั้น ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน	3.15	1.25	กลางๆ
8. มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายชุมชน ควรมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวใจให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อของ และจ่ายทิปให้จำนวนมากๆ	2.87	1.05	กลางๆ
9. ท่านรู้สึกอึดอัดและคับข้องใจมาก เมื่อถูกนักท่องเที่ยววิจารณ์การบริการของท่าน ทั้งๆ ที่ท่านตั้งใจให้บริการอย่างเต็มที่แล้ว	2.26	0.93	ลบ
10. ท่านเป็นคนหนึ่งที่มีความภาคภูมิใจในการสื่อความหมายหรือบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนให้กับคนภายนอกได้รับรู้	1.91	0.76	ลบ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.43	0.37	ทางบวก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อความ		ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ทัศนคติ
ทัศนคติต่อผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน				
1. ท่านชอบทำงานหรือร่วมกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนกับผู้นำชุมชน		3.72	0.72	บวก
2. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้เป็นอย่างดี		3.65	0.97	บวก
3. ผู้นำชุมชนมีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ		3.57	1.07	บวก
4. ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน		3.48	1.05	บวก
5. ผู้นำชุมชนสามารถกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวแก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง		3.46	1.13	บวก
6. ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้		3.39	1.04	บวก
7. ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนน้อยกว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือเอกชนภายนอก		2.65	1.08	ลบ
8. ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากกว่าผู้นำชุมชน		2.28	0.86	ลบ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม		3.27	0.51	กลางๆ
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.42	0.29	ทางบวก
ระดับทัศนคติ				
ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดีมาก/ทางบวกมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00		
ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติที่ดี/ทางบวก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20		
ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติกลางๆ		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40		
ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติไม่ดี/ทางลบ		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60		
ผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติไม่ดีมาก/ทางลบมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80		

ตอนที่ 5 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมมากในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนของเกาะเกร็ดในภาพรวมทั้งหมด 4 ขั้นตอน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43) โดยมีส่วนร่วมระดับมากใน 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.53) และขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52) ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลางใน 2 ขั้นตอนเช่นกันคือ ในขั้นตอนที่ 2 การวางแผนจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.31) และในขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.40) ทั้งนี้ หากพิจารณาในแต่ละขั้นตอน พบว่า

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับมากในทุกกิจกรรม ได้แก่ การร่วมค้นหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.59) การร่วมพิจารณาสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.57) การตัดสินใจเข้าร่วมจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.54) และการร่วมประเมินศักยภาพและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนจัดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับมากใน 3 กิจกรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52) รองลงมาคือการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมจัดทำแผนจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.48) และการร่วมวางแผนจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.46) ตามลำดับ สำหรับกิจกรรมอื่นๆ ที่เหลือ กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37) รองลงมาคือ การร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.24) การร่วมวางแผนและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.20) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับมากในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และการรักษาสิ่งแวดล้อม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) รองลงมาคือ การร่วมต้อนรับและการให้บริการนักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80) และการร่วมประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ สำหรับกิจกรรมอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.39) รองลงมาคือ การร่วมรับและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.33) และการร่วมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและสังคมภายนอก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.33) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับมากใน 2 กิจกรรมคือ การร่วมประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50) และการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.48) ส่วนในอีก 2 กิจกรรมที่เหลือ กลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) การรายงานข้อมูลการประเมินผลที่เกิดขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.26)

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

ขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการมีส่วนร่วม
ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา			
1. การร่วมกันหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน	3.59	1.15	มาก
2. การร่วมพิจารณาสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.57	1.17	มาก
3. การตัดสินใจเข้าร่วมเพื่อจัดการท่องเที่ยว	3.54	0.98	มาก
4. การร่วมประเมินศักยภาพและข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยว	3.43	1.07	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.53	0.99	มาก
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนจัดการท่องเที่ยว			
1. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว	3.52	0.98	มาก
2. การชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมจัดทำแผนจัดการท่องเที่ยว	3.48	1.11	มาก
3. การร่วมวางแผนจัดการท่องเที่ยว	3.46	1.07	มาก
4. การร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการท่องเที่ยว	3.37	1.06	ปานกลาง
5. การร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	3.24	0.95	ปานกลาง
6. การร่วมวางแผนและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.20	1.17	ปานกลาง
7. การร่วมตั้งกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการท่องเที่ยว	3.20	1.07	ปานกลาง
8. การเสนอตัวท่านเพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว	3.04	1.07	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.31	0.90	ปานกลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด		ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับการมีส่วนร่วม
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการจัดการท่องเที่ยว				
1. การร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และการรักษาสิ่งแวดล้อม		3.85	0.79	มาก
2. การร่วมต้อนรับและการให้บริการนักท่องเที่ยว		3.80	0.88	มาก
3. การร่วมประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว		3.59	0.88	มาก
4. การร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยว		3.48	0.91	มาก
5. การร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว		3.41	1.09	มาก
6. การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว		3.39	1.00	ปานกลาง
7. การร่วมรับและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว		3.33	0.92	ปานกลาง
8. การร่วมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน และสังคมภายนอก		3.33	0.99	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม		3.52	0.69	มาก
ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว				
1. การร่วมประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลที่เกิดขึ้น		3.50	1.15	มาก
2. การร่วมวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น		3.48	1.11	มาก
3. การร่วมหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงการท่องเที่ยว		3.35	1.10	ปานกลาง
3. การรายงานข้อมูลการประเมินผลที่เกิดขึ้น		3.26	1.02	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม		3.40	0.94	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน		3.43	0.78	มาก
ระดับการมีส่วนร่วม				
ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมมากที่สุด		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00		
ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20		
ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมปานกลาง		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40		
ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมน้อย		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60		
ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมน้อยที่สุด		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80		

ตอนที่ 6 ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเกี่ยวกับระดับศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดอยู่ในระดับสูง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.60) โดยมีศักยภาพสูงใน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02) ด้านการจัดกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.55) และด้านการตลาดและเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.54) ส่วนด้านการบริหารจัดการในภาพรวมทั่วไป พบว่า มีศักยภาพในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.30) ซึ่งหากพิจารณาระดับศักยภาพในแต่ละด้าน พบว่า

ศักยภาพด้านการจัดการพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพสูงมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26) ในขณะเดียวกัน เกาะเกร็ดมีศักยภาพสูงในเรื่องธรรมาศัยไมตรีและการต้อนรับของคนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.13) รองลงมาคือ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11) และชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้าง โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และมอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.07) ตามลำดับ

ศักยภาพด้านการจัดการกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพสูงในการจัดการด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.07) รองลงมาคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การท่องเที่ยวระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาเยือนจากภายนอก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.87) และชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมและดำเนินการท่องเที่ยวเองได้ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพในระดับปานกลางเกี่ยวกับการจัดวางผังของร้านค้า/ของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่มอย่างเป็นระบบและเหมาะสม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) รองลงมาคือ การกำหนดกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติเพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.24) และระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ม้านั่ง ห้องน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.11) ตามลำดับ

ศักยภาพด้านการจัดการตลาดและเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพสูงในทุกด้าน ได้แก่ การให้ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.61) รองลงมาคือ การประสานงานและสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับหน่วยงานและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจากภายนอก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.54) และมีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนใกล้เคียง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.48) ตามลำดับ

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการในภาพรวมทั่วไป กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพสูงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.52) รองลงมาคือ การรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.46) และการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เกาะเกร็ดมีศักยภาพในระดับปานกลางในการจัดการเกี่ยวกับการจัดทำกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันของคนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) รองลงมาคือ ความสามารถในการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.22) และมาตรการในการเฝ้าระวัง การติดตามและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.20) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกาะเกร็ดดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับศักยภาพ
ศักยภาพด้านพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว			
1. เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	4.26	0.74	สูงมาก
2. อธิษาศัยไมตรีและการต้อนรับของคนในชุมชน	4.13	0.69	สูง
3. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน	4.11	0.60	สูง
4. ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และมอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว	4.07	0.77	สูง
5. ทักษะ/ความสวยงามของภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวและโดยรอบ	3.98	0.68	สูง
6. บริบทพื้นที่และสภาพทั่วไปของพื้นที่เหมาะสมต่อการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.96	0.79	สูง
7. การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย	3.83	0.77	สูง
8. ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต	3.83	0.77	สูง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	4.02	0.48	สูง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ศักยภาพ
ศักยภาพด้านกิจกรรมและการบริการ			
1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย เช่น การสาธิตการปั้นเครื่องปั้นดินเผา/การทำขนมหวาน/การทำสินค้าของที่ระลึก/ท่องเที่ยวชมรอบเกาะ ปั่นจักรยานเที่ยวรอบเกาะ ซื้อของสินค้า/ของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำบุญ/สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพักแรมแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น	4.07	0.71	สูง
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การท่องเที่ยวระหว่างคนในชุมชน กับผู้มาเยือนจากภายนอก	3.87	0.78	สูง
3. ชุมชนสามารถออกแบบกิจกรรมและดำเนินการท่องเที่ยวเองได้	3.83	0.80	สูง
4. ความเหมาะสมของช่วงเวลาในการให้บริการการท่องเที่ยว	3.70	0.97	สูง
5. คุณภาพและราคาสินค้าของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ชุมชน	3.48	0.89	สูง
6. ความรู้และความสามารถของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ที่สามารถสื่อความหมายและถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ	3.46	0.86	สูง
7. ความเหมาะสมในการจัดระบบบริการเรือข้ามฟากมายังเกาะเกร็ด	3.43	1.11	สูง
8. การจัดวางผังของร้านค้า/ของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม อย่างเป็นระบบและเหมาะสม	3.35	1.06	ปานกลาง
9. การกำหนดกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติ เพื่อควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	3.24	0.87	ปานกลาง
10. ระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ม้านั่ง ห้องน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สาธารณะ	3.11	1.18	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.55	0.62	สูง
ศักยภาพด้านการตลาดและเครือข่ายการท่องเที่ยว			
1. การให้ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด	3.61	0.80	สูง
2. มีการประสานงานและสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว กับหน่วยงานและผู้ประกอบการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากภายนอก	3.54	0.91	สูง
3. มีการจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนอื่นๆ ใกล้เคียง	3.48	0.96	สูง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.54	0.77	สูง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด		ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ ศักยภาพ
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ				
1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน		3.52	0.89	สูง
2. การรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยว		3.46	0.96	สูง
3. ภาวะผู้นำของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว		3.43	0.98	สูง
4. ประสิทธิภาพของระบบการกำจัดขยะและมลพิษ รวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมโดยรอบของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว		3.41	1.11	สูง
5. การจัดทำกฎระเบียบและกติกาในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันของคนในชุมชน		3.35	0.77	ปานกลาง
6. ความสามารถในการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง		3.22	0.99	ปานกลาง
7. มาตรการในการเฝ้าระวัง การติดตามและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน		3.20	0.86	ปานกลาง
8. ระบบป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ป้ายบอกทิศทาง ป้ายประวัติสถานที่ ป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเหมาะสม		3.13	1.07	ปานกลาง
9. มาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความแออัดและส่งผลกระทบต่อการทำลายแหล่งท่องเที่ยว		3.07	1.10	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม		3.30	0.71	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน		3.60	0.50	สูง
ระดับศักยภาพ				
มีศักยภาพสูงมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00		
มีศักยภาพสูง		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20		
มีศักยภาพปานกลาง		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40		
มีศักยภาพต่ำ		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60		
มีศักยภาพต่ำมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80		

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดยังไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นองค์กร อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง และรวมตัวเพื่อทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำและประชาชน
2. ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทอันเป็นต้นแบบและเป็นแกนนำในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างจริงจัง
3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการล่องเรือรอบเกาะเกร็ดที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย หรือเป็นผู้รับจ้างล่องเรือทั่วไปในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน
4. ร้านค้าและร้านขายสินค้าของที่ระลึกบริเวณรอบๆ วัดปรมัยยิกาวาส ยังไม่มีความเป็นระบบและระเบียบเพียงพอ คู่มือตลาดนัด อาจส่งผลต่อความสวยงามและความน่าเลื่อมใสของวัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งมีฐานะเป็นวัดหลวงได้
5. ควรกำหนดมาตรการ กฎระเบียบ และข้อปฏิบัติการขายสินค้าของที่ระลึกร่วมกัน เช่น ราคาสินค้าที่เป็นธรรมที่ป้องกันการขายสินค้าตัดราคา การจัดวางตำแหน่งร้านค้าหรือแผงสินค้าที่เกินออกมาจากเส้นทางตามที่ อบต. กำหนดไว้ เพื่อไม่ให้เกิดการแออัดในการเดินจับจ่ายสินค้า
6. ควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยว และการบริการที่ได้มาตรฐานแก่ผู้ประกอบการ พ่อค้า-แม่ค้า ที่เป็นคนนอกพื้นที่และเข้ามาประกอบการในเกาะเกร็ด
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ท่องเที่ยวได้ทั้งเกาะ เช่น จัดกิจกรรมและสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้รอบเกาะ เพื่อช่วยลดความแออัดที่เกิดจากความนิยมท่องเที่ยวในจุดๆ เดียว
8. ปรับปรุงระบบการกำจัดขยะให้มีความทั่วถึงและทุกวัน
9. ควรมีการติดตั้งตู้โทรศัพท์และตู้เอทีเอ็ม (ATM) เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนภายในพื้นที่
10. ควรขยายเส้นทางเดินจับจ่ายซื้อสินค้าของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น
11. ควรมีห้องน้ำและสถานที่นั่งพักผ่อนให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
12. ควรมีการจัดระเบียบเกี่ยวกับกิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวรอบเกาะให้เหมาะสมกับเส้นทางและสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ห้ามนำปั่นจักรยานเข้ามาในเส้นทางเดินจับจ่ายซื้อสินค้าของที่ระลึกของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้เกิดความแออัดและเกิดความขัดแย้งในการประกอบกิจกรรมได้

ผลการศึกษาลำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3

ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่องานกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อระบุความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่องานกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้แบ่งผลการศึกษาดังออกเป็น 5 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว
- ตอนที่ 2 รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และที่อาศัยในปัจจุบัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 33)

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 30.25 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 15 ปี และมีอายุสูงสุด 75 ปี ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 21-40 ปี (ร้อยละ 64.30) รองลงมา มีอายุไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 20.50) และมีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 13.30) ตามลำดับ

สถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งยังเป็นโสด (ร้อยละ 66.30) รองลงมา สมรสแล้ว (ร้อยละ 30) และหย่าร้าง/แยกกันอยู่ (ร้อยละ 2.30) ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 49.80) รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. (ร้อยละ 18.50) และมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 10.00) ตามลำดับ

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทส่วนตัว (ร้อยละ 36.80) รองลงมาเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 28.50) และเป็นข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 11.30) ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 17,020.33 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 500 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 500,000 บาท ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 38) รองลงมา

มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 22.50) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (ร้อยละ 17) ตามลำดับ

ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมาจากภาคกลาง (ร้อยละ 90.30) รองลงมาจากภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอัตราส่วนเท่ากัน (ร้อยละ 3.30) และมาจากภาคใต้ (ร้อยละ 1.50) ตามลำดับ

ทั้งนี้ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	132	33.00
หญิง	268	67.00
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	82	20.50
21 - 40 ปี	257	64.30
41 - 60 ปี	53	13.30
มากกว่า 60 ปี	8	2.000
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 30.25 ปี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 11.25 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 15 ปี ค่าสูงสุด (max) = 75 ปี		
สถานภาพการสมรส		
โสด	265	66.30
สมรส	120	30.00
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	9	2.30
หม้าย	6	1.50
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	1.00
ประถมศึกษา	22	5.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	40	10.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	74	18.50
อนุปริญญา / ปวศ.	38	9.50
ปริญญาตรี	199	49.80
สูงกว่าปริญญาตรี	23	5.80

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	45	11.30
พนักงานบริษัทเอกชน	147	36.80
ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	43	10.80
เกษตรกร	7	1.80
รับจ้างทั่วไป	31	7.80
นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	114	28.50
พ่อบ้าน / แม่บ้าน	9	2.30
ว่างงาน	4	1.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (n = 334)		
ไม่เกิน 5,000 บาท	36	10.80
5,001 - 10,000 บาท	127	38.00
10,001 - 15,000 บาท	75	22.50
15,001 - 20,000 บาท	39	11.70
มากกว่า 20,000 บาท	57	17.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 17,020.33 บาท ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 11.25 บาท		
ค่าต่ำสุด (min) = 500 บาท ค่าสูงสุด (max) = 500,000 บาท		
ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน		
ภาคเหนือ	4	1.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	3.30
ภาคกลาง	361	90.30
ภาคตะวันออก	13	3.30
ภาคตะวันตก	3	0.80
ภาคใต้	6	1.50

ตอนที่ 2 รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ท่าเรือที่ใช้ในการเดินทาง ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง จำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทาง ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการเดินทางท่องเที่ยว สิ่งที่ใช้จ่ายมากที่สุด การพักค้างแรม สถานที่พักแรม ระยะเวลาในการเที่ยวชมเมื่อไม่มีการพักค้างแรม รูปแบบกิจกรรมที่ได้ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว และความรู้สึกต่อสิ่งที่ได้รับตามความคาดหวัง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนและใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัวหรือเพื่อน (ร้อยละ 34) รองลงมามีวัตถุประสงค์เพื่อทำบุญ/สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนสถาน (ร้อยละ 26.80) และเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานหรือการเรียน (ร้อยละ 15) ตามลำดับ

ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดด้วยรถยนต์ส่วนตัว (ร้อยละ 48.30) รองลงมาเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดด้วยรถโดยสารสาธารณะหรือรถตู้โดยสารสาธารณะ (ร้อยละ 28.50) และเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดด้วยรถแท็กซี่ รถเช่า หรือรถเหมามา (ร้อยละ 8) ตามลำดับ

ท่าเรือที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งใช้ท่าเรือวัดสนามเหนือหรือท่าเรือวัดปรมย์กาวาามากที่สุด เพื่อข้ามฝากเข้ามาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด (ร้อยละ 46.30) รองลงใช้ท่าเรือวัดกลางเกร็ดหรือท่าเรือวัดฉิมพลี (ร้อยละ 31.80) และใช้ท่าเรือวัดใหญ่สว่างอารมณ์ (ร้อยละ 8.80) ตามลำดับ

ลักษณะกลุ่มในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน (ร้อยละ 43.80) รองลงมาเดินทางมากับกลุ่มครอบครัว (ร้อยละ 34.80) และเดินทางมากับกลุ่มเพื่อนผสมครอบครัว (ร้อยละ 11) ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด โดยมีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มเฉลี่ย 12 คน บาท มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มต่ำสุด 1 คน และมีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มสูงสุด 350 คน ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่ง เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด โดยมีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มไม่เกิน 5 คน (ร้อยละ 69) รองลงมา มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มอยู่ระหว่าง 6-10 คน (ร้อยละ 20.80) และมีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มมากกว่า 20 คน (ร้อยละ 6.30) ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเฉลี่ยประมาณ 1,091.21 บาท/คน โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำสุด 50 บาท และมีค่าใช้จ่ายสูงสุด 50,000 บาท ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกินครึ่งเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดโดยเฉลี่ยไม่เกิน 500 บาท/คน (ร้อยละ 51.30) รองลงมาเสียค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 500 - 1,000 บาท/คน (ร้อยละ 32) และเสียค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 1,500 - 2,000 บาท/คน (ร้อยละ 7.30) ตามลำดับ

สิ่งที่ใช้จ่ายมากที่สุดในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด (ร้อยละ 55.50) รองลงมาเสียค่าใช้จ่ายในค่าสินค้าของที่ระลึก (ร้อยละ 29.50) และค่าเดินทาง (ร้อยละ 12.30) ตามลำดับ

การพักค้างแรมในการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่มีการพักค้างแรมในพื้นที่ (ร้อยละ 98.50)

สถานที่พักแรม ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการพักค้างแรมในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะนิยมเลือกสถานที่พักแรมเป็นโฮมสเตย์มากที่สุด (ร้อยละ 83.30)

ระยะเวลาในการเที่ยวชมเกาะเกร็ด เมื่อไม่มีการพักค้างแรมในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ไม่มีการพักค้างแรมในพื้นที่ ใช้เวลาในการเที่ยวชมโดยเฉลี่ยประมาณ 4.08 ชั่วโมง โดยใช้เวลาในการเที่ยวชมน้อยที่สุด 1 ชั่วโมง และใช้เวลาในการเที่ยวชมมากที่สุด 10 ชั่วโมง ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดใช้เวลาในการเที่ยวชมไม่เกิน 5 ชั่วโมง (ร้อยละ 82.70)

รูปแบบกิจกรรมที่ได้ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตที่รอบเกาะเกร็ดมากที่สุด (ร้อยละ 89.30) รองลงมาคือขี่จักรยานชมรอบเกาะเกร็ด (ร้อยละ 87.30) และการเลือกซื้อสินค้าของที่ระลึก (ร้อยละ 69.50) ตามลำดับ แต่ในขณะเดียวกัน กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างได้ประกอบกิจกรรมน้อยที่สุดคือการเก็บขยะในลำคลองและแม่น้ำ (ร้อยละ 0.30) รองลงมาคือการพักโฮมสเตย์ (ร้อยละ 1.30) ตามลำดับ

ความรู้สึกต่อสิ่งที่ได้รับตามความคาดหวังจากการเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับสิ่งต่างๆ ตามความคาดหวังในระดับปานกลาง (ร้อยละ 44.50) ซึ่งมีอัตราส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่รู้สึกที่ตนเองได้รับสิ่งต่างๆ ตามความคาดหวังในระดับมาก (ร้อยละ 41.00) และมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับสิ่งต่างๆ ตามความคาดหวังในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 12.30) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตาราง 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง		
เพื่อศึกษาเรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติ	22	5.50
เพื่อศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน	39	9.80
เพื่อพักผ่อนและใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว/เพื่อน	136	34.00
เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน/การเรียนรู้	60	15.00
เพื่อหลีกเลี่ยงจากความแออัดและวุ่นวายของเมือง หรือแสวงหาบรรยากาศที่สดชื่นและปราศจากมลพิษ	11	2.80
เพื่อศึกษาดูงาน/การประชุมสัมมนา/ติดต่อราชการ	13	3.30
เพื่อทำบุญ/สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนสถาน	107	26.80
เพื่อมีโอกาสพบปะและสังสรรค์กับผู้อื่น/ได้เพื่อนใหม่	4	1.00
เพื่อได้รับความภาคภูมิใจที่ได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ	8	2.00
ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง		
รถจักรยานยนต์	20	5.00
รถยนต์ส่วนตัว	193	48.30
รถโดยสารสาธารณะ / รถตู้โดยสาร	114	28.50
รถแท็กซี่ / รถเช่า / รถเหมามา	32	8.00
รถบริษัทนำเที่ยว	24	6.00
รถของหน่วยงานราชการ	2	0.50
เรือโดยสาร / เรือด่วน / เรือเที่ยว 9 วัด / เรือส่วนตัว	15	3.80
ท่าเรือที่ท่านใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวเกาะเกร็ด		
ท่าเรือวัดกลางเกร็ด / ท่าเรือวัดฉิมพลี	127	31.80
ท่าเรือวัดสนามเหนือ / ท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาส	185	46.30
ท่าเรือวัดบางจาก / ท่าเรือวัดเสาธงทอง	9	2.30
ท่าน้ำท่าอิฐ	12	3.00
ท่าเรือวัดใหญ่สว่างอารมณ์	35	8.80
ท่าน้ำนนทบุรี	32	8.00

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง		
เดินทางมาเองคนเดียว	10	2.50
เดินทางมากับคู่รัก	6	1.50
กลุ่มเพื่อน	175	43.80
กลุ่มครอบครัว	139	34.80
กลุ่มเพื่อนผสมครอบครัว	44	11.00
มากับทัวร์ / บริษัทนำเที่ยว	23	5.80
มากับเพื่อนร่วมงาน / ชมรม / วัด	3	0.80
จำนวนสมาชิกในกลุ่มเดินทาง		
1 - 5 คน	276	69.00
6 - 10 คน	83	20.80
11 - 15 คน	8	2.00
16 - 20 คน	8	2.00
มากกว่า 20 คน	25	6.30
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 11.94 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 34.57 คน		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 คน ค่าสูงสุด (max) = 350 คน		
ค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการเดินทางท่องเที่ยว		
ไม่เกิน 500 บาท/คน	205	51.30
501 - 1,000 บาท/คน	128	32.00
1,001 - 1,500 บาท/คน	14	3.50
1,501 - 2,000 บาท/คน	29	7.30
มากกว่า 2,000 บาท/คน	24	6.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 1,091.21 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 2,863.97 บาท		
ค่าต่ำสุด (min) = 50 บาท ค่าสูงสุด (max) = 50,000 บาท		
สิ่งที่ใช้จ่ายมากที่สุด		
ค่าเดินทาง	49	12.30
ค่าอาหาร / เครื่องดื่ม	222	55.50
ค่าซื้อสินค้า / ของที่ระลึก	118	29.50
ค่าทำบุญ	11	2.80

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>การพักค้างแรม</u>		
พักค้างแรม	6	1.50
ไม่พักค้างแรม	394	98.50
<u>สถานที่พักแรม (n = 6)</u>		
บ้านเพื่อน/ญาติ	1	16.70
โฮมสเตย์	5	83.30
<u>ระยะเวลาในการเที่ยวชม เมื่อไม่มีการพักค้างแรม (n = 394)</u>		
ไม่เกิน 5 ชั่วโมง	326	82.70
มากกว่า 5 ชั่วโมงขึ้นไป	68	17.30
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.08 ชั่วโมง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.64 ชั่วโมง		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 ชั่วโมง ค่าสูงสุด (max) = 10 ชั่วโมง		
<u>รูปแบบกิจกรรมที่ได้ประกอบ</u>		
<u>นั่งเรือชมวิถีชีวิตล่องแก่ง</u>		
ประกอบกิจกรรม	357	89.30
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	43	10.80
<u>ขี่จักรยานชมล่องแก่ง</u>		
ประกอบกิจกรรม	349	87.30
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	51	12.80
<u>ซื้อสินค้า / ของที่ระลึก</u>		
ประกอบกิจกรรม	278	69.50
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	122	30.50
<u>ทำบุญ / สักการะศาสนสถาน</u>		
ประกอบกิจกรรม	275	68.80
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	125	31.30
<u>เที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน</u>		
ประกอบกิจกรรม	139	34.80
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	261	65.30
<u>รับประทานอาหารท้องถิ่น / ขนมหวาน</u>		
ประกอบกิจกรรม	107	26.80
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	293	73.30

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รูปแบบการเดินทางและพฤติกรรมการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พักโฮมสเตย์		
ประกอบกิจกรรม	5	1.30
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	395	98.80
เก็บขยะในลำคลอง / แม่น้ำ		
ประกอบกิจกรรม	1	0.30
ไม่ได้ประกอบกิจกรรม	399	99.80
ความรู้สึกต่อสิ่งที่ได้รับตามความคาดหวัง		
ได้รับตามความคาดหวังมากที่สุด	49	12.30
ได้รับตามความคาดหวังมาก	164	41.00
ได้รับตามความคาดหวังปานกลาง	178	44.50
ได้รับตามความคาดหวังน้อย	8	2.00
ได้รับตามความคาดหวังน้อยที่สุด	1	0.30
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.73		

ตอนที่ 3 ประสพการณ์การท่องเที่ยว

ข้อมูลเกี่ยวกับประสพการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ได้แก่ ประสพการณ์ที่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เคยไปเยือน ประสพการณ์ในการเคยมาเยือนเกาะเกร็ด ช่วงวันที่เคยมาเยือนเกาะเกร็ด ความประทับใจในภาพรวมต่อการมาเยือนเกาะเกร็ดครั้งก่อนๆ การเคยรับทราบข้อมูลเกาะเกร็ดก่อนมาเยือน แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักเกาะเกร็ด และความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะเกร็ดอีกในครั้งต่อไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ประสพการณ์ที่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่นๆ กลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่นๆ มาก่อน (ร้อยละ 57.30) มีอัตราใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่นๆ (ร้อยละ 42.80) ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างบางส่วนระบุว่าส่วนใหญ่เคยไปเยือนตลาดคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ มากที่สุด (ร้อยละ 93.30)

ประสพการณ์การเคยมาเยือนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่เคยมาเยือนเกาะเกร็ด (ร้อยละ 55) มีอัตราใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมาเยือนเกาะเกร็ด (ร้อยละ 45)

ช่วงวันที่เคยมาเยือนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างที่เคยมาเยือนเกาะเกร็ดแล้ว ระบุว่าส่วนใหญ่มักเดินทางมาท่องเที่ยวในวันเสาร์ - อาทิตย์มากที่สุด (ร้อยละ 66.80) รองลงมาถนัดนิยมมาท่องเที่ยวในวันหยุดนักขัตฤกษ์หรือวันหยุดตามเทศกาล (ร้อยละ 21.80) ตามลำดับ

ความพึงพอใจหรือความประทับใจในภาพรวมต่อการมาเยือนเกาะเกร็ดครั้งก่อนๆ กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งมีความพึงพอใจหรือความประทับใจมากในการมาเยือนเกาะเกร็ดครั้งก่อนๆ (ร้อยละ 45) รองลงมาไม่มีความพึงพอใจหรือความประทับใจปานกลาง (ร้อยละ 38.60) และมีความพึงพอใจหรือความประทับใจมากที่สุด (ร้อยละ 11.40) ตามลำดับ

การเคยรับทราบข้อมูลเกาะเกร็ดก่อนมาเยือน กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดระบุว่า เคยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกาะเกร็ดมาก่อนที่จะมาเยือนพื้นที่ (ร้อยละ 92)

แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเคยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกาะเกร็ดมาก่อนจากเพื่อนหรือญาติที่เคยมาเยือนแนะนำ (ร้อยละ 52) รองลงมาได้รับทราบจากบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ร้อยละ 25) และรับทราบจากรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ (ร้อยละ 14) ตามลำดับ

ความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะเกร็ดอีกในครั้งต่อไป กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.80) ความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะเกร็ดอีก

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสพการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยว จำแนกตามประสบการณ์การท่องเที่ยว

ประสบการณ์การท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ประสบการณ์ที่เคยไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน</u>		
เคย	171	42.80
ไม่เคย	229	57.30
<u>แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เคยไปเยือน (n = 60)</u>		
ตลาดร้อยปีสามชุก / จังหวัดสุพรรณบุรี	2	3.30
ตลาดน้ำอัมพวา / จังหวัดสมุทรสงคราม	2	3.30
ตลาดคลองลัดมะยม / เขตคลองสาน กรุงเทพฯ	56	93.30
<u>ประสบการณ์ในการมาเยือนเกาะเกร็ด</u>		
เคย	220	55.00
ไม่เคย	180	45.00
<u>ช่วงวันที่เคยมาเยือนเกาะเกร็ด</u>		
วันจันทร์ - วันศุกร์	9	4.10
วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์	147	66.80
วันหยุดนักขัตฤกษ์ / วันหยุดตามเทศกาล	48	21.80
วันหยุดพักผ่อนประจำปี	9	4.10
วันประเพณีของเกาะเกร็ด	5	2.30
อื่นๆ (แล้วแต่สะดวก / มีเวลารว่าง)	2	0.90
<u>ความพึงพอใจ/ความประทับใจในภาพรวมต่อการมาเยือนเกาะเกร็ดครั้งก่อนๆ</u>		
พึงพอใจ/ประทับใจมากที่สุด	25	11.40
พึงพอใจ/ประทับใจมาก	99	45.00
พึงพอใจ/ประทับใจปานกลาง	85	38.60
พึงพอใจ/ประทับใจน้อย	8	3.60
พึงพอใจ/ประทับใจน้อยที่สุด	3	1.40
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.79		
<u>การเคยรับทราบข้อมูลเกาะเกร็ดมาก่อน</u>		
เคย	368	92.00
ไม่เคย	32	8.00

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ประสบการณ์การท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว (n = 400)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักเกาะเกร็ด</u>		
เพื่อน /ญาติที่เคยมาเยือนเกาะเกร็ดแนะนำ	20	52.00
นิตยสาร / วารสาร / แผ่นพับ / ใบปลิว	30	7.50
รายการวิทยุ / โทรทัศน์	56	14.00
อินเทอร์เน็ต	44	11.00
บริษัทนำเที่ยว / มัคคุเทศก์	10	25.0
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)	15	3.80
ครู / อาจารย์ / นักวิชาการ จากสถานศึกษา	5	1.30
<u>ความต้องการกลับมาเยือนเกาะเกร็ดอีก</u>		
กลับมาอีก	395	98.80
ไม่กลับมาอีก	5	1.20

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดในภาพรวมทั้งหมด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.64) โดยมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.78) การบริการอาหารและเครื่องดื่ม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.76) การบริการสินค้าของที่ระลึกหรือสินค้าหัตถกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.70) การบริการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพรอบเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.64) และการบริหารจัดการในภาพรวม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ ในขณะที่กลับมีความพึงพอใจในระดับปานกลางต่อการบริการจักรยานให้เช่าเที่ยวรอบเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37) ซึ่งหากพิจารณาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้าน พบว่า

ความพึงพอใจต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากต่อความเก่าแก่และมีคุณค่าของศาสนสถาน และแหล่งโบราณสถาน เช่น วัดปรมย์ยิกาวาส วัดฉิมพลี วัดไผ่ล้อม วัดเสาธงทอง ฯลฯ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.00) รองลงมามีความพึงพอใจต่อความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น เช่น หน่อกะลา (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.95) และต่ออรรถาธิบายไม้ตรีและการต้อนรับของชาวบ้านเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.91) ตามลำดับ แต่กลับมีความพึงพอใจในระดับปานกลางด้านเดียวเท่านั้นคือ สวนผลไม้เกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.37)

ความพึงพอใจต่อการบริการอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจระดับมากในทุกประเด็น เช่น รสชาติและความหลากหลายของอาหาร (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.84) รองลงมา มีความพึงพอใจต่อผู้ให้บริการพูดจาสุภาพ แต่งกายสะอาดเรียบร้อย และบริการด้วยความเสมอภาคกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80) และพึงพอใจต่อความสะอาดและเพียงพอของร้านอาหารและเครื่องดื่มที่ให้บริการ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.73) ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการบริการสินค้าของที่ระลึกหรือสินค้าหัตถกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากในทุกประเด็นเช่นกัน เช่น คุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าของที่ระลึก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.83) รองลงมา มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของราคาสินค้าของที่ระลึก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74) และพึงพอใจต่อความสวยงามในการบรรจุหีบห่อสินค้าของที่ระลึก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.72) ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการบริการจักรยานให้เช่าเที่ยวรอบเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น คือความเพียงพอของรถจักรยานให้เช่า (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.43) ส่วนประเด็นอื่นๆ มีความพึงพอใจในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ ความเหมาะสมของราคา

ค่าเช่ารถจักรยาน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.85) รองลงมาคือ คุณภาพและความแข็งแรงของรถจักรยาน ให้เช่า (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) และความเหมาะสมของสภาพถนนและระยะทางรอบเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.33) ตามลำดับ

ความพึงพอใจต่อการบริการล่องเรือชมทัศนียภาพรอบเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากต่อความเหมาะสมของอัตราราคาค่าธรรมเนียมของเรือข้ามฟาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.88) รองลงมาคือความพึงพอใจต่อความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.79) และความเหมาะสมของเวลาที่เปิดให้บริการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.68) ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลางต่อความกว้างขวางและเพียงพอของสถานที่จอดรถ รวมถึงความสะอาดและเพียงพอของห้องน้ำ-ห้องสุขา ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.35) รองลงมาคือความพอเพียงของที่รองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.34) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดดังกล่าวข้างต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด (n = 400)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความพึงพอใจ
ทรัพยากรการท่องเที่ยว			
1. ความเก่าแก่และมีคุณค่าของศาสนสถาน และแหล่งโบราณสถาน เช่น วัดปรมัยยิกาวาส วัดฉิมพลี วัดไผ่ล้อม วัดเสาธงทอง ฯลฯ	4.00	0.74	มาก
2. ความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น เช่น หน่อกะลา	3.95	0.81	มาก
3. อธิยาศัยไมตรีและการต้อนรับของชาวบ้านเกาะเกร็ด	3.91	0.77	มาก
4. หมู่บ้านขนมหวาน/คลองขนมหวาน	3.90	0.80	มาก
5. กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา/พิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา (กวนอาม่าน)	3.86	0.76	มาก
6. ทัศนียภาพและความสวยงามตามธรรมชาติรอบเกาะ	3.75	0.75	มาก
7. งานบุญและประเพณีของชุมชนเกาะเกร็ด เช่น งานสงกรานต์ของชาวมอญ ประเพณีร่ำมอญ ประเพณีการทำบุญตักบาตรพระร้อยแปด ฯลฯ	3.67	0.83	มาก
8. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติมอญ เช่น การสร้างบ้านเรือน ภาษามอญ ชุดประจำชาติมอญ คติความเชื่อ การตักบาตรทางเรือของชาวเกาะเกร็ด ฯลฯ	3.61	0.79	มาก
9. สวนผลไม้เกาะเกร็ด	3.37	0.91	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.78	0.51	มาก
การบริการอาหารและเครื่องดื่ม			
1. รสชาติและความหลากหลายของอาหาร	3.84	0.74	มาก
2. ผู้ให้บริการพูดจาสุภาพ แต่งกายสะอาดเรียบร้อย และบริการด้วยความเสมอภาคกัน	3.80	0.79	มาก
3. ความสะอาดและเพียงพอของร้านอาหารและเครื่องดื่มที่ให้บริการ	3.73	0.75	มาก
4. ความสะอาดและถูกสุขลักษณะของอาหาร/ภาชนะใส่อาหาร	3.72	0.75	มาก
5. ความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่ม	3.70	0.82	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.76	0.59	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความพึงพอใจ
การบริการสินค้าของที่ระลึก/สินค้าหัตถกรรม			
1. คุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้า/ของที่ระลึก	3.83	0.83	มาก
2. ความเหมาะสมของราคาสินค้า/ของที่ระลึก	3.74	0.81	มาก
3. ความสวยงามในการบรรจุหีบห่อสินค้า/ของที่ระลึก	3.72	0.77	มาก
4. การจัดตกแต่งร้านค้า/ของที่ระลึกกลมกลืนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.71	0.77	มาก
5. ความเป็นระเบียบในการจัดวางแผงขายสินค้า/ของที่ระลึกและสะดวกต่อการเดินชมสินค้า	3.67	0.86	มาก
6. คุณภาพในการให้บริการโดยรวมของพ่อค้า/แม่ค้า	3.66	0.74	มาก
7. ทำเลที่ตั้งของร้านค้า/ของที่ระลึก	3.60	0.83	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.70	0.59	มาก
การบริการจักรยานให้เช่าเที่ยวรอบเกาะ (n = 350)			
1. ความเพียงพอของรถจักรยานให้เช่า	3.43	0.78	มาก
2. ความเหมาะสมของราคาค่าเช่ารถจักรยาน	3.38	0.85	ปานกลาง
3. คุณภาพและความแข็งแรงของรถจักรยานให้เช่า	3.35	0.84	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมของสภาพถนนและระยะทางรอบเกาะเกร็ด	3.33	0.95	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.37	0.69	ปานกลาง
การบริการล่องเรือชมทัศนียภาพรอบเกาะ (n = 369)			
1. การจัดการบริการเรือชมวิถีชีวิตคนรอบเกาะอย่างเพียงพอ	3.69	0.77	มาก
2. คุณภาพการให้บริการและการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่บนเรือ	3.65	0.83	มาก
3. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการล่องเรือรอบเกาะ	3.62	0.83	มาก
4. ความเหมาะสมของราคาค่าบริการ	3.61	0.78	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	3.64	0.66	มาก

ตารางที่ 18 (ต่อ)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความพึงพอใจ
การบริหารจัดการในภาพรวม				
1. ความเหมาะสมของอัตราค่าบริการของเรือข้ามฟาก		3.88	0.82	มาก
2. ความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด		3.79	0.80	มาก
3. ความเหมาะสมของเวลาที่เปิดให้บริการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด		3.68	0.78	มาก
4. ความเหมาะสมและเพียงพอของบริเวณที่นั่งพักผ่อน		3.60	0.84	มาก
และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ริมน้ำและบริเวณโดยรอบพื้นที่				
5. ความชัดเจนและเข้าใจง่ายของป้ายบอกทาง ป้ายประวัติสถานที่		3.55	0.90	มาก
6. การจัดระบบการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน		3.52	0.80	มาก
ของนักท่องเที่ยว				
7. การจัดระเบียบบ้านเรือนให้สวยงามและสะอาดตา		3.50	0.86	มาก
8. การให้บริการข้อมูลและการประชาสัมพันธ์		3.49	0.86	มาก
ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว				
9. ความสะอาดของพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด		3.49	0.85	มาก
10. การดูแลรักษาแม่น้ำลำคลองรอบเกาะเกร็ด		3.44	0.87	มาก
11. ความพร้อมของการจัดบริการด้านสาธารณูปโภค เช่น		3.44	0.89	มาก
ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา และระบบโทรศัพท์สาธารณะ				
12. ความกว้างขวางและเพียงพอของสถานที่จอดรถ		3.35	1.03	ปานกลาง
13. ความสะอาดและเพียงพอของห้องน้ำ-ห้องสุขา		3.35	0.91	ปานกลาง
เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว				
14. ความพอเพียงของที่รองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล		3.34	0.95	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม		3.54	0.56	มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.64	0.47	มาก
ระดับความพึงพอใจ				
ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมากที่สุด		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00		
ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจมาก		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20		
ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจปานกลาง		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40		
ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจน้อย		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60		
ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจน้อยที่สุด		มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80		

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

จากผลการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการมาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

- 1.1 ในกรณีที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มกับบริษัทนำเที่ยว กำหนดการและมัคคุเทศก์ให้เวลาในการเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ น้อยเกินไป
- 1.2 ถนนคับแคบเกินไป ส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยานรอบเกาะลำบาก
- 1.3 ม้านั่งหรือที่นั่งสำหรับพักผ่อนภายในพื้นที่น้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
- 1.4 ถึงขยะมีปริมาณน้อย และพบขยะปรากฏในพื้นที่จำนวนมาก
- 1.5 ประสบปัญหาที่จอดรถมีไม่เพียงพอ เกิดการแย่งที่จอดรถ
- 1.6 อัตราค่าบริการล่องเรือรอบเกาะเกร็ดมีราคาสูงเกินไป
- 1.7 ปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดมีจำนวนมากและหนาแน่นตามเส้นทางจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ทำให้เกิดความรู้สึกแออัด
- 1.8 เจอปัญหารถติดมากในเส้นทางเข้ามายังเกาะเกร็ด โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมและบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

- 2.1 ควรปรับปรุงห้องน้ำ-ห้องสุขาให้สะอาดและเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
- 2.2 ควรปรับปรุงหรือขยายถนนให้มีความสะดวกในการท่องเที่ยวรอบเกาะ
- 2.3 ควรเพิ่มเวลาท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว ในกรณีที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มกับบริษัทนำเที่ยว
- 2.4 ควรเพิ่มปริมาณม้านั่งหรือที่นั่งพักผ่อนกระจายทั่วไปตามสถานที่ท่องเที่ยว
- 2.5 ควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงร้านค้าสินค้าของที่ระลึกกระจายตามเส้นทางท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ดให้มากขึ้น โดยไม่กระจุกอยู่เพียงจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น
- 2.6 ควรเพิ่มปริมาณถังขยะและคู่มือรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ
- 2.7 ควรเพิ่มที่สถานที่จอดรถจักรยานให้เพิ่มมากขึ้น
- 2.8 ควรกำหนดเส้นทางสำหรับรถจักรยานและรถจักรยานยนต์ท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ดออกจากเส้นทางจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกและร้านค้าต่างๆ
- 2.9 ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายของชุมชน เช่น ป้ายบอกเล่าประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.10 ควรเพิ่มเติมการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดทำคู่มือหรือแผนที่และนำแหล่งท่องเที่ยวแจก การบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำชม เป็นต้น

2.11 ควรจัดระเบียบร้านค้า การวางจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ร้านอาหารและเครื่องดื่มให้เป็นระบบและเป็นระเบียบมากขึ้น

2.12 ควรเพิ่มจำนวนเรือข้ามฟากให้บริการมากขึ้น และบริการตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องรอนาน โดยเฉพาะการเดินทางกลับออกจากเกาะเกร็ดในช่วงเย็นๆ

2.13 ควรมีบริการตู้กดเงินอัตโนมัติหรือตู้เอทีเอ็ม (ATM) ในแหล่งท่องเที่ยว

2.14 ชุมชนเกาะเกร็ดควรรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ให้ยั่งยืนมากที่สุด

2.15 ควรเพิ่มเติมกิจกรรมการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชนชาติมอญ รวมถึงการพักแรมแบบโฮมสเตย์ ที่มีการพักแรมกับชาวบ้าน และเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านในพื้นที่

ผลการศึกษสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 4 การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยได้แบ่งผลการศึกษออกเป็น 3 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ศาสนาที่นับถือ อาชีพหลัก อาชีพเสริม อาชีพหลักหรืออาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะครอบครัว ภูมิลำเนา ย้ายมาจากจังหวัด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และเชื้อสาย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากประชาชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 359 คน พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.20) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 39.80)

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 42.73 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 15 ปี และมีอายุสูงสุด 83 ปี ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 21-40 ปี (ร้อยละ 41.50) รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี (ร้อยละ 34) และมีอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 16.70) ตามลำดับ

สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งสมรสแล้ว (ร้อยละ 59.60) รองลงมา ยังเป็นโสด (ร้อยละ 31.80) และหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ (ร้อยละ 4.70) ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 33.10) รองลงมา มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 20.60) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. (ร้อยละ 19.50) ตามลำดับ

ศาสนาที่นับถือ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 84.40) รองลงมา นับถือศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 14.20) และศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 1.40) ตามลำดับ

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย (ร้อยละ 30.90) รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 22.30) และเป็นพ่อบ้าน-แม่บ้าน (ร้อยละ 13.10) ตามลำดับ

อาชีพเสริม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย (ร้อยละ 40.40) รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 29.90) และเป็นเกษตรกรหรือทำการประมง (ร้อยละ 11.50) ตามลำดับ

อาชีพหลักหรืออาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเลย (ร้อยละ 80.50) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด โดยขายสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 64.30) รองลงมาขายอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 25.70) นอกจากนี้ เป็นการให้บริการสาธิตการทำขนมหวานและบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ในอัตราส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 2.90) ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 10,583.30 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดคือ 500 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 300,000 บาท ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 39) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน (38.10) รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 8.60) ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.61 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดคือ 16 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประมาณเกือบครึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 42.90) รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน (ร้อยละ 36.80) และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 2 คน (ร้อยละ 8.90) ตามลำดับ

ลักษณะครอบครัว ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 88.60) มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

ภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 79.90) เป็นคนเกาะเกร็ดโดยกำเนิด ในส่วนที่เหลือเกือบทั้งหมดย้ายมาจากภาคกลาง (ร้อยละ 80.60) รองลงมาย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 11.10) และภาคใต้ (ร้อยละ 4.20) ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะเกร็ดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 36.33 ปี โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุดคือ 1 ปี และอาศัยอยู่ในพื้นที่สูงสุดคือ 83 ปี ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 21-40 ปี (ร้อยละ 38.70) รองลงมามีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 41-60 ปี (ร้อยละ 25.90) และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 22.60) ตามลำดับ

เชื้อสาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีเชื้อสายเป็นคนไทย (ร้อยละ 79.90) รองลงมามีเชื้อสายมอญหรือรามัญ (ร้อยละ 20.10)

ความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกือบครึ่งมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดในระดับมาก (ร้อยละ 43.70) รองลงมา มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ร้อยละ 31.50) และมีความพึงพอใจมากที่สุด (ร้อยละ 20.30) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ข้อมูลทั่วไปของประชาชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 359 คน มีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่น จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (n = 359)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	143	39.80
หญิง	216	60.20
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	28	7.80
21 - 40 ปี	149	41.50
41 - 60 ปี	122	34.00
มากกว่า 60 ปี	60	16.70
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 42.73 ปี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 16.42 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 15 ปี ค่าสูงสุด (max) = 83 ปี		
สถานภาพการสมรส		
โสด	114	31.80
สมรส	214	59.60
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	17	4.70
หม้าย	14	3.90

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (n = 359)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	8	2.20
ประถมศึกษา	119	33.10
มัธยมศึกษาตอนต้น	74	20.60
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	70	19.50
อนุปริญญา / ปวส.	19	5.30
ปริญญาตรี	60	16.70
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.20
ประกาศนียบัตร	8	0.30
นับถือศาสนา		
พุทธ	303	84.40
คริสต์	5	1.40
อิสลาม	51	14.20
อาชีพหลัก		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	39	10.90
พนักงานบริษัทเอกชน	36	10.00
ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	111	30.90
เกษตรกร	12	3.30
รับจ้างทั่วไป	80	22.30
นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	32	8.90
พ่อบ้าน / แม่บ้าน	47	13.10
หัตถกรรม (เครื่องปั้นดินเผา)	2	0.60
อาชีพเสริม (n = 107)		
ประกอบธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	42	40.40
เกษตรกร/ทำประมง	12	11.50
รับจ้างทั่วไป	28	29.90
นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	2	1.90
พ่อบ้าน / แม่บ้าน	11	10.60
พ่อครัว/แม่ครัวในร้านอาหาร	1	7.70
ผลิตสินค้า/ของที่ระลึก	8	1.00
(เครื่องปั้นดินเผา/จักสาน/สินค้า OTOP/วาดภาพ)		

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (n = 359)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก-อาชีพเสริม เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด		
เกี่ยวข้อง	70	19.50
ไม่เกี่ยวข้อง	289	80.50
ลักษณะอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด (n = 70)		
บริการอาหารและเครื่องดื่ม	18	25.70
ขายสินค้าของที่ระลึก/สินค้าหัตถกรรม	45	64.30
บริการให้เช่าจักรยาน	1	1.40
บริการสาธิตการทำขนมหวาน	2	2.90
บริการสาธิตเครื่องปั้นดินเผา	1	1.40
บริการที่พักแบบโฮมสเตย์	2	2.90
บริการนวดแผนไทย	1	1.40
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (n = 315)		
ไม่เกิน 5,000 บาท	120	38.10
5,001 - 10,000 บาท	123	39.00
10,001 - 15,000 บาท	27	8.60
15,001 - 20,000 บาท	21	6.70
มากกว่า 20,000 บาท	24	7.60
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 10,583.30 บาท ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 19,301.76 บาท		
ค่าต่ำสุด (min) = 500 บาท ค่าสูงสุด (max) = 300,000 บาท		
สมาชิกในครัวเรือน		
ไม่เกิน 2 คน	32	8.90
3 - 4 คน	154	42.90
5 - 6 คน	132	36.80
7 - 8 คน	28	7.80
มากกว่า 9 คน	13	3.60
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.61 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 1.87 คน		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 คน ค่าสูงสุด (max) = 16 คน		
ลักษณะครอบครัว		
อยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว	318	88.60
อยู่กันหลายครอบครัว	41	11.40

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนท้องถิ่น (n = 359)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนา		
เป็นคนเกาะเกร็ดโดยกำเนิด	287	79.90
ย้ายมาจากถิ่นอื่น	72	20.10
ย้ายมาจากจังหวัด (n = 72)		
ภาคเหนือ	1	1.40
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	11.10
ภาคกลาง	58	80.60
ภาคตะวันตก	2	2.80
ภาคใต้	3	4.20
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด		
ไม่เกิน 20 ปี	81	22.60
21 - 40 ปี	139	38.70
41 - 60 ปี	93	25.90
มากกว่า 60 ปี	46	12.80
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 36.33 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 19.27 ปี		
ค่าต่ำสุด (min) = 1 ปี ค่าสูงสุด (max) = 83 ปี		
เชื้อสาย		
ไทย	287	79.90
มอญ / รามัญ	72	20.10
ความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด		
พึงพอใจมากที่สุด	73	20.30
พึงพอใจมาก	157	43.70
พึงพอใจปานกลาง	113	31.50
พึงพอใจน้อย	8	2.20
พึงพอใจน้อยที่สุด	8	2.20
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.87		

ตอนที่ 2 การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดจากประชาชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งหมด 4 ด้าน ว่าอยู่ในระดับกลางๆ คือไม่มากและน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.10) โดยมีการรับรู้ในแต่ละด้านอยู่ในระดับกลางๆ เช่นกัน โดยเริ่มจากด้านวัฒนธรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.24) รองลงมาด้านเศรษฐกิจ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.20) ด้านสังคม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.04) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.94) ตามลำดับ ซึ่งหากพิจารณาระดับการรับรู้ในแต่ละด้าน พบว่า

การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจ จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าได้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจทางบวกเป็นอย่างมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.36) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าของที่ระลึกและการบริการการท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.48) รองลงมารับรู้ว่าการก่อหนี้และกระจายรายได้สู่ชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.36) และรับรู้ว่าการจ้างงานและอาชีพใหม่ๆ ให้กับคนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.35) ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนผลกระทบด้านเศรษฐกิจทางลบ กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.04) โดยรับรู้ว่าการครองชีพและราคาสินค้าในชุมชนสูงขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34) รองลงมารับรู้ว่าการที่คนภายในชุมชนสูงขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.29) และรับรู้ว่าการเกิดปัญหาความต้องการวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน เนื่องจากมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.04) ตามลำดับ

การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านสังคม จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าได้เกิดผลกระทบด้านสังคมทางบวกเป็นอย่างมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.41) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกันของสมาชิกในครอบครัว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.49) รองลงมารับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีกันและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.48) และรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตหรือมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนดีขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.45) ตามลำดับ ส่วนผลกระทบด้านสังคมทางลบ กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.84) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากินในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.22) รองลงมาคือการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนไปจากเดิม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.12) และรับรู้ว่าการคมนาคมไม่สะดวก เช่น การใช้ถนนหนทาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.11) ตามลำดับ

การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านวัฒนธรรม จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าได้เกิดผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางบวกเป็นอย่างมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.52) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น และภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.69) รองลงมารับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความร่วมมือกันในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.59) และรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในเทศกาลและงานประเพณีของสมาชิกในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.58) ตามลำดับ ส่วนผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางลบ กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.89) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมและความเชื่ออันเก่าแก่ของคนในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.17) รองลงมาคือเยาวชนในชุมชนละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และหันมาเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างถิ่น เช่น การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายตามแฟชั่นสมัยใหม่ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.01) และรับรู้ว่าการตัดแปลงวัฒนธรรมให้แตกต่างไปจากเดิมหรือการลดคุณค่าของงานศิลปะและหัตถกรรมเพื่อการค้า (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.93) ตามลำดับ

การรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าได้เกิดผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางบวกเป็นอย่างมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.35) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบเกาะเกร็ดให้น่าอยู่และน่ามองมากขึ้น (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.37) และรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.35) ส่วนผลกระทบด้านด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางลบ กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีปานกลางเช่นกัน (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.77) โดยรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.11) รองลงมาคือสภาพความเจ็บสรงบและความเป็นส่วนตัวของชุมชนลดลง อันเกิดจากการรบกวนจากนักท่องเที่ยว (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.01) และรับรู้ว่าการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเสื่อมโทรมและถูกทำลาย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.97) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด จากประชาชนท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 359 คน มีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 จำนวน ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับการรับรู้ของประชาชนท้องถิ่น
จำแนกตามผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด (n = 359)

ผลที่เกิดขึ้นจาก การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ค่าคะแนน เฉลี่ย	ระดับ การรับรู้
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	($\bar{X}$)	ผลกระทบ
ด้านเศรษฐกิจ					
การรับรู้ด้านบวก					
1. คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้า/ของที่ระลึก และการบริการการท่องเที่ยว	196 (54.60)	139 (38.70)	24 (6.70)	2.48	มาก
2. เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ชุมชน	171 (47.60)	147 (40.90)	41 (11.40)	2.36	มาก
3. เกิดการจ้างงานและอาชีพใหม่ๆ ให้กับคนในชุมชน	169 (47.10)	148 (41.20)	42 (11.70)	2.35	มาก
4. ความพึงพอใจต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	173 (48.20)	169 (47.10)	17 (4.70)	2.43	มาก
5. เกิดการกระตุ้นการเพิ่มผลิตของชุมชน เช่น การผลิตสินค้า/ของที่ระลึก	126 (35.10)	179 (49.90)	54 (15.00)	2.20	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านเศรษฐกิจทางบวก				2.36	มาก
การรับรู้ด้านลบ					
1. ค่าครองชีพและราคาสินค้าในชุมชนสูงขึ้น	157 (43.70)	170 (47.40)	32 (8.90)	2.34	ปานกลาง
2. ราคาที่ดินภายในชุมชนสูงขึ้น	165 (46.00)	132 (36.80)	62 (17.30)	2.29	ปานกลาง
3. เกิดปัญหาความต้องการวัตถุดิบ/ผลิตภัณฑ์ จากภายนอกชุมชน เนื่องจากมีปริมาณไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	92 (25.60)	190 (52.90)	77 (21.40)	2.04	ปานกลาง
4. คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว และละทิ้งอาชีพดั้งเดิมของตน เช่น การทำเกษตรกรรม	92 (25.60)	166 (46.20)	101 (28.10)	1.97	ปานกลาง
5. เกิดการแก่งแย่ง/ขัดแย้งผลประโยชน์กัน จากการท่องเที่ยว	47 (13.10)	109 (30.40)	203 (56.50)	1.57	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านเศรษฐกิจทางลบ				2.04	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านเศรษฐกิจ				2.20	ปานกลาง

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นจาก การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ค่าคะแนน	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	เฉลี่ย ($\bar{X}$)	การรับรู้ ผลกระทบ
ด้านสังคม					
การรับรู้ด้านบวก					
1. ความใกล้ชิดสนิทสนมกันของสมาชิกในครอบครัว	202 (56.30)	132 (36.80)	25 (7.00)	2.49	มาก
2. ความสามัคคีกันและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	203 (56.50)	128 (35.70)	28 (7.80)	2.48	มาก
3. คุณภาพชีวิต/มาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชน	173 (48.20)	175 (48.70)	11 (3.10)	2.45	มาก
4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน	130 (36.20)	169 (47.10)	60 (16.70)	2.20	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสังคมทางบวก				2.41	มาก
การรับรู้ด้านลบ					
1. คนต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากินในชุมชน	133 (37.00)	172 (47.90)	54 (15.00)	2.22	ปานกลาง
2. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ของชุมชนไปจากเดิม	110 (30.60)	184 (51.30)	65 (18.10)	2.12	ปานกลาง
3. การคมนาคมไม่สะดวก เช่น การใช้ถนนหนทาง หรือการใช้เรือข้ามฟาก	118 (32.90)	163 (45.40)	78 (21.70)	2.11	ปานกลาง
4. คนในชุมชนย้ายถิ่นออกไปทำมาหากิน และตั้งถิ่นฐานภายนอกชุมชน	101 (28.10)	182 (50.70)	76 (21.20)	2.07	ปานกลาง
5. ปัญหาแพร่กระจายของยาเสพติดภายในชุมชน	62 (17.30)	148 (41.20)	149 (41.50)	1.76	ปานกลาง
6. ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ/หลอกลวงนักท่องเที่ยว	22 (6.10)	83 (23.10)	254 (70.80)	1.35	น้อย
7. ปัญหาอาชญากรรม	18 (5.00)	61 (17.00)	280 (78.00)	1.27	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสังคมทางลบ				1.84	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสังคม				2.04	ปานกลาง

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นจาก การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการรับรู้ผลกระทบ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	($\bar{X}$)	
ด้านวัฒนธรรม					
การรับรู้ด้านบวก					
1. ความรัก ห่วงเห่น และภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน	264 (73.50)	80 (22.30)	15 (4.20)	2.69	มาก
2. ความร่วมมือกันในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน	235 (65.50)	99 (27.60)	25 (7.00)	2.59	มาก
3. การมีส่วนร่วมในเทศกาลและงานประเพณีของสมาชิกในชุมชน	226 (63.00)	115 (32.00)	18 (5.00)	2.58	มาก
4. การฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เช่น ภาษามอญ การแต่งกายมอญ ประเพณีรำเจ้า การละเล่นพื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม ฯลฯ	222 (61.80)	109 (30.40)	28 (7.80)	2.54	มาก
5. เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว	124 (34.50)	188 (52.40)	47 (13.10)	2.21	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านวัฒนธรรมทางบวก				2.52	มาก
การรับรู้ด้านลบ					
1. การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมและความเชื่ออันเก่าแก่ของคนในชุมชน	131 (36.50)	159 (44.30)	69 (19.20)	2.17	ปานกลาง
2. เยาวชนในชุมชนละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองและหันมาเลียนแบบวัฒนธรรมจากต่างชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายตามแฟชั่นสมัยใหม่	91 (25.30)	182 (50.70)	86 (24.20)	2.01	ปานกลาง
3. เกิดการดัดแปลงวัฒนธรรมให้แตกต่างไปจากเดิมหรือการลดคุณค่าของงานศิลปะและหัตถกรรมเพื่อการค้า	71 (19.80)	192 (53.50)	96 (26.70)	1.93	ปานกลาง
4. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน	38 (10.60)	88 (24.50)	233 (64.90)	1.46	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านวัฒนธรรมทางลบ				1.89	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านวัฒนธรรม				2.24	ปานกลาง

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ผลที่เกิดขึ้นจาก การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด		มาก	ปานกลาง	น้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับการรับรู้ผลกระทบ
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	($\bar{X}$)	
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
การรับรู้ด้านบวก						
1. เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบเกาะเกร็ดให้น่าอยู่และน่ามองมากขึ้น		162 (45.10)	168 (46.80)	29 (8.10)	2.37	มาก
2. เกิดความตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน		155 (43.20)	176 (49.00)	28 (7.80)	2.35	มาก
3. เกิดความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม		162 (45.10)	151 (42.10)	46 (12.80)	2.32	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทางบวก					2.35	มาก
การรับรู้ด้านลบ						
1. เกิดปัญหาขยะมูลฝอย		140 (39.00)	119 (33.10)	100 (27.90)	2.11	ปานกลาง
2. สภาพความเจียบสงบและความเป็นส่วนตัวของชุมชนลดลง อันเกิดจากการรบกวนจากนักท่องเที่ยว		87 (24.20)	188 (52.40)	84 (23.40)	2.01	ปานกลาง
3. ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเสื่อมโทรมและถูกทำลาย		83 (23.10)	181 (50.40)	95 (26.50)	1.97	ปานกลาง
4. เกิดปัญหาการพังทลายของดินตามแหล่งท่องเที่ยว		73 (20.30)	126 (35.10)	160 (44.60)	1.76	ปานกลาง
5. เกิดมลภาวะทางเสียง เช่น เรือยนต์		42 (11.70)	153 (42.60)	164 (45.70)	1.66	น้อย
6. เกิดปัญหาน้ำเสียภายในชุมชน		40 (11.10)	123 (34.30)	196 (54.60)	1.57	น้อย
7. เกิดการขาดแคลนน้ำภายในชุมชน		20 (5.60)	77 (21.40)	262 (73.00)	1.33	น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทางลบ					1.77	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม					1.94	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของการรับรู้ทั้ง 4 ด้าน					2.10	ปานกลาง
ระดับการรับรู้	รับรู้ว่ามีผลเกิดขึ้นมีมาก	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.35-3.00				
	รับรู้ว่ามีผลเกิดขึ้นมีปานกลาง	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68-2.34				
	รับรู้ว่ามีผลเกิดขึ้นมีน้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.67				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากผลการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปในเกาะเกร็ด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด สรุปได้ดังนี้คือ

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่

- 1.1 เกิดขยะมูลฝอยจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก
- 1.2 ป้ายบอกทิศทางและป้ายให้ข้อมูลต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวมีน้อยเกินไป ทำให้ไม่สะดวกในการท่องเที่ยวรอบเกาะ
- 1.3 ทางเดินในเส้นทางจับจ่ายซื้อสินค้าของที่ระลึกและเส้นทางปั่นจักรยานท่องเที่ยวรอบเกาะแคบเกินไป
- 1.4 จักรยานยนต์รับจ้างภายในเกาะขับขึ้นเสียงดังและเร็ว รวมถึงถนนคับแคบมาก ทำให้เกิดความลำบากเมื่อมีการสวนกัน
- 1.5 นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่มีจิตสำนึกที่ดีมากพอต่อการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว เช่น แต่งกายไม่เหมาะสม ในการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนสถานต่างๆ ภายในเกาะเกร็ด
- 1.6 เกิดความไม่สงบและไม่เป็นส่วนตัวมากขึ้น จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากและพลุกพล่าน
- 1.7 เกิดมิชชันนารีที่แฝงมาในคราบของนักท่องเที่ยวมากขึ้น
- 1.8 มีสินค้าภายนอกเข้ามาขายภายในเกาะเกร็ดมากขึ้น และแอบอ้างว่าเป็นสินค้าหรือของที่ระลึกจากท้องถิ่นเกาะเกร็ด
- 1.9 นักท่องเที่ยวมีการกระจายไม่ทั่วถึง ซึ่งจะอยู่ตามจุดใดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียว เช่น ตามเส้นทางจับจ่ายซื้อของที่ระลึก โดยไม่ได้ท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน
- 1.10 เรือข้ามฝากที่บริการในช่วงวันหยุดมีปริมาณน้อยเกินไป และใช้เวลาในการรอขึ้นเรือนานมาก
- 1.11 เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างแม่ค้า-พ่อค้าจากภายนอกกับแม่ค้า-พ่อค้าภายในชุมชนเกาะเกร็ด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 2.1 ควรมีถังขยะกระจายไปตามสถานที่ต่างๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และสร้างจิตสำนึกในการทิ้งขยะให้ลงถังขยะ

- 2.2 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในเกาะเกร็ด และเพิ่มจำนวนของป้ายบอกทิศทางหรือป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น
- 2.3 ควรมีการขยายถนนเพื่อการเดินทางและการรองรับการท่องเที่ยวที่สะดวกสบายขึ้น
- 2.4 หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเกาะเกร็ดไว้
- 2.5 ส่งเสริมและจัดอบรมการผลิตสินค้าของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบใหม่ๆ แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ด
- 2.6 เพิ่มจำนวนเรือข้ามฟากให้บริการมากขึ้น และบริการตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและประชาชนในการข้ามฟากได้สะดวกมากขึ้น
- 2.7 ควรมีบริการตู้กดเงินอัตโนมัติหรือตู้เอทีเอ็ม (ATM) ให้บริการประชาชนและนักท่องเที่ยวภายในเกาะเกร็ด
- 2.8 ควรจัดสร้างสะพานเพื่อข้ามฝั่งระหว่างเกาะเกร็ดกับภายนอก